

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ยังไม่มีใครได้ศึกษามาก่อน ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ขอนำเสนอ 7 ด้าน คือ

1. การศึกษาพยาบาล
2. การเรียนการสอนเชิงรุก (Active Learning)
3. ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของนักศึกษา (Student Involvement) ของแอสติน
4. ความภาคภูมิใจในตนเอง (Self Esteem)
5. การคิดแบบมีเหตุผล (Reasoning Thinking)
6. การติดต่อสื่อสารในทีม (Team Communication)
7. การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาพยาบาล

การศึกษาพยาบาล เป็นการศึกษาของวิชาชีพพยาบาลที่มีพัฒนาการในประเทศไทย เริ่มขึ้นเมื่อ พ.ศ.2439 โดยพระราชดำริของสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ 5 ที่ทรงเห็นความสำคัญของการพยาบาลสมัยใหม่ ด้วยจุดประสงค์เพื่อให้สตรีไทยได้ศึกษาหาความรู้ทางวิชาการพยาบาลและการผดุงครรภ์ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

การจัดการศึกษาพยาบาล เป็นการจัดการศึกษาเพื่อผลิตทรัพยากรบุคคลสาขาการพยาบาล ซึ่งเป็นวิชาชีพที่ต้องปฏิบัติต่อมนุษย์ ทั้งที่มีสุขภาพอนามัยดีและที่เจ็บป่วย บัณฑิตพยาบาลต้องมีความรู้ทางวิชาการ มีทักษะทางวิชาชีพ และมีเจตคติที่ดีต่อการประกอบวิชาชีพการพยาบาล และมีความเข้าใจในความต้องการของมนุษย์อย่างแท้จริง ดังนั้น การจัดการศึกษาพยาบาลจึงต้องมีการเรียนทั้งภาคทฤษฎี ภาคทดลอง และภาคปฏิบัติกับผู้ป่วย ครอบครัว และชุมชน

รูปแบบการเรียนการสอนของการศึกษาพยาบาล

สถาบันการศึกษาพยาบาลตั้งขึ้นจากความต้องการของหน่วยงานที่ต้องการพยาบาลเพื่อการดูแลผู้ป่วยและช่วยแพทย์ในการทำการรักษา รูปแบบการศึกษาพยาบาลในระยะแรกจึงเน้นการดูแลผู้ป่วยโรคต่างๆ การฝึกปฏิบัติการพยาบาลเฉพาะโรค การช่วยและสนับสนุนงานบริการการรักษายาบาลในโรงพยาบาล การเรียนการสอนจะเน้นงานของโรงพยาบาล (Hospital Oriented) และเน้นโรค (Disease Oriented) เนื้อหาการเรียนเป็นการฝึกและการเรียนรู้งานบริการในโรงพยาบาล ได้แก่ งานในห้องทดลองปฏิบัติการ ห้องยา แผนกกายภาพบำบัด แผนกบริจาดโลหิต และอื่นๆ โดยมีการพยาบาลเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรูปแบบการศึกษาเช่นนี้เรียกว่า รูปแบบการเรียนแบบแพทย์ (Medical Model) ซึ่งมีผู้สอนส่วนใหญ่เป็นแพทย์ สอนเนื้อหาเกี่ยวกับโรค ต่อมาการศึกษาพยาบาลพัฒนามีความเป็นศาสตร์มากขึ้น นักการศึกษาพยาบาลได้ปรับรูปแบบการเรียนการสอนมาให้ความสำคัญของการพยาบาลเป็นหลัก เรียกว่ารูปแบบการพยาบาล (Nursing Model) มีการใช้หลักการ กฎ และทฤษฎีทางการพยาบาลเป็นสื่อของการเรียนรู้ การปฏิบัติการวิชาชีพและการฝึกหัดเน้นกระบวนการพยาบาลและการศึกษาค้นคว้าและพัฒนาทักษะทางปัญญามากขึ้น การจัดประสบการณ์วิชาชีพโดยเฉพาะการฝึกหัดการพยาบาลมุ่งการเสริมสร้างความรู้เพื่อให้มีการศึกษาและคิดค้นให้ก้าวหน้ามากกว่าการฝึกหัดให้เกิดทักษะและความชำนาญในการพยาบาลพื้นฐานแต่เพียงอย่างเดียว ต่อมามีการขยายการศึกษาพยาบาลไปสู่เอกชนและมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ปัจจุบันมีสถาบันการศึกษาพยาบาลทั้งภาครัฐและเอกชนรวมทั้งสิ้น 65 แห่ง

การจัดการศึกษาพยาบาลของกระทรวงสาธารณสุขเริ่มเมื่อ พ.ศ. 2489 เมื่อหลังเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม 2516 กระทรวงสาธารณสุขได้เสนอให้มีการจัดตั้งกองงานวิทยาลัยพยาบาล เพื่อเป็นหน่วยงานที่จะรับผิดชอบภารกิจการผลิตพยาบาลของกระทรวงสาธารณสุข แต่ภารกิจของกระทรวงสาธารณสุขด้านจัดการศึกษาและการผลิตบุคลากรสาธารณสุขไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะกองงานวิทยาลัยพยาบาล แต่มีกระจายอยู่ทั่วไปในกรม กอง ต่างๆ พ.ศ.2536 กระทรวงสาธารณสุขมีการปรับเปลี่ยนองค์กรที่รับผิดชอบด้านการศึกษา จึงรวมสถานศึกษาต่างๆ เข้าด้วยกันรวมเป็นจำนวน 40 แห่ง ต่อมามีการขยายเพิ่มจนในปัจจุบันมีสถานศึกษาของกระทรวงสาธารณสุขหรือวิทยาลัยรวมทั้งสิ้น 45 แห่ง ในจำนวนนี้เป็นวิทยาลัยพยาบาล 35 แห่ง

การควบคุมคุณภาพการศึกษาพยาบาล

ปัจจุบันประเทศไทยมีหน่วยงานตามกฎหมายที่มีหน้าที่ควบคุมคุณภาพการศึกษาของพยาบาล 2 หน่วยงาน คือ

1. สภาการพยาบาล มีหน้าที่ควบคุมตามข้อบังคับสภาการพยาบาล ว่าด้วยการรับรองสถาบันการศึกษาวิชาการพยาบาลและการผดุงครรภ์ พ.ศ.2529 และปรับปรุงใหม่ พ.ศ.2538 (สภาการพยาบาล, 2538) สภาการพยาบาลมีบทบาทหน้าที่ครอบคลุมทั้งด้านการควบคุม รับรอง และส่งเสริมมาตรฐานการประกอบวิชาชีพ ในการควบคุมรับรองคุณภาพของผู้ประกอบวิชาชีพ มี 2 ลักษณะ คือ การขึ้นทะเบียนและออกใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพ ทั้ง 2 ลักษณะนี้ ถือว่าเป็นการประกันคุณภาพการประกอบวิชาชีพการพยาบาล และการผดุงครรภ์ ให้กับสังคมและประชาชน

2. ทบวงมหาวิทยาลัย มีหน้าที่ควบคุมสถาบันการศึกษาพยาบาล ตามประกาศทบวงมหาวิทยาลัย เรื่อง เกณฑ์การจัดตั้งและการบริหารสถาบันการศึกษาพยาบาล พ.ศ.2527 และปรับปรุงใหม่ พ.ศ. 2539 (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2539) เพื่อประโยชน์ในการรักษามาตรฐานวิชาการและวิชาชีพของสถาบันการศึกษาพยาบาลทั่วประเทศ ซึ่งเป็นการศึกษาระดับอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัยทำงานประสานกับสภาการพยาบาล โดยมีข้อบังคับและเกณฑ์ต่างๆ สอดคล้องกัน

องค์ประกอบหลักสูตรพยาบาลศาสตร์

หลักสูตรพยาบาลศาสตร์ มีองค์ประกอบเช่นเดียวกับหลักสูตรสาขาวิชาชีพอื่น คือ ประกอบด้วย ปรัชญาของหลักสูตร วัตถุประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหารายวิชา การจัดการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียน แต่ละองค์ประกอบมีแนวคิดและหลักการดังนี้

1. ปรัชญาของหลักสูตร ต้องมีความสอดคล้องกับแผนการศึกษาระดับอุดมศึกษา และมาตรฐานทางวิชาการและวิชาชีพการพยาบาล โดยระบุความเชื่อหรือแนวคิดครอบคลุม 3 ด้านคือ

1.1 ความเชื่อ/แนวคิดด้านวิชาชีพ ปรัชญาของหลักสูตรจะต้องระบุความเชื่อ/แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพและเกี่ยวกับการพยาบาล

1.2 ความเชื่อ/แนวคิดด้านการจัดการศึกษา โดยระบุความเชื่อ/แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการจัดการศึกษาการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

1.3 ความเชื่อ/แนวคิดด้านคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษา โดยระบุความเชื่อ/แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ความสามารถทางด้านวิชาชีพการพยาบาล และค่านิยม คุณธรรม และจริยธรรม

ปรัชญาของหลักสูตรการศึกษาพยาบาลของสถาบันต่างๆในประเทศไทย มีลักษณะใกล้เคียงกัน โดยมีความเชื่อว่าพยาบาลวิชาชีพมีบทบาทสำคัญในการดำรงภาวะสุขภาพของประชาชน การบริการพยาบาลครอบคลุม 4 มิติ คือ การรักษาพยาบาล การป้องกันโรค การฟื้นฟูสมรรถภาพ และการส่งเสริมสุขภาพ โดยมุ่งเน้นการดูแลสุขภาพของผู้รับบริการทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม

2. วัตถุประสงค์ของหลักสูตร ต้องกำหนดให้สอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาและคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษา เป้าหมายของหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ คือการผลิตบัณฑิตให้เป็นพยาบาลวิชาชีพที่มีคุณภาพ วัตถุประสงค์ของหลักสูตรจึงต้องคำนึงถึงการจัดการเรียนการสอนและประสบการณ์วิชาชีพที่เป็นมาตรฐาน การสร้างจรรยาวิชาชีพ ความต้องการของสังคมที่มีต่อการให้บริการของพยาบาลวิชาชีพและระบบบริการสาธารณสุข

3. เนื้อหาหลักสูตร ต้องกำหนดให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและมีความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ภูมิภาคของผู้เรียน มีความต่อเนื่อง และเรียงลำดับตามความยากง่ายของเนื้อหา ตามข้อบังคับของสภาการพยาบาลและเกณฑ์มาตรฐานของทบวงมหาวิทยาลัย หลักสูตรต้องประกอบด้วย 4 หมวดวิชา คือ หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป หมวดวิชาพื้นฐานวิชาชีพ หมวดวิชาชีพ และหมวดวิชาเลือกเสรี ให้มีจำนวนหน่วยกิตไม่น้อยกว่า 130 หน่วยกิต และอย่างมากไม่เกิน 150 หน่วยกิต โดยมีระยะเวลาศึกษาและสำเร็จได้ไม่ก่อน 7 ภาคการศึกษาปกติ และอย่างมากไม่เกิน 16 ภาคการศึกษาปกติ

4. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ต้องมีความสอดคล้องกับเนื้อหาหลักสูตรและจุดมุ่งหมายรายวิชา เหมาะสมกับจำนวนผู้เรียน และต้องคำนึงถึงการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนทุกระดับ และต้องพัฒนาความสามารถด้านการคิดและพัฒนาเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพด้วย

5. การประเมินผลการเรียน ทำเพื่อตรวจสอบการบรรลุตามวัตถุประสงค์เพื่อนำไปสู่การปรับปรุง

หลักสูตรพยาบาลศาสตร์ของวิทยาลัยพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข

ในปัจจุบันวิทยาลัยทางการศึกษาในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข มีจำนวน 45 แห่ง เป็นวิทยาลัยที่จัดการเรียนการสอนหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ 4 ปี จำนวน 35 แห่ง รายละเอียดของหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ของกระทรวงสาธารณสุข มีดังนี้

1. ปรัชญาของหลักสูตร มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้ กระทรวงสาธารณสุขเชื่อว่าวิชาชีพการพยาบาลเป็นวิชาชีพที่มีคุณค่าและจำเป็นต่อสังคม เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของระบบ

บริการสาธารณสุข การพยาบาลต้องอาศัยความสามารถทางสติปัญญา ทักษะทางสังคม และ การปฏิบัติทางวิชาชีพ โดยใช้กระบวนการพยาบาลในการแก้ปัญหาสุขภาพ เพื่อให้บุคคล ครอบครัว และชุมชนพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพได้ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ

มนุษย์จำเป็นต้องปรับตัวในด้านชีวิตสังคมต่อสิ่งแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลง อยู่เสมอ เพื่อให้เกิดความสมดุลในภาวะสุขภาพ ซึ่งเป็นภาวะที่ไม่อยู่นิ่ง มนุษย์มีศักยภาพในการพัฒนาและสนองความต้องการพื้นฐานได้ในระดับที่สามารถปฏิบัติกิจกรรมและดำรงชีวิตใน สังคมได้อย่างมีความสุข

การพยาบาลเป็นการช่วยเหลือบุคคล ครอบครัวและชุมชนให้ดำรงภาวะสุขภาพ โดยใช้ศาสตร์และศิลป์ทางการพยาบาลร่วมกับศาสตร์อื่นที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติการพยาบาล โดยคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนของผู้รับบริการให้บรรลุเป้าหมายของการมีสุขภาพดีถ้วนหน้า

การเรียนรู้เป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต การจัดการเรียนการสอนจึงต้องเน้น ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อพัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้ ภายใต้การอำนวยความสะดวกของผู้ สอน อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์ของหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ หลักสูตรพยาบาลศาสตร์ของกระทรวง สาธารณสุขมีวัตถุประสงค์ดังนี้

2.1 ตระหนักและคำนึงถึงคุณค่าของวิชาการพยาบาลและสิทธิมนุษยชนของ บุคคล ครอบครัว และชุมชน

2.2 ให้บริการพยาบาลโดยใช้แนวคิด หลักการ ทฤษฎีทางการพยาบาล กระบวนการพยาบาล และศาสตร์สาขาอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยเน้นศักยภาพในการดูแลตนเองของ บุคคลในการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกัน การรักษาพยาบาล การฟื้นฟูสภาพตามความ ต้องการและสิ่งแวดล้อมของแต่ละบุคคล ครอบครัว และชุมชน

2.3 แสดงความสามารถในการคิดวิจารณ์ญาณและตัดสินใจ โดยอาศัย หลักการเชิงวิชาการทางคลินิกในการแก้ไขปัญหาสุขภาพของบุคคล ครอบครัว และชุมชน

2.4 ปฏิบัติงานร่วมกับทีมสุขภาพและบุคลากรหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในการ ให้บริการสาธารณสุขทุกครั้ง

2.5 ริเริ่ม ปรับปรุง แก้ไขในการบริการและการบริหารจัดการทางการพยาบาล ให้ทันต่อความก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยี

2.6 มีส่วนร่วมในการทำวิจัยและ/หรือนำผลการวิจัยมาใช้ปรับปรุงการ พยาบาล

2.7 มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพเป็นหลักในการปฏิบัติ การพยาบาลและการดำรงชีวิต

2.8 สอน บริหาร และนิเทศงานบุคลากรที่อยู่ในความรับผิดชอบ

2.9 ใฝ่หาความรู้ และมีการพัฒนาตนเองและวิชาชีพอย่างสม่ำเสมอ

2.10 สนับสนุนหลักการประชาธิปไตยและดำรงตนเป็นพลเมืองดีของสังคม

3. หลักสูตร หลักสูตรมีรายวิชาเป็นพื้นฐานของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อสนองต่อวัตถุประสงค์ของหลักสูตร แบ่งรายวิชาออกเป็น 4 หมวด คือ การศึกษาทั่วไป (General Education) การศึกษาวิชาเฉพาะ (Specialized Education) ใน 2 หมวดแรกนี้ถือว่าเป็นส่วนสำคัญของหลักสูตรที่เน้นการพัฒนาคนตามเป้าหมายของการศึกษา อีก 2 ส่วนคือวิชาเลือกเสรี (Exploratory Education) และวิชาเพื่อเสริมประสบการณ์ (Enrichment Education) วิชาเลือกเสรีเป็นวิชาที่หลักสูตรที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนวิชาที่ตนสนใจนอกเหนือไปจากวิชาเฉพาะในสายวิชาชีพของตน ส่วนวิชาเพื่อเสริมประสบการณ์นั้นเป็นการจัดวิชาหรือกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ในด้านอื่น ๆ ให้แก่ผู้เรียน ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปการเข้าร่วมชมรม/ชุมนุม หรือกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในและนอกสถาบัน เช่น ชุมนุมดนตรี ชุมนุมวารสาร ชุมนุมกีฬา และอาสาสมัคร เป็นต้น

4. โครงสร้างและการจัดหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ จัดตามเกณฑ์การจัดตั้งและการบริการสถาบันการศึกษาพยาบาลศาสตร์ พ.ศ.2539 ของทบวงมหาวิทยาลัย และตามข้อบังคับสภาการพยาบาลว่าด้วยการรับรองสถาบันการศึกษาวิชาการพยาบาลและการนวดกรรมวิธี พ.ศ.2538 หมวดที่ 2 ส่วนที่ 4 เรื่องหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน(ทบวงมหาวิทยาลัย, 2539 ; สภาการพยาบาล, 2538) การจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ ใช้รูปแบบเช่นเดียวกับสถาบันอุดมศึกษาทั่วไป คือ ประกอบด้วยการเรียนภาคทฤษฎีและภาคทดลองหรือภาคปฏิบัติ ใช้รูปแบบการเรียนการสอนหลายๆ วิธี รูปแบบการสอนที่นิยมใช้กันมากในการศึกษาพยาบาลมี 3 รูปแบบ คือ การเน้นเนื้อหาความรู้ (Content Based) การแก้ปัญหา (Problem Solving) และการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self Independent Learning) แต่ละรูปแบบอาจมีกิจกรรมการเรียนการสอนแตกต่างกันตามวัตถุประสงค์ของวิชา ความสนใจ ความสามารถและความเชื่อของผู้สอนต่อวิธีการที่นำมาใช้ รวมทั้งทรัพยากรการเรียนรู้ที่มี (Ellis and others, 1981)

กิจกรรมการเรียนการสอนที่สถาบันการศึกษาพยาบาลจัดให้แก่ผู้เรียนในภาคทฤษฎีได้แก่ การบรรยาย การอภิปรายกลุ่ม การสัมมนา การประชุมปรึกษา การเรียนแบบโปรแกรม การเรียนจากชุดการสอน (Learning Module) การเรียนแบบโครงการ (จินตนา ยูนิพันธ์, 2527) ส่วนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาคปฏิบัติซึ่งส่วนใหญ่จะปฏิบัติในสถานบริการสุขภาพระดับต่าง ๆ ได้แก่ การสอนสาธิต การประชุมกลุ่มการพยาบาล การศึกษาจากผู้ป่วยโดย

ตรง การศึกษาเฉพาะกรณี การสัมมนา การบรรยาย การอภิปรายกลุ่มย่อย ในการเลือก กิจกรรมการเรียนการสอนนั้นจะสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายการเรียนรู้เป็นสำคัญ

การจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข มีการพัฒนาปรับปรุงให้ทันสมัยตลอดเวลา ดังที่มีการกำหนดนโยบายเรื่องวิสัยทัศน์การศึกษายุคใหม่แก่ วิทยาลัยในสังกัด เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติในการจัดการศึกษา สรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้ (อำพล จินดาวัฒน์, 2538)

1) การเรียนรู้เป็นศักยภาพที่ยิ่งใหญ่ของมนุษย์ นักศึกษาควรได้รับการส่งเสริมให้ ใช้ศักยภาพของตนเองมากที่สุด ดังนั้น การให้มีอิสระในการเรียนรู้ และกล้าแสดงออกจึงเป็นสิ่ง จำเป็น

2) การเรียนเป็นการศึกษาไม่รู้จบ การจัดการเรียนการสอนควรเน้นความ สามารถในการพัฒนาตนเองให้เรียนรู้ตลอดชีวิต

3) การศึกษาต้องสร้างปัญญาและความสุข นักศึกษาจึงควรได้รับการส่งเสริมให้รู้ สึกสนุกกับการเรียน และใช้ความรู้เพื่อประโยชน์สุขของสังคม

4) การศึกษาต้องพัฒนาร่วมกัน กระบวนการจัดการศึกษาจึงควรเปิดกว้าง เพื่อการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูและผู้เรียน รวมทั้งการแสวงหาความร่วมมือจากผู้อื่น

5) ควรให้โอกาสผู้เรียนได้เรียนรู้มากที่สุด โดยใช้เทคโนโลยีและวิธีการเรียน สอนที่หลากหลาย เพื่อเพิ่มโอกาสแก่การเรียนรู้ยิ่งขึ้น

6) สถาบันควรสร้างผลผลิตที่มีความหลากหลายในทางความคิดและสติปัญญา ดังนั้น จึงต้องแสวงหาวิธีการ รูปแบบใหม่มาปรับปรุงวิธีการเรียนการสอนให้ทันสมัย

7) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ควรมุ่งจุดเน้น 3 ประการ คือ การเรียนรู้จากระบบ ฐานรู้จริง (Knowledge Based System) การเรียนรู้ร่วมกันโดยการกระทำ (Interactive Learning Through Action) และการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต (Endless Continuing Education)

คุณสมบัติของบัณฑิตพยาบาล

ในการประชุมสัมมนาพยาบาลศาสตรศึกษาแห่งชาติครั้งที่ 2 เรื่อง การพัฒนาคุณภาพ ของบัณฑิตสาขาพยาบาลศาสตร์ ที่จัดเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม -3 กันยายน พ.ศ.2536 ซึ่ง ประกอบด้วยพยาบาลจากทุกสถาบันการศึกษาทั่วประเทศ มีการกำหนดคุณสมบัติของบัณฑิต พยาบาลไว้ ดังนี้ (มหาวิทยาลัยมหิดล, 2536)

1. มีความรู้ความสามารถในการพยาบาลด้านการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกัน ภาวะเจ็บป่วย การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสมรรถภาพ
2. มีความสามารถบริหารงานในระดับหัวหน้าทีมการพยาบาล
3. มีความสามารถในการวิจัย โดยเป็นผู้ร่วมวิจัยเป็นอย่างน้อย
4. มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ สื่อสาร และประชาสัมพันธ์ได้
5. เป็นนักพัฒนา เพื่อพัฒนาการปฏิบัติการพยาบาลและหน่วยงาน
6. มีความสนใจในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เข้าถึงจิตใจมนุษย์ มีมนุษยสัมพันธ์ดี
7. มีจรรยาวิชาชีพ

จากการประชุมเรื่องการวิเคราะห์แนวโน้มของหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตไทย เมื่อวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ.2539 ได้กำหนดคุณลักษณะของบัณฑิตพยาบาลไทยในทศวรรษหน้าดังนี้ (มหาวิทยาลัยบูรพา, 2539)

1. ด้านความสามารถพื้นฐาน (Basic Professional Skill) ประกอบด้วย ความเป็นผู้นำ มีความสามารถในการสอนด้านสุขภาพ มีสมรรถนะในการสื่อสารและมนุษยสัมพันธ์ และมีทักษะในการทำงานกับชุมชน
2. ด้านความสามารถทางวิชาชีพ (Professional Commitment) ประกอบด้วย การพึ่งตนเอง มีจิตใจเน้นการให้บริการ (Service Mind) มีคุณธรรมและจริยธรรม เข้าใจวัฒนธรรมตนเองและผู้อื่น เข้าใจสิทธิมนุษยชน (Human Right) มีจิตใจดีและประพฤติดี
3. ด้านสมรรถนะที่เป็นสากล (Nationalized and Internationalized Competencies) มีสมรรถนะที่เป็นสากลทางด้านภาษา เทคโนโลยีสารสนเทศ และรู้รักษาสิ่งแวดล้อม
4. ด้านการคิดวิจารณ์ญาณและทักษะการเรียนรู้ (Critical Thinking and Inquiry Skill) ต้องมีวิจารณ์ญาณในการเลือกใช้ข้อมูลข่าวสาร และสามารถค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง
5. ด้านการเชื่อมโยงทฤษฎีสู่การปฏิบัติ (Application of Nursing and Related Theories) โดยมีความสามารถในการจัดการเชิงธุรกิจ มีความสามารถเชิงเศรษฐศาสตร์พยาบาลและการกฎหมาย รวมทั้งการที่มีการแสดงออกที่เหมาะสมด้วย

พนารัตน์ วิศวเทพนิมิตร (2539) วิจัยศึกษาสมรรถนะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตพยาบาลศาสตรบัณฑิตใน พ.ศ. 2544-2549 สรุปได้ว่า สมรรถนะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตพยาบาลศาสตรบัณฑิตใน พ.ศ. 2544-2549 ควรประกอบด้วยสมรรถนะหลัก 12 ประการ คือ สมรรถนะด้านบุคลิกภาพ สมรรถนะด้านการปฏิบัติการพยาบาล สมรรถนะด้านคุณธรรมจริยธรรม สมรรถนะด้านวิชาการ สมรรถนะด้านการบริหาร สมรรถนะด้านภาวะผู้นำ สมรรถนะด้านทักษะเกี่ยวกับ

มนุษย์และมวลชน สมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยี สมรรถนะด้านอนามัยและสิ่งแวดล้อม สมรรถนะด้านเศรษฐศาสตร์สาธารณสุข และสมรรถนะด้านกฎหมายและการมีส่วนร่วมทางการเมือง สิริยา สัมมาวาจ (2540) ได้เสนอคุณสมบัติของบัณฑิตพยาบาลที่มีคุณภาพเป็นที่ต้องการของสังคมว่าควรเป็นผู้ที่มีความรู้ที่จำเป็นทั้งทางวิชาชีพและความรู้ในสาขาที่เกี่ยวข้อง และจำเป็นในการทำงาน มีทักษะในประสบการณ์วิชาชีพ เป็นผู้สามารถเชื่อมโยงความรู้ทางทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติการพยาบาลได้อย่างถูกต้อง เป็นผู้มีสติปัญญา สามารถคิดวิเคราะห์แก้ปัญหาต่างๆได้อย่างมีเหตุผล มีความคิดริเริ่ม มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ มีวินัยในการทำงาน เข้าใจธรรมชาติมนุษย์ รับผิดชอบในหน้าที่ ใฝ่รู้ ยืดหยุ่นรู้จักปรับตัวในการทำงาน และเป็นผู้เข้าใจและยอมรับลักษณะการทำงานในวิชาชีพพยาบาล

อำพล จินดาวัฒนะ (2541) ผู้อำนวยการสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข ให้แนวคิดในการกำหนดคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ไว้ว่า ควรประกอบด้วยลักษณะ 2 ด้าน คือ ด้านหนึ่งเป็นผู้มีความสามารถด้านวิชาชีพ และอีกด้านหนึ่งต้องเป็นผู้ที่คิดเป็น มีทักษะด้านภาษาสากล มีทักษะด้านคอมพิวเตอร์ บริหารจัดการ เรียนรู้ตลอดชีวิต เข้าใจผู้อื่น มีทักษะทางสื่อสารสัมพันธ์ มีวุฒิภาวะ มีค่านิยมร่วม มีศิลปะและการกีฬา มีภาวะผู้นำ และเป็นแบบอย่าง แต่ทั้งนี้ที่จะขาดเสียมิได้คือ ต้องเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรัก และมีความสุข

จากคุณลักษณะของบัณฑิตพยาบาลซึ่งถูกเสนอตามแนวคิดต่างๆนี้ เป็นความจำเป็นที่อาจารย์ผู้สอนต้องพัฒนาบทบาทของตนเองให้สอดคล้อง เพื่อผลิตบัณฑิตพยาบาลให้เกิดคุณลักษณะตามจุดมุ่งหมายที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น การใช้วิธีและเทคนิคการสอนทั้งในชั้นเรียนและคลินิก จะต้องใช้วิธีการสอนและเทคนิคการสอนอย่างมีเป้าหมาย เพื่อตอบสนองต่อวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม จึงต้องแสวงหาทฤษฎีและเทคนิคการสอนที่เหมาะสม วิธีการสอนมีอยู่ด้วยกันหลายวิธี เช่น บรรยาย สาธิต อภิปรายกลุ่ม สัมมนา บทบาทสมมติ การสอนแบบโครงการ สถานการณ์จำลองและเกม การวิเคราะห์กรณีเฉพาะ การใช้ปัญหาเป็นหลัก ความสำคัญอยู่ที่การใช้วิธีการสอนต่างๆเหล่านี้อย่างถูกต้อง และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม จำเป็นต้องใช้วิธีการสอนหลายวิธีประกอบกัน ร่วมกับการใช้สื่อการสอนที่เหมาะสม ส่วนในด้านกิจกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา ต้องสร้างให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน การสร้างสัมพันธ์ภาพและการมีกิจกรรมร่วมกันจึงเป็นสิ่งสำคัญ ควรมีกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกสถาบันตามความเหมาะสม นอกจากนี้ควรสนับสนุนด้านกิจกรรม

เสริมหลักสูตรและกำหนดกิจกรรมเหล่านั้นให้สอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนามนุษย์เพื่อการดำรงชีวิตที่ดิ่ร่วมกันในสังคม

ปัญหาด้านการศึกษาพยาบาลในประเทศไทยในปัจจุบัน

จากการประชุมสัมมนาพยาบาลศาสตรศึกษาแห่งชาติครั้งที่ 2 (มหาวิทยาลัยมหิดล, 2536) พบปัญหาการพัฒนาคุณภาพบัณฑิตสาขาพยาบาลศาสตร สรุปลดดังนี้

1. ปัญหาการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารจัดการของบัณฑิตสาขาพยาบาลศาสตร

1.1 ด้านการเรียนการสอนภาคทฤษฎี พบว่า อาจารย์ขาดความรู้ และประสบการณ์ด้านการบริหาร อาจารย์มีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนนักศึกษา อาจารย์มีภาระงานมากเกินไป อาจารย์ขาดทักษะในการสอน ซึ่งบางหัวข้อเนื้อหาหายาก ขาดสื่อการสอน และเนื้อหาและเวลาไม่สอดคล้องกัน

1.2 ด้านการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ พบว่า อาจารย์ไม่สามารถนิเทศนักศึกษาได้ทั่วถึงเต็มที่ มีความลำบากในการขอความร่วมมืออาจารย์ภาควิชาต่าง ๆ มาช่วยนิเทศนักศึกษาฝ่ายบริหารของโรงพยาบาลไม่สามารถแนะนำนักศึกษาในการฝึกบริหารหอผู้ป่วย นักศึกษาได้รับการประเมินจากบุคคลหลายฝ่ายซึ่งมีความคาดหวังต่างกัน แบบประเมินนักศึกษาในบทบาทต่าง ๆ มีจำนวนมาก แหล่งฝึกประสบการณ์มีน้อย การจัดประสบการณ์ให้นักศึกษาได้รับเท่ากันทำได้ยาก การฝึกทักษะบางเรื่อง เช่น งานพัสดุ งานงบประมาณ ไม่สามารถทำได้ เพราะมีกิจกรรมด้านการบริหารบุคคลในบทบาทต่าง ๆ มาก ขาดแบบอย่างที่ดีในการแสดงบทบาทต่าง ๆ และหน่วยกิตในการฝึกปฏิบัติมีน้อยเกินไป

2. ปัญหาการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านการปฏิบัติการพยาบาลในบัณฑิตสาขาพยาบาลศาสตร

2.1 ด้านหลักสูตร พบว่า หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตของแต่ละสถาบันระบุมกรอบแนวความคิดทางการพยาบาลไม่ชัดเจน และบางสถาบันไม่ได้รับบุเลย และการจัดลำดับการเรียนรู้ในหลักสูตรบางหลักสูตรไม่ชัดเจน

2.2 ด้านอาจารย์ พบว่า อัตราส่วนของอาจารย์ต่อนักศึกษาไม่เหมาะสม อาจารย์ขาดจิตวิญญาณของการเป็นครู อาจารย์ไม่เข้าใจบทบาทของตนเองในการสอนภาคปฏิบัติและการนิเทศ ความคาดหวังของอาจารย์ไม่สอดคล้องกับระดับความรู้ความสามารถของนักศึกษา อาจารย์ขาดการเตรียมการสอนและขาดการวางแผนสอนในคลินิก อาจารย์ขาดทักษะในการปฏิบัติและขาดประสบการณ์ทางคลินิก และอาจารย์ขาดความรู้ความเข้าใจในหลักสูตร

2.3 ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า การเรียนการสอนไม่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน เน้นการเขียนแบบฟอร์มต่าง ๆ มากเกินไป และขาดการประสานงานที่ดีระหว่างสถาบันการศึกษาและสถานบริการในการจัดการเรียนการสอน

2.4 ด้านแหล่งฝึกปฏิบัติการพยาบาล พบว่า ลักษณะของผู้ป่วยบางแผนกขาดความหลากหลาย และมีจำนวนผู้ป่วยน้อย ทำให้ได้รับประสบการณ์ในการฝึกปฏิบัติไม่เพียงพอ มีปัญหาเรื่องค่าตอบแทนแหล่งฝึกของนักศึกษาในบางสถาบัน แหล่งฝึกและสถาบันศึกษามีระบบ แนวทาง กรอบแนวคิด และการปฏิบัติที่ต่างกัน ทำให้ผู้เรียนเกิดความสับสน และลักษณะและสภาพของแหล่งฝึกไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนการสอน

2.5 ด้านนักศึกษา พบว่า ขาดแรงจูงใจภายในที่จะเป็นพยาบาล ทักษะในการใช้กระบวนการพยาบาลในการดูแลบุคคล ครอบครัวและชุมชน มีไม่มากพอ ขาดทักษะในการประยุกต์และบูรณาการความรู้ในการปฏิบัติการพยาบาล ความสามารถในการตัดสินใจแก้ปัญหาไม่ดีพอ ทำให้ขาดความมั่นใจในการปฏิบัติการพยาบาล ขาดทักษะด้านเทคนิคการสื่อสาร การใช้ภาษาและมนุษยสัมพันธ์ และขาดทักษะในการมองผู้รับบริการแบบองค์รวม และให้การพยาบาลตามความเป็นปัจเจกบุคคล

3. ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพบัณฑิตด้านการวิจัย

3.1 ด้านหลักสูตร พบว่า หน่วยกิตไม่เหมาะสม

3.2 ด้านอาจารย์ พบว่า อาจารย์ผู้สอนวิชาวิจัยมีจำนวนไม่เพียงพอ คุณสมบัติของอาจารย์ไม่เหมาะสม ประสบการณ์น้อย วิธีการสอนไม่น่าสนใจ ความคาดหวังของอาจารย์ต่อนักศึกษาในการทำวิจัยสูงเกินไป อาจารย์ไม่ได้รับการยอมรับในปริมาณงานของการเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการวิจัยและความเข้าใจในความยากลำบากในการสอนวิจัย และอาจารย์ที่เป็นแบบอย่างทางการวิจัยมีน้อย

3.3 ด้านนักศึกษา พบว่าความสามารถในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองต่ำ พื้นความรู้ไม่เพียงพอ เวล่าน้อย ไม่มีทุน และรู้สึกเครียดในการเรียน และรู้สึกว่าทำวิจัยเป็นเรื่องยาก

3.4 ด้านตำรา วารสาร วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย พบว่า ตำราที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยมีเนื้อหาที่ยาก เข้าใจลำบาก บางสถาบันมีตำรา วารสาร วิทยานิพนธ์ และรายงานการวิจัยน้อยมาก ไม่เพียงพอให้นักศึกษาค้นคว้า

4. ปัญหาการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพบัณฑิตด้านจริยธรรม

4.1 ด้านผู้สอน พบว่า อาจารย์ผู้เต็มใจหรือมีประสบการณ์ในการสอนจริยธรรมมีน้อย ตัวอย่างพฤติกรรมที่ใช้ในการเรียนการสอนมีน้อย ขาดแกนนำหรือผู้เชี่ยวชาญด้านจริยธรรมทางการพยาบาล อาจารย์ที่มีความสามารถในการวิเคราะห์วิจารณ์เชิง

จริยธรรมมีน้อย และอาจารย์ไม่ได้ตระหนักในการสอดแทรกกรณีจริยธรรมในทุกชั้นปี

4.2 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า เป็นวิชาที่สอนยาก วิธีสอนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางจริยธรรมต้องใช้เวลามาก (เนื้อหาซับซ้อน) สถานการณ์จริงในทางปฏิบัติไม่เอื้อให้เกิดการเรียนการสอนทางจริยธรรม ไม่ได้ระบุกิจกรรมเชิงจริยธรรมในรายวิชา และขาดการวางแผนต่อเนื่องทั้งระบบของหลักสูตร

แนวโน้มการศึกษาพยาบาล

การศึกษาพยาบาลเป็นการศึกษาวิชาชีพที่ต้องพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม การปรับเปลี่ยนเนื้อหาของหลักสูตร รูปแบบการเรียนการสอน ระยะเวลาการศึกษา เป็นไปเพื่อให้สามารถผลิตพยาบาลได้ตรงกับความต้องการของสังคมให้มากที่สุด เช่น ปรัชญาของหลักสูตรจะเน้นเกี่ยวกับมโนคติของคน สุขภาพ สิ่งแวดล้อมและการพยาบาลในลักษณะที่สัมพันธ์เป็นองค์รวม (Holistic Care) ด้านการจัดการศึกษาเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้สอนเป็นผู้สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ กระบวนการสอนเน้นกระตุ้นการคิดวิเคราะห์ จัดการศึกษาตามหลักการเพื่อมวลชน (Education for All) และมีความคาดหวังว่าบัณฑิตพยาบาลจะมีความสามารถเพิ่มขึ้นทางเทคโนโลยีสารสนเทศ การคิดวิเคราะห์ การสื่อสารโดยใช้ภาษาต่างประเทศ รวมทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรมทางการพยาบาล ส่วนด้านวัตถุประสงค์และการจัดเนื้อหาของหลักสูตร นอกจากมุ่งผลิตพยาบาลที่มีความรู้และทักษะทางวิชาชีพแล้ว ยังเน้นการมีมนุษยสัมพันธ์ สามารถทำงานเป็นทีม ตัดสินใจได้ดี มีทักษะในการติดต่อสื่อสาร และมีทักษะในการใช้นวัตกรรมทางการแพทย์ รวมถึงเทคโนโลยีสารสนเทศด้วย ในการจัดการเรียนการสอนจึงมีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ มีการจัดตั้งระบบเครือข่ายเชื่อมโยงความรู้ จัดการศึกษาแบบร่วมมือ (Collaboration Learning) และเน้นการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning)(Gordon, 1995) แนวโน้มของการศึกษาพยาบาลอีกด้านหนึ่ง คือ จากการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมอย่างรวดเร็วจากสังคมเกษตรกรรม ไปเป็นสังคมอุตสาหกรรม จนถึงสังคมเทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบัน หลักสูตรพยาบาลในสังคมนี้จึงมี 2 ลักษณะ คือ หลักสูตรระดับปริญญาตรี หรือเป็นหลักสูตรการพยาบาลพื้นฐานทั่วไปที่พยาบาลสามารถปฏิบัติได้ทั้งในโรงพยาบาล โรงเรียน โรงงาน และชุมชน กับอีกลักษณะหนึ่งคือ หลักสูตรเฉพาะทาง ซึ่งเป็นหลักสูตรต่อเนื่องด้านการพยาบาลเฉพาะสาขา ที่สามารถพัฒนาให้พยาบาลมีความสามารถตามความต้องการเฉพาะทางได้ ซึ่งอาจมีวุฒิในระดับปริญญาโท ปริญญาเอก เมื่อโลกพัฒนาสู่ระบบสารสนเทศและเทคโนโลยีเช่นปัจจุบัน การศึกษาพยาบาลจะต้องพัฒนาพยาบาลให้เป็นนักสุขภาพที่สามารถปฏิบัติการได้ทั้งทางคลินิก การสอน และการให้คำปรึกษาทางสุขภาพได้

การเรียนรู้การสอนเชิงรุก (Active Learning)

ธรรมชาติของการเรียนรู้การสอนเชิงรุก

กล่าวกันว่า การเรียนรู้การสอนเชิงรุกเป็นสภาพการเรียนรู้การสอนที่ให้นักศึกษาทำบางสิ่งบางอย่างและคิดในสิ่งที่ทำด้วย ตัวอย่างเช่น การสำรวจข้อมูล การทดลองในห้องปฏิบัติการ การเขียนในห้อง (In-Class Writing) การเสนอหน้าชั้นเรียนเป็นกลุ่มเล็กๆ เป็นต้น บอนเวลล์ (Bonwell, 1995) สรุปไว้ว่า การเรียนรู้การสอนเชิงรุกเป็นการเรียนรู้การสอนที่มีลักษณะต่างๆต่อไปนี้อย่างน้อย 1 ลักษณะ คือ

1. ไม่เน้นเรื่องการสื่อสารข้อมูล แต่เน้นเรื่องการพัฒนาการคิดวิเคราะห์และการคิดวิจารณ์

2. ศึกษามากกว่าฟัง

3. ศึกษายิ่งเข้าไปอยู่ในกิจกรรมนั้นๆ

4. เน้นมากเกี่ยวกับการสร้างเจตคติและค่านิยมต่อหลักสูตร

5. นักศึกษาควรได้รับการประเมินด้านความคิดขั้นสูง คือการคิดวิเคราะห์และการคิดวิจารณ์

6. ทั้งครูและนักศึกษาได้รับข้อมูลย้อนกลับอย่างรวดเร็ว

สำหรับประโยชน์ที่จะได้รับจากการเรียนรู้การสอนเชิงรุก มีหลายประการคือ

1. เนื่องจากเป็นกระบวนการพัฒนาความสามารถทางสติปัญญา ผลคือนักศึกษาจะเรียนรู้แบบเข้าใจ มีความงำที่คงทนดีกว่า มีทักษะในการแก้ปัญหาดีกว่า มีเจตคติต่อการเรียนดีกว่า และเกิดแรงจูงใจต่อการเรียนต่อไปสูงกว่า (McKeachie and others, 1987)

2. นักศึกษาสามารถพูดในสิ่งที่เขาเรียนได้ และเขียนได้สัมพันธ์กับประสบการณ์ในอดีต และสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ นักศึกษาสามารถทำสิ่งต่างๆที่เขาเรียนได้จนดูเหมือนเป็นส่วนหนึ่งของตัวเขาเอง

3. นักศึกษาเพิ่มความสนใจและความตั้งใจมากขึ้น

4. นักศึกษาจะรู้สึกเป็นสุขและสนุกสนานกับการเรียน

ความหมาย

การเรียนรู้การสอนเชิงรุก (Active Learning) อธิบายความหมายได้ในหลายลักษณะ สรุปได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ ดังนี้

1. ความหมายเชิงสภาพการจัดการเรียนรู้การสอน เป็นสภาพการเรียนรู้ที่มีผู้เรียนอยู่ในห้องเรียน (Sutherland, 1996 ; <http://www.cyberschool/2000com/active.html>) ผู้เรียนมีอิสระ

ในการเรียนและมีการควบคุมตัวเองอยู่ในระดับสูง ผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมของการเรียนได้โดยตรง ทั้งหมดของกิจกรรมจะครอบคลุมกระบวนการแก้ปัญหา และตรวจสอบปัญหาต่างๆ อาจจัดได้ทั้งในลักษณะเป็นรายบุคคลและกลุ่มเล็กๆ ลักษณะการสอนตรงกันข้ามกับการสอนแบบบรรยายจะประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ที่กระตุ้นและจูงใจผู้เรียนอย่างน่าสนใจ ก่อให้เกิดทักษะด้านการติดต่อสื่อสาร เกิดความรู้สึกรสนุกขณะเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนก้าวหน้าขึ้นเรื่อยๆ ผู้เรียนจะได้รับการกระทำเชิงลบจากผู้สอนน้อยลง ทำให้เกิดทัศนคติทางบวกในการเรียนเพิ่มขึ้น และยังเป็นการเรียนการสอนที่ผู้เรียนมีกิจกรรมร่วมกันในลักษณะร่วมแรงร่วมใจกัน (Cooperative Activity) ได้สังเกตการทำงานของกลุ่ม ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน (Kyriacou, 1991) ผู้เรียนมีส่วนร่วมซึ่งกันและกัน (Participation) (<http://www.cyberschool/2000.com/active.html>) มีการจัดผู้เรียนเป็นกลุ่ม โดยมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เรียนรู้การทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงมีการแก้ไขปัญหาในลักษณะเป็นทีม (Cravener, 1997) มีการจัดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกการพูด ฟัง อ่าน เขียน แสดงความคิดเห็น และฝึกแก้ไขปัญหา (Myers and Myers, 1995) รวมถึงเป็นสภาพการจัดการเรียนการสอนที่ผู้สอนมีข้อเสนอแนะมากมาย เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้สะท้อนความคิดเกี่ยวกับประสบการณ์ที่มีอยู่ออกมา (Silberman, 1996) อย่างไรก็ตาม จุดเด่นของสภาพการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกนี้คือ การมีปฏิสัมพันธ์กันภายในห้องเรียน

2. ความหมายในเชิงลักษณะกิจกรรมของผู้เรียน บอนเวลล์และไอสัน (Bonwell and Eison, 1991 อ้างใน <http://www.extension.usask.ca/Papers/Misanchuk/WISC96/CMCActive%20learning.html>) ให้ความหมายไว้ว่า คือกิจกรรมใดๆ ที่นักศึกษาเป็นผู้กระทำ และคิดในสิ่งกำลังทำด้วย ซึ่งเป็นการคิดขั้นสูงคือคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และประเมินผล ชกอมเบอร์ก (Schomberg, 1986) ระบุว่า เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่นักศึกษาแสวงหาข้อมูลข่าวสาร เพื่อนำไปสู่การแปลความและถ่ายทอดโดยต้องมีกระบวนการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินผล และเกิดผลสะท้อนกลับด้วย ชิคเคอริงและแกมสัน (Chickering and Gamson, 1987) ให้ทัศนะว่าเป็นการเรียนการสอนที่กำหนดให้นักศึกษาพูดเกี่ยวกับสิ่งที่เขากำลังเรียน เขียนเกี่ยวกับเรื่องที่กำลังเรียน มีการเชื่อมโยงกับประสบการณ์ในอดีต และประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน โดยนักศึกษาต้องทำอะไรที่เกี่ยวข้องกับการเรียนให้เป็นส่วนหนึ่งของตัวเขาเอง อาจกล่าวได้ว่าการเรียนการสอนเชิงรุกเป็นเทคนิคที่พัฒนาความสามารถทางความคิดขั้นสูงในผู้เรียนได้ (http://www.dist.maricopa.edu/eddev/article/96/aaa/aaa_101ab.html)

วัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนเชิงรุก

บอนเวลล์ และซูเธอร์แลนด์ (Bonwell and Sutherland, 1996) เสนอไว้ว่า ในการเรียนการสอนเชิงรุก (Active Learning) ควรตั้งวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ

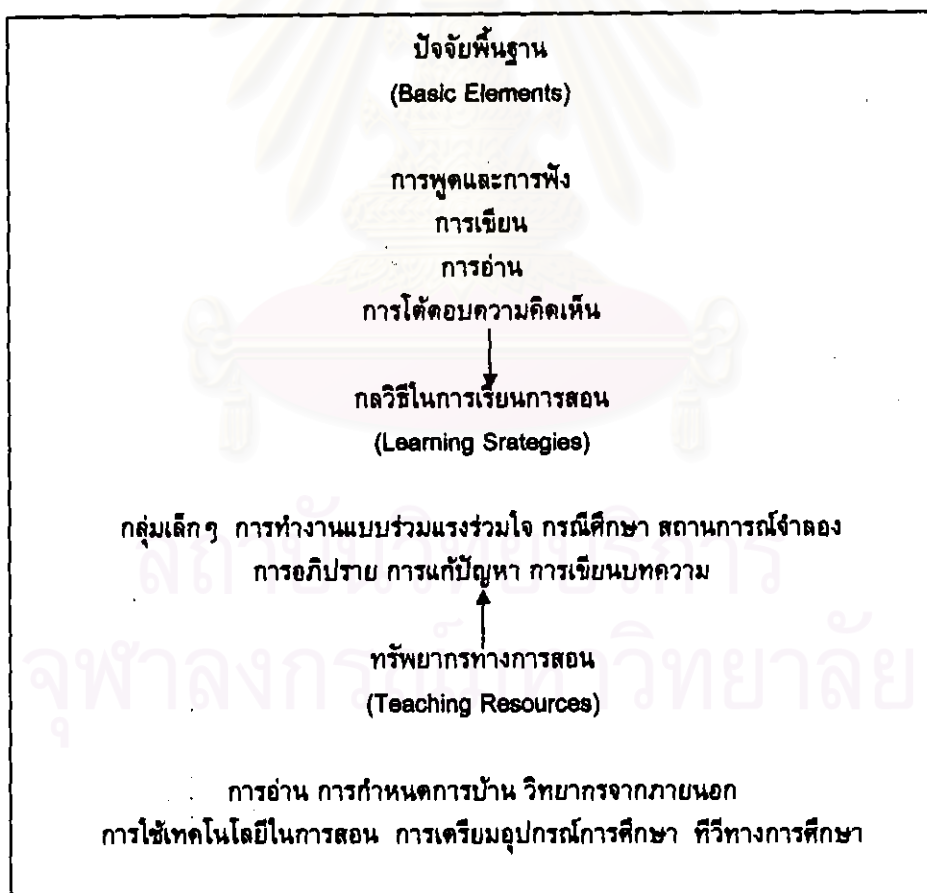
1. ต้องการให้นักศึกษาเกิดความรู้ (Knowledge)

2. ต้องการให้นักศึกษาเกิดทักษะทางปัญญา (Cognitive Skill) ได้แก่ ทักษะใน
ขั้นการจำ เข้าใจ การนำไปใช้วิเคราะห์ได้ สังเคราะห์ได้ และประเมินค่า
3. ต้องการให้นักศึกษาเกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียน โดยใช้เทคนิคแรงจูงใจทางบวก
ในการเรียน

องค์ประกอบของการเรียนการสอนเชิงรุก

เมเยอร์และโจน (Meyers and Jones, 1993) ได้ศึกษาถึงองค์ประกอบของการเรียนการสอนเชิงรุกว่า ประกอบด้วยปัจจัยที่เกี่ยวข้องกัน 3 ประการ คือ ปัจจัยพื้นฐาน (Basic Elements) กลวิธีในการเรียนการสอน (Learning Strategies) และทรัพยากรทางการสอน (Teaching Resources) เสนอได้ดังแผนภูมิที่ 2 ต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 2 องค์ประกอบของการเรียนการสอนเชิงรุก

ปัจจัยพื้นฐานจากแผนภูมิที่ 2 เมเยอร์และโจนอธิบายว่า การพูดการฟังมีความสำคัญ เพราะจะทำให้รู้ถึงความคิดของผู้เรียน ผู้สอนต้องสร้างตัวอย่างของการพูดที่ดีโดยการสอน ขณะเดียวกันผู้สอนควรฟังความคิดผู้เรียนด้วย ถ้ารู้ว่าผู้เรียนไม่ชัดเจนในเรื่องใดต้องช่วยเหลือ ด้านการเขียนก็เช่นกัน การเขียนจะช่วยให้ความคิดชัดเจนขึ้น การเขียนเป็นพฤติกรรมของการสร้างสรรค์ เป้าหมายของการเขียนในรูปแบบการเรียนการสอนเชิงรุกนี้คือการช่วยให้ผู้เรียนได้ศึกษาในสิ่งที่เขาคิดเกี่ยวกับมโนคติ (Concept) หรือประเด็น (Issues) เพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามทางปัญญา แองเจโล (Thomas A. Angelo) ได้เสนอแนวการฝึกเขียนที่มีประสิทธิภาพโดยให้ตอบคำถามจากประโยคเหล่านี้ คือ 1) ถامنักศึกษาถึงแนวคิดสำคัญที่ได้จากการเรียนในวันนี้ 2) ให้นักศึกษาดำเนินคำถามจากการเขียนคนละ 1 คำถาม 3) ให้เขียนสรุปจากการอ่าน เป็นต้น สำหรับความสำคัญของการอ่าน การอ่านจะช่วยพัฒนาทักษะของการคิดขั้นสูง เพราะมีการเชื่อมโยงความคิดและแหล่งข้อมูล ส่วนการโต้ตอบความคิดเห็นถือว่าเป็นการสะท้อนความคิด (Reflection) อาจทำได้ทั้งในรูปแบบของแสดงความเจียมเจียม และการเขียนเรียงความของนักศึกษาก็ได้

ในการศึกษาองค์ประกอบของการเรียนการสอนเชิงรุกนี้ มีการรวบรวมไว้ในเรื่อง Our View of Active Learning (<http://www.extension.usask.ca/Papers/Misanchuk/WISC96/wwwCMCAActive%20Leaming.html>) ว่าประกอบด้วยลักษณะดังนี้

1. ประกอบด้วยกระบวนการของการศึกษาอย่างต่อเนื่อง คือผู้เรียนจะเกิดความเข้มข้นต่อสิ่งที่ได้ศึกษา จะพยายามติดต่อกับปฏิสัมพันธ์ และค้นหาสิ่งต่างๆ ในโลกรอบๆตัวตลอดเวลา
2. ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม เพราะการเรียนรู้ของคนเราจำเป็นต้องอยู่กับสภาพการณ์ที่เป็นจริง
3. องค์ประกอบคือตัวคนทั้งตัว รวมถึงสติปัญญา อารมณ์ และประสาทสัมผัส อันได้แก่ การอ่าน การเขียน การพูด การฟัง และอื่นๆ ด้วย
4. ต้องประกอบด้วย การมีความร่วมมือกัน การเจรจาโต้ตอบจากทัศนะด้านต่างๆ
5. องค์ประกอบด้านกลยุทธ์ ควรมีการพัฒนาเพื่อให้ผู้เรียนมีอิสระในการเรียน ผู้เรียนที่เรียนด้วยตนเองควรมีความรับผิดชอบคือกระบวนการเรียนรู้ และควรจะรู้ว่าเขาต้องเรียนอะไร

หลักการเรียนการสอนเชิงรุก

ได้มีสรุปหลักการของการเรียนการสอนเชิงรุกไว้ดังนี้ (<http://www.ihets.org/conference/bonk/sld 011.htm>)

1. ใช้ข้อมูลที่เป็นจริง (Authentic)
2. นักศึกษามีอิสระ / มีการแสวงหา
3. มีความเกี่ยวโยง / มีความหมาย / มีความสนใจ
4. เชื่อมโยงกับความรู้อื่น
5. มีทางเลือกและท้าทาย
6. ครูมีบทบาทเป็นผู้อำนวยการความสะดวกและเป็นผู้ร่วมเรียน
7. มีปฏิสัมพันธ์กับสังคม
8. ใช้ปัญหาเป็นหลัก
9. มีมุมมองหลากหลาย
10. มีความร่วมมือ / มีการโต้ตอบ / และมีการสะท้อนความคิดกลับ

กลยุทธ์ในการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก

เมเยอร์และโจน (Meyers and Jones, 1993) ได้เสนอกลยุทธ์เพื่อการเรียนการสอนเชิงรุก 4 อย่าง คือ ฝึกทักษะการพูดและการฟัง ทักษะการเขียน ทักษะการอ่าน และทักษะการสะท้อนความคิดกลับ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของฮอบสัน (Hobson, 1996) ที่เสนอว่าควรกำหนดให้ผู้เรียนเขียนเรียงความ เขียนแสดงความคิดเห็นสั้นๆ สรุปการบรรยาย และใช้เทคนิคระดมพลังสมอง (Brain Storming) เพราะเชื่อว่าการเขียนเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดขั้นวิเคราะห์ สังเคราะห์ ซึ่งเป็นกระบวนการของความคิดขั้นสูง มหาวิทยาลัย Alaska Pacific University มีปรัชญาการศึกษาว่า "วิธีการเรียนสำคัญกว่าเนื้อหาที่เรียน" ได้เสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกในมหาวิทยาลัยว่าประกอบด้วย 1) จัดให้นักศึกษาศึกษาด้วยตนเอง เพื่อมีประสบการณ์ตรงกับการแก้ปัญหาตามสภาพที่เป็นจริง และได้เรียนรู้วิธีการกำหนดแนวคิด การวางแผน การยอมรับ การประเมินผล และการเสนอผลงาน 2) บูรณาการเนื้อหาวิชา เพื่อเชื่อมโยงความเข้าใจวิชาต่างๆ ที่แตกต่างกัน 3) จัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการทำงานร่วมกับผู้อื่น (Collaboration) และ 4) ตระหนักถึงการแสดงออกซึ่งความมีจริยธรรม (Ethical Action) (<http://www.corecom.net/apu/active.htm>) ส่วนการจัดการสอนเชิงรุกในมหาวิทยาลัย Oklahoma เมือง Norman ผู้เรียนคือนักศึกษาวิศวกรรมเคมี เทคนิคการเรียนการสอนคือ แบ่งนักศึกษาเป็นกลุ่มๆ ใช้กลวิธีของกระบวนการกลุ่ม (Group Processing) ประเมินผลโดยกลุ่มเพื่อน (Student Peer Evaluation) การนำเสนอโดยวาจา (Student Oral Presentation) และพัฒนาทักษะด้านการเขียน (Harrison and others, 1998) ทั้งนี้การจัดกิจกรรมในห้องเรียนควรเลือกอย่างระมัดระวัง โดยเฉพาะการสร้างปฏิสัมพันธ์ วิธีการสอนแบบมีส่วนร่วม รวมถึงการวางแผนการอภิปราย การจัดสนทนาโต้ตอบ การสอนแบบสถานการณ์จำลองการทำแบบฝึกหัดรวมถึงการเล่นเกมด้วย(<http://www.admin.mtu.edu/ctlfld/week10.htm>)

นอกจากทั้งหมดที่กล่าวมาแล้ว ลินช์ (Lynch, 1999) (<http://www.chelt.ac.uk/gdn/abstracts/a61.htm>) ได้รวบรวมกลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกไว้ใน ดังนี้

1. ใช้กลุ่มเป็นตัวกระตุ้นสภาพการเรียนรู้เชิงรุก โดยจัดโอกาสให้มีการเรียนรู้และทำงานเป็นกลุ่ม โดยแบ่งนักศึกษากลุ่มละ 3-5 คน ให้แต่ละกลุ่มตัดสินใจเองต่อเรื่องที่สนใจศึกษา และให้ค้นหาข้อมูลสนับสนุนการศึกษาเอง

2. ใช้เทคนิค "ให้นักศึกษาได้สอนผู้อื่น" เพราะเชื่อว่าวิธีที่ดีที่สุดอย่างหนึ่งในการเรียนคือการได้สอนผู้อื่น ผลดีคือเกิดกระบวนการเรียนรู้แบบพลวัต นักศึกษาจะซึมซับความรู้ที่ต้องสรุปเพื่อสอนผู้อื่น นำไปสู่ความสามารถในการอภิปรายระหว่างนักศึกษาเป็นคู่ๆ หรือ อภิปรายต่อนักศึกษาทั้งหมดได้

3. พยายามหาเทคนิคใหม่ๆ มาใช้สอนเสมอ

4. สอนโดยวิธีใช้ปัญหาเป็นหลัก เป็นการพัฒนาทวิวิธีในการแก้ปัญหา ก่อให้เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์

มหาวิทยาลัย Syracuse รัฐนิวยอร์ก ได้เสนอกิจกรรมการสอนเชิงรุกไว้ดังนี้ (<http://gradsch.syr.edu/taprog/ActiveIn.html>)

1. บรรยายแต่ให้เวลาอภิปรายอย่างน้อย 15 นาที
2. ประกาศแจ้งให้นักศึกษาทราบเรื่องการสอบแบบ Short Quiz
3. แจ้งนักศึกษาแบบฉับพลันในการสอบแบบ Short Quiz
4. เปิดโอกาสให้นักศึกษาเข้าห้องสมุด
5. เปิดโอกาสให้นักศึกษาไปทัศนศึกษา
6. กำหนดให้นักศึกษาเขียนเรื่องสั้นๆ โดยไม่มีการอภิปรายในภายหลัง
7. กำหนดให้นักศึกษาเขียนเรื่องสั้นๆ ที่ตามด้วยการอภิปรายร่วมกันประมาณ 15

นาที หรือมากกว่า

8. ใช้เทคนิคการระดมสมอง
9. ให้นักศึกษาประเมินตนเอง
10. ใช้สื่อทางตาและการฟังช่วยในการสอน
11. กำหนดให้นักศึกษาเข้าห้องปฏิบัติการ
12. กำหนดให้มีการอภิปรายกลุ่มเล็กๆ
13. จัดให้มีเกมการแก้ปัญหาหรือสถานการณ์จำลอง
14. กำหนดให้นักศึกษาจัดทำเครื่องมือสำรวจ
15. มอบหมายงานให้นักศึกษาเป็นศูนย์กลางการอภิปราย เช่น เป็นผู้นำการ

อภิปราย

16. มอบหมายงานให้นักศึกษาแต่ละคนเสนอผลงาน
17. มอบหมายงานให้นักศึกษาแสดงบทบาทสมมุติ

แฮร์ (Hare, 1997) ได้ใช้กลวิธีการสอนวิชาคณิตศาสตร์ที่ได้ผล คือ

1. มอบหมายให้นักศึกษาเขียนข้อสอบวิชาคณิตศาสตร์ โดยนักศึกษาได้รับการบอกเล่าว่าจะนำไปเป็นข้อสอบจริง ซึ่งได้รับการตอบสนองที่ดีมาก
2. ออกแบบให้นักศึกษารับผิดชอบในการทำอะไรบางอย่างของตนเอง ผลที่ได้รับคือ มีปฏิริยาทางบวกเกิดขึ้นในห้องเรียน นักศึกษามีความรับผิดชอบในการทำงานอย่างน่าพึงพอใจ ซึ่งทราบได้จากการสังเกตและผลงาน

สมิท (Smith, 1998) (<http://www.byu.edu/tmbcucs/fc/actlearn.htm#toc>) แห่งคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยเซนต์ซาเวียร์ (School of Education, Saint Xavier College) ได้เสนอการสอนแบบเชิงรุกในวันแรกของการเรียนการสอนว่า ให้เริ่มดังนี้

1. ให้นักศึกษาสัมภาษณ์กันเป็นคู่ๆ เพื่อนำเรื่องของเพื่อนที่สัมภาษณ์มาเล่าสู่ให้เพื่อนคนอื่นฟัง
2. อภิปรายกลุ่มเล็ก โดยอภิปรายในหัวข้อที่เกี่ยวกับเนื้อหาวิชา ครั้งแรกทำในกลุ่มเล็ก แต่ต่อไปทำในกลุ่มที่ใหญ่ขึ้น

อดัม (Adum, 1998) (<http://www.byu.edu/tmbcucs/fc/actlearn.htm#toc>) แห่งมหาวิทยาลัยมินเนโซตา (University of Minnesota, Duluth) ได้เสนอเทคนิคการสอนแบบเชิงรุกในวันแรกของการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1. ให้นักศึกษาตอบแบบสอบถามสั้นๆ เพื่อถามข้อมูลเกี่ยวกับบ้านเกิด วิชาเอก แผนอาชีพ และความสนใจพิเศษ เพื่อช่วยให้ครูและเพื่อนนักศึกษารู้จักกันรวดเร็วขึ้น
2. ก่อนสอนในชั่วโมงแรก จัดห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนแบบร่วมมือกัน
3. แจ้งให้นักศึกษารู้ถึงความคาดหวังของครูต่อความร่วมมือพร้อมเหตุผล และครูควรชี้แจงวิธีการประเมิน อธิบายลักษณะวิชา วิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือกัน
4. เริ่มต้นด้วยการให้นักศึกษาพูดคุยในชั่วโมงแรก เน้นการพูดคุยกับเพื่อนที่ไม่ใช่ครู ถ้านักศึกษามีมากอาจใช้วิธีจับคู่กัน
5. หลังจากรู้จักกันแล้ว จัดให้มีการอภิปรายหัวข้อที่เหลือ ซึ่งอาจเป็นแนวทางในการเรียน เป็นแนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตร เพื่อฝึกการสร้างความร่วมมือในชั้นเริ่มต้น และยังช่วยให้นักศึกษารู้จักหลักสูตรที่เรียนด้วย
6. ในวันแรก ตั้งคำถามที่มีลักษณะนำไปสู่การอภิปราย คือไม่ใช่คำถามแบบตอบถูก-ผิด
7. เมื่อสิ้นสุดของวันแรก นักศึกษาได้รู้ในสิ่งที่ถูกคาดหวัง ให้ความร่วมมืออย่างแข็งขัน ปฏิบัติตัวอย่างไม่เกรง ไม่มีความกดดันจากรอบๆ ตัว พฤติกรรมในวันแรกจะเป็นพื้นฐานที่ดีของวันต่อไป

นอกจากนี้ ในการนำเทคนิคการประชุมปรึกษาโดยใช้คอมพิวเตอร์ (Computer Conference) มาใช้ในการเรียนการสอน นับว่าเป็นเทคโนโลยีที่เอื้ออำนวยความสะดวกระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เหมาะสำหรับการเรียนการสอนเชิงรุก เพราะเป็นการให้ข้อมูลแก่กลุ่มอย่างดี สร้างโอกาสให้เกิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม นำมาเป็นการสอนแบบอภิปรายกับกรณีศึกษาได้นำมาเป็นข้อมูลในการสอนสถานการณ์จำลอง บทบาทสมมุติ เขียนบทความทาง On Line และเป็นการจัดโอกาสให้มีการอภิปรายที่ได้เชื่อมโยงเนื้อหากับประสบการณ์ได้อย่างดี (<http://www.extension.usask.ca/Papers/Misanchuk/WISC96/CMCActive%20Learning.html>) นอกจากนี้ การใช้ e-mail, การประชุมปรึกษาทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Conferencing) และการสืบค้นข้อมูลทาง Internet จัดได้ว่าเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเป็นผู้แข่งขันในการเรียนรู้เช่นกัน (Sutherland, 1996)

นอกจากกลวิธีของการเรียนการสอนเชิงรุกต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว มีผู้นำเทคนิคการคิดวิเคราะห์เข้ามาใช้เพื่อพัฒนาความคิดผู้เรียนในการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกด้วย ได้แก่ (<http://www.wiley.com/college/huffman/ques1.html>)

1. เทคนิค Pause and Reflect คือ พฤติกรรมที่ผู้สอนหาจังหวะหยุดสอนอย่างเหมาะสม เพื่อหยุดให้ผู้เรียนคิดก่อนพูดเมื่อผู้สอนจบคำบรรยาย
2. เทคนิค Pair and Share คือ พฤติกรรมที่ผู้สอนกำหนดให้ผู้เรียนหันไปพูดกับเพื่อนที่อยู่ติดกันในเรื่องเกี่ยวกับเนื้อหาที่เรียน เพื่อให้เกิดความเข้าใจในบทเรียนนั้นยิ่งขึ้น
3. เทคนิค Cartoon คือ พฤติกรรมการสอนที่นำภาพต่างๆเชิงเปรียบเทียบ เช่น ภาพการ์ตูน มาใช้ประกอบ การสอน

ชัยพร วิชชาวูช (2541) ได้เสนอวิธีการตั้งคำถามของผู้สอนซึ่งเรียกว่า 5 คำถามนักปราชญ์ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดตลอดเวลา จะเกิดความเข้าใจอย่างต้องแท้ ได้แก่

- คำถามที่ 1 ถามความหมาย (What do you mean?)
- คำถามที่ 2 รู้ได้อย่างไร (How do you know?)
- คำถามที่ 3 จริงหรือไม่ (Is it true?)
- คำถามที่ 4 ทำไม (Why ?)
- คำถามที่ 5 จะสรุปหรืออธิบายเป็นอย่างอื่นได้หรือไม่ (Can it be otherwise?)

บอนเวลล์และไอซัน (Bonwell and Eison อ้างใน Bonwell and Sutherland, 1966) ได้บันทึกไว้ว่า อุปสรรคของการใช้กลวิธีการสอนเชิงรุกมี 5 ประการ คือ

1. การสอนไม่สามารถครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมดได้
2. ใช้เวลาในการเตรียมมาก
3. บางทีมองคุณเป็นว่าการสอนเชิงรุกทำในกลุ่มใหญ่ไม่ได้

4. เครื่องมือและข้อมูลขาดแคลน
5. เรื่องที่ควรตระหนักมากคือ การยอมรับของเพื่อนร่วมงาน

เนื่องจากนักศึกษามีลักษณะหลากหลาย ในการนำเทคนิคการสอนมาใช้ให้ได้ผล มีผู้เสนอไว้ว่าควรปรับปรุงดังนี้

1. การใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลายนั้น ไม่ควรทำเฉพาะในแต่ละวันเพื่อให้แตกต่างกัน แต่ควรทำภายในแต่ละช่วงเวลาของการเรียนในห้องเรียนด้วย
2. การเสริมแรงด้านการใช้สายตา เช่น ใช้แผ่นใส การโบกมือประกอบ ฯลฯ เป็นสิ่งจำเป็นที่ควรทำอยู่เพื่อชักจูงความสนใจและเพื่อเพิ่มความชัดเจนของคำพูดที่สอนไป
3. เว้นระยะการสอน เพื่อให้เวลานักศึกษาได้คิด อ่าน วิเคราะห์ และเชื่อมโยงความคิด (<http://gradsch.syr.edu/taprogram/ActiveIn.html>)

กระบวนการเรียนการสอนเชิงรุก

นอกจากการนำกลวิธีต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ในการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกตามที่กล่าวมาแล้ว สเตียร์น (Stearns, 1994) ได้เสนอกระบวนการเรียนการสอนเชิงรุกไว้ดังนี้

ขั้นที่ 1 บรรยาย (Lecture) คือการสอนอธิบายหัวข้อ คำจำกัดความ แนววิธีอ่านหนังสือ

ขั้นที่ 2 การเรียนรู้รายบุคคล (Individual Learning) นักศึกษาดูอ่านกรณีศึกษาและตอบคำถามอย่างดีที่สุด เป็นการกระตุ้นให้ทำการบ้านเพื่อให้พร้อมที่จะเริ่มต้นในขั้นที่ 3 ในขั้นนี้มีการวิเคราะห์ ฝึกการตอบคำถามด้วยตนเองอย่างดีที่สุด เป็นขั้นการเตรียมผู้เรียนเพื่อการเข้าไปมีส่วนร่วมในการอภิปรายกลุ่มเล็กของขั้นที่ 3

ขั้นที่ 3 การเรียนแบบกลุ่มเล็ก (Small Group Learning) เมื่อเริ่มเข้ากลุ่ม ผู้สอนพูดคุยเพื่อสร้างความคุ้นเคยกับนักศึกษา ต่อจากนั้นมีการตกลงกันในบางเรื่อง เช่น เรื่องเวลา มีการตั้งกฎในการเรียน เช่น ทุกคนต้องแสดงความคิดเห็น เป็นต้น เรื่องที่สำคัญของขั้นนี้คือ อาจารย์ต้องไม่เป็นผู้ตอบคำถามเอง แต่เป็นผู้กระตุ้นกลุ่มให้ช่วยกันหาคำตอบ

ขั้นที่ 4 การเรียนแบบกลุ่มใหญ่ (Large Group Learning) จะเกิดขึ้นได้เมื่อผู้สอนตัดสินใจว่านักศึกษาทั้งหมดมีความก้าวหน้าทางการเรียนรู้และมีความสามารถ คาดว่ากลุ่มจะสามารถช่วยกันตอบคำถามต่าง ๆ ได้ เทคนิคที่ใช้ตอนนี้เป็นคือ การอภิปรายกลุ่ม จะมีการตั้งตัวแทนเพื่อบันทึกการอภิปราย อาจารย์ทำหน้าที่เป็นผู้ให้ความสะดวก และอาจให้เหตุผลประกอบในบางเรื่องได้

บาร์ลวินและวิลเลียม (Baldwin and William, 1988) ได้เสนอขั้นตอนสำหรับผู้ฝึกอบรมที่ใช้กระบวนการเรียนการสอนเชิงรุก (Active Learning) ในการจัดอบรม ดังนี้

ขั้นที่ 1 สร้างความคุ้นเคย (Warming Up) เป็นขั้นสร้างบรรยากาศตอนเริ่มต้น

ขั้นที่ 2 กำหนดกลุ่ม (Group-Forming) เปลี่ยนจากการสร้างบรรยากาศไปเป็นการให้การสนับสนุนดูแลกลุ่ม สร้างความคาดหวังที่ท้าทายและย้ำความมั่นใจว่าจะเป็นกลุ่มที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

ขั้นที่ 3 การทำงานเป็นกลุ่ม (Group-Working) เหมือนเช่นกระบวนการเรียนรู้ สมาชิกกลุ่มจะทำงานที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา และในกลุ่มจะมีการช่วยเหลือกัน

ขั้นที่ 4 การนำไปใช้ (Application) กระตุ้นให้สมาชิกพยายามประยุกต์สถานการณ์การเรียนรู้ซึ่งท้าทายความคิด

ขั้นที่ 5 การสะท้อนความคิด (Reflect) เป็นการเสนอสิ่งที่กลุ่มจะสามารถทำได้ในอนาคต

ขั้นที่ 6 ยุติการทำงาน (Winding-Down) เป็นขั้นขยายการสะท้อนความคิดจากกลุ่มนำเข้าไปในแผนปฏิบัติการ เป็นหนทางในการประยุกต์ทักษะใหม่ ๆ เพิ่มการสนับสนุน และพิจารณาการพัฒนาให้เกิดความยั่งยืน

แนวทางในการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก

นิคสันและคณะ (Nixon, Martin, McKeown and Ranson, 1996) ได้เสนอไว้ว่า การเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพได้ ควรต้องมีการกระตุ้นให้ผู้เรียนด้วยสิ่งที่เขาสนใจและเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ของเขา ในการจัดกระบวนการการเรียนรู้เชิงรุก จึงควรตระหนักถึงเรื่องต่อไปนี้

1. จัดให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียน
2. สร้างบรรยากาศแห่งการมีส่วนร่วมและมีการเจรจาโต้ตอบ ก่อให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน
3. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นพลวัต การจัดผู้เรียนให้มีส่วนในทุกกิจกรรมที่สนใจ รวมทั้งกระตุ้นให้ประสบความสำเร็จในหลายๆ วิชาด้วย กิจกรรมที่เป็นพลวัตได้แก่ การฝึกแก้ปัญหา การให้ทำงานด้านศิลปะ และการศึกษาด้วยตนเอง เป็นต้น
4. ผู้เรียนควรเข้าใจวัตถุประสงค์ของการเรียนอย่างถ่องแท้ และเข้าใจการได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้
5. จัดสภาพการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaboratory Learning)
6. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ท้าทาย และให้โอกาสผู้เรียนได้พบวิธีการสอนที่หลากหลาย

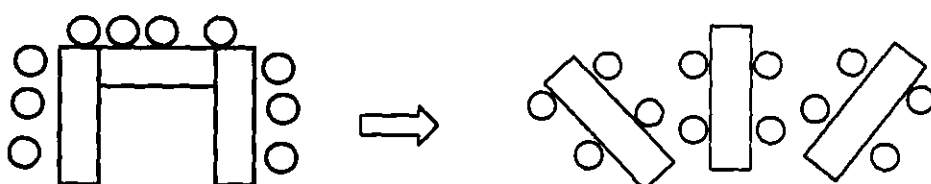
เมเยอร์และโจน (Meyers and Jones, 1993) ได้เสนอการสร้างสภาพแวดล้อมในการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก ว่าควรคำนึงถึงในเรื่องต่อไปนี้

1. มีความชัดเจนในวัตถุประสงค์และเนื้อหาของหลักสูตร
2. สร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้มีการสนใจ ให้นำเสนอ และก่อให้เกิดความร่วมมือ
3. จัดสภาพภายในห้องเรียนให้เหมาะสมกับวิธีการสอน
4. ผู้สอนควรรู้อะเอียดเกี่ยวกับตัวผู้เรียน เช่น ในเรื่องทัศนคติ ความสนใจ ความรู้และทักษะของผู้เรียน

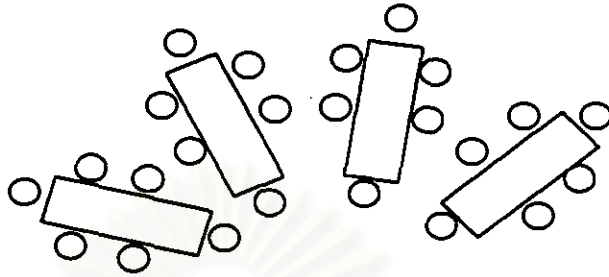
ซูเธอร์แลนด์ (Sutherland, 1996) เห็นด้วยต่อการจัดสภาพแวดล้อมให้มีบรรยากาศของการสร้างสรรค์ในเชิงบวก โดยเฉพาะในเรื่องการจัดสภาพแวดล้อมเชิงกายภาพ และการจัดบรรยากาศเชิงสังคมภายในห้องเรียน เขามีความเห็นว่าการจัดสภาพแวดล้อมเชิงกายภาพหรือโครงสร้างแบบดั้งเดิมนั้น จำกัดความคิดในการสอน เอื้อให้ผู้เรียนอยู่ในลักษณะเป็นฝ่ายรับและขาดการเชื่อมโยงความคิด จึงควรปรับปรุงให้มีพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการสอนด้วยวิธีเป็นการมีส่วนร่วม (Participation-Based Method) อาจครอบคลุมถึงการสอนที่สอนในเวลาที่แตกต่างกันไปจากเดิม การมีอำนาจในการเลือกใช้พื้นที่ การเปลี่ยนไฟในห้อง การเคลื่อนย้ายโต๊ะ เก้าอี้ การเปิด-ปิดประตู เหล่านี้จะทำให้เกิดความแตกต่างไปจากเดิม ส่วนการจัดบรรยากาศเชิงสังคม (Social Climate) ควรเน้นการมีปฏิสัมพันธ์และสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้เรียน มีผลการศึกษาที่พบว่าการจัดบรรยากาศเชิงสังคมที่ดี มีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อผลลัพธ์ทางการเรียนของผู้เรียน (Moor, 1987 อ้างใน Sutherland, 1996)

สภาพแวดล้อมทางการเรียนการสอน เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการเรียนการสอน ซึ่งครอบคลุมสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ทางจิตใจ และทางสังคม ควรจัดสภาพแวดล้อมให้มีบรรยากาศของการสร้างสรรค์ในเชิงบวก โดยเฉพาะในเรื่องการจัดสภาพแวดล้อมเชิงกายภาพ และการจัดบรรยากาศเชิงสังคมภายในห้องเรียน ความคิดในเรื่องการจัดสภาพแวดล้อมเชิงกายภาพนี้ สอดคล้องกับความคิดเห็นของซิลเบอร์แมน (Silberman, 1996) ซึ่งได้เสนอรูปแบบการจัดห้องเรียนที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกไว้ 10 แบบ ดังนี้

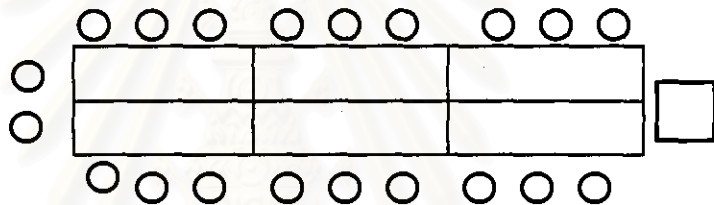
1. จัดเป็นรูปตัวยู (U Shape) ผู้เรียนจะสามารถทั้งอ่านและเขียนได้ตรงหน้ากัน มองเห็นกันได้ ง่ายต่อการให้ผู้เรียนจับคู่กัน และง่ายต่อการแยกโต๊ะเป็นกลุ่มย่อยๆ

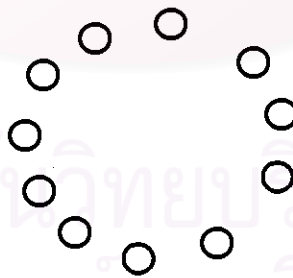
2. จัดเป็นทีม (Team Style) จัดเป็นกลุ่มๆ มีเก้าอี้ล้อมรอบ จะช่วยให้การสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มได้

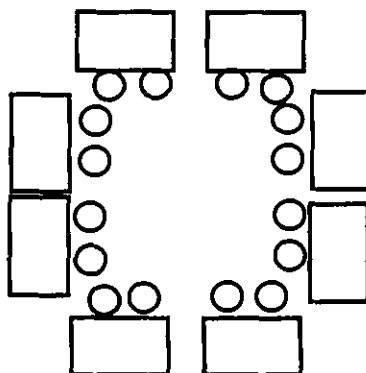
3. จัดแบบการประชุมปรึกษา (Conference Table) จะดีที่สุดถ้าจัดโต๊ะเป็นรูปรีๆ หรือสี่เหลี่ยมจัตุรัส มีที่นั่งของผู้สอนหรือบุคคลที่สำคัญที่สุดไว้ตอนหัวโต๊ะหรือกลางโต๊ะก็ได้

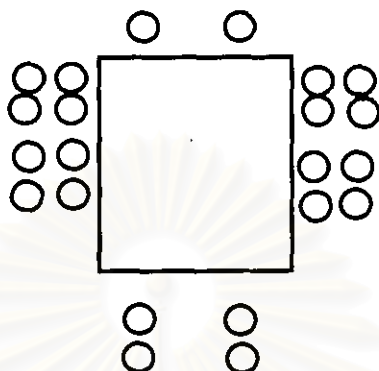
4. จัดเป็นรูปร่างกลม (Circle) จัดเป็นวงกลมโดยปราศจากโต๊ะ เพื่อให้เผชิญหน้ากันโดยตรง การจัดเป็นวงกลมนี้นับว่าเป็นแนวคิดของการอภิปรายกลุ่มอย่างเต็มที่ และสามารถปรับเปลี่ยนเป็นกลุ่มย่อยได้ง่าย

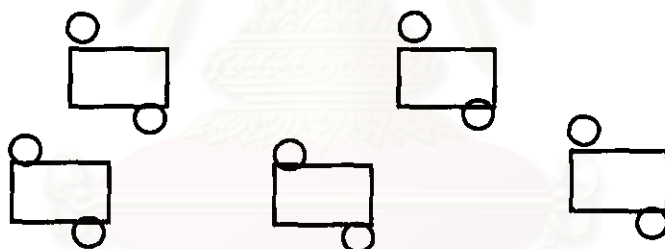
แต่ถ้าต้องการเขียน และต้องการทำกลุ่มอภิปราย ก็จัดดังนี้

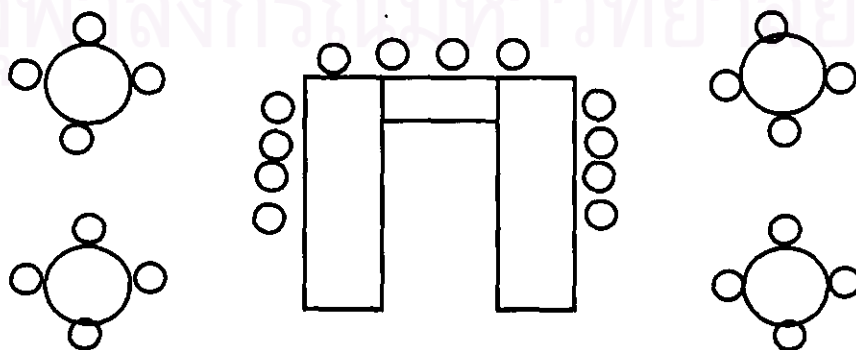
5. จัดเป็นกลุ่มต่อกลุ่ม (Group on Group) กรณีที่ต้องการแสดงบทบาทสมมติ โต้วาที หรือสังเกตกิจกรรมกลุ่ม ประกอบด้วยการจัดกลุ่มใหญ่ 2 กลุ่ม ผู้นำการประชุมอาจนั่ง ส่วนกลาง

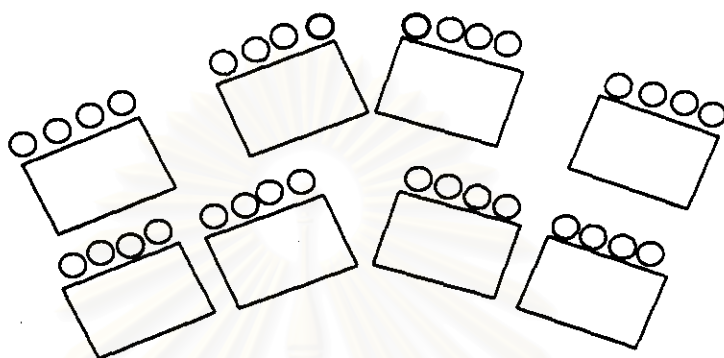
6. จัดเป็นสถานีทำงาน (Work Station) เหมาะสำหรับการเรียนเชิงรุก เช่น การเรียนในห้องปฏิบัติการ ซึ่งนักศึกษาแต่ละคนจะนั่งประจำที่ของตนเพื่อทำงานของตน อาจ กระตุ้นให้เรียนรู้ร่วมกับเพื่อน ซึ่งจัดอยู่ในสถานีทำงานเดียวกัน

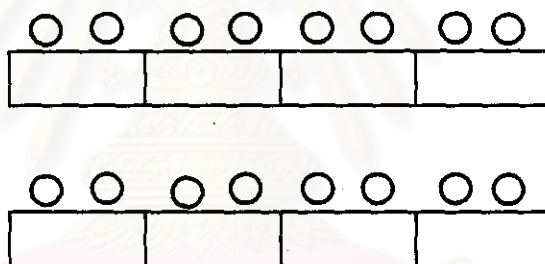
7. จัดเป็นกลุ่มแยก (Breakout Groupings) กรณีที่ห้องเรียนกว้างใหญ่ เพียงพอ หรือมีพื้นที่ใช้สอยมาก จัดเป็นกลุ่มย่อยๆที่สามารถเข้าทีมได้ แต่ละโต๊ะควรห่างกันพอสมควร เพื่อเสียงไม่รบกวนกัน แต่ก็ไม่ห่างเกินกว่าจะติดต่อกันได้สะดวก

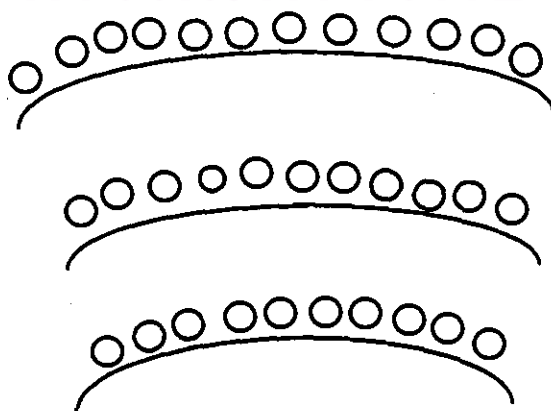
8. จัดเป็นรูปบั้งหรือรูปตัว "V" (Chevron Arrangement) เหมาะสำหรับผู้เรียนมากกว่า 30 คนขึ้นไป จัดแบบนี้ทำให้ดูไม่ห่างไกล มองเห็นกัน สามารถมองเห็นผู้เรียนแถวอื่นได้

9. รูปแบบดั้งเดิม (Traditional Classroom) ถ้าไม่สามารถจะจัดแบบอื่นได้ ก็ให้จัดตรงๆ แต่ให้นั่งคู่กัน

10. รูปลักษณะหอประชุม (Auditorium) ถึงแม้จะดูว่าการจัดแบบนี้ค่อนข้างจะจำกัดสภาพแวดล้อมที่จะเอื้อต่อการเรียนรู้แบบนี้ก็ตาม แต่ก็หวังว่าถ้าสามารถโยกย้ายเก้าอี้นั่งได้ ก็จะจัดให้ใกล้ชิดกัน และผู้เรียนมองเห็นได้อย่างทั่วถึง แต่ถ้าที่นั่งไม่สามารถเคลื่อนย้ายได้ จำเป็นต้องให้ผู้เรียนมุ่งความสนใจไปตรงจุดศูนย์กลาง แต่พึงระลึกไว้เสมอว่าไม่ว่าหอประชุมจะใหญ่เพียงใด ควรจะยึดการจัดแบบจับคู่ผู้เรียน และควรนำกิจกรรมที่เป็นการเรียนรู้แบบเชิงรุกมากำหนดครอบคลุมทั้งผู้เรียนและเพื่อนที่จับคู่ด้วยกัน

วิธีการปฏิบัติตามแนวคิดการเรียนการสอนเชิงรุก

แนวทางในการปฏิบัติตามแนวคิดและหลักการการเรียนการสอนเชิงรุก คือ

1. ยอมรับเป้าหมายของการเรียนการสอนเชิงรุก ดังต่อไปนี้

1.1 การเรียนการสอนเชิงรุกทำเพื่อให้เกิดการพัฒนาการศึกษาในการคิด วิเคราะห์ และการคิดวิเคราะห์ และให้นักศึกษาสามารถประยุกต์ความรู้ไปใช้ได้ เป้าหมายของการเรียนการสอนเชิงรุกจึงไม่ใช่เพื่อการสื่อสารข้อมูล

1.2 การเรียนการสอนเชิงรุกสร้างให้นักศึกษามีความรับผิดชอบต่อตนเองในการอ่านและศึกษานอกห้องเรียน เพื่อนำมาอภิปรายในกลุ่มในห้องเรียน

1.3 การเรียนการสอนเชิงรุกจะให้นักศึกษามีคำถามมากมาย และเกิดความเข้าใจเองเมื่อได้ไปศึกษานอกห้องเรียน

1.4 ต้องยอมรับว่าในการสอนมีการบรรยายเป็นพื้นฐาน แต่ในความเป็นจริงคำบรรยายบางอย่างไม่จำเป็นต้องอธิบาย แต่ควรให้นักศึกษาเกิดความเข้าใจมากกว่า การเรียนการสอนเชิงรุกจะช่วยนักศึกษาให้เข้าใจก่อนออกจากห้องเรียนในเรื่องที่จะนำไปใช้ประโยชน์ได้

1.5 การสอนของครูด้วยวิธีการเรียนการสอนเชิงรุก นอกจากนักศึกษาระียนรู้อย่างเข้าใจแล้ว ยังมีความสนุกสนาน น่าสนใจ และก่อให้เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ด้วย

2. บอกนักศึกษาถึงสิ่งที่ต้องทำ ครูควรแจ้งให้นักศึกษารู้ถึงวิธีการเรียนการสอนแบบนี้ตั้งแต่ต้นชั่วโมง เพราะการที่นักศึกษารู้ความคาดหวังของครูและรู้ว่าตนเองคาดหวังอย่างไรกับครู นักศึกษาจะยินดีและให้ความร่วมมือกับการเรียนการสอน

3. สิ่งที่ควรปฏิบัติในการอภิปรายกลุ่มหรือสอน มีดังนี้

3.1 เลือกจังหวะเวลาหยุดสอนสั้น ๆ อย่างเหมาะสม

3.2 ออกเสียงเพื่อทวนคำพูดของนักศึกษาโดยไม่มีการแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมหรือสรุปคำพูดของนักศึกษา

3.3 สรุปข้อคิดเห็นของนักศึกษาแต่ละคนโดยการเขียนให้เห็นบนกระดานดำหรือใช้เครื่องฉายข้ามศีรษะ

3.4 ยอมรับความคิดเห็นของนักศึกษาในเรื่องที่เป็นไปได้ แต่ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยทุกเรื่อง เรื่องที่ไม่ถูกต้อง อาจเสนอให้นักศึกษาคนอื่นแสดงความคิดเห็นก่อน

3.5 ให้โอกาสนักศึกษาหลายคนได้แสดงความคิดเห็นก่อนที่ครูสรุป

3.6 หลังจากครูเขียนความคิดเห็นของนักศึกษาไว้บนกระดานแล้ว ครูอาจแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องเหล่านั้น 2-3 เรื่องที่พิจารณาแล้วเป็นเรื่องที่ต้องการความชัดเจน

3.7 ภายหลังจากแสดงความคิดเห็น ครูอย่าให้กลุ่มสนใจข้อคิดเห็นที่เป็นพิเศษ

3.8 ในการเริ่มต้น อาจเริ่มด้วยคำถามทั่วไป แล้วไปสู่การเจาะจงมากขึ้น คำถามควรมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด

3.9 ถ้านักศึกษาไม่พูด อาจให้เขียนคำถามลงในกระดาษ

3.10 สร้างความสนใจในชั้นนำเข้าสู่บทเรียนด้วยการใช้สื่อต่างๆ เช่น การแสดง ภาพการ์ตูน วิดีทัศน์ การให้นักศึกษาอ่านหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

4. หากจังหวะหยุดสอน หรือทำให้เกิดความเครียดระหว่างการสอน เรื่องนี้นับว่าเป็น เรื่องที่สำคัญ เพื่อให้ นักศึกษามีเวลากับสิ่งที่เขาได้เรียนไป เป็นความจำเป็นที่ครูต้องให้เวลานัก ศึกษาในการคิด ในการวิเคราะห์และประเมินความเข้าใจต่อเรื่องที่เรียนไป ได้มีเวลาดังคำถาม หรือให้แสดงความคิดเห็นด้วย

5. การจัดการกับปัจจัยที่เป็นความวิตกกฤตในการสอน ในการเรียนการสอนอาจมี เรื่องที่นับว่าเป็นความวิตกกฤต ครูควรมีวิธีการจัดการกับปัจจัยเหล่านั้นได้ ตัวอย่างปัจจัยที่มี โอกาสวิตกกฤตได้แก่

	โอกาสวิตกกฤตน้อย	โอกาสวิตกกฤตมาก
เวลาเรียน	น้อย/สั้น	ยาวนาน
การวางแผน	อย่างรอบคอบ	เกิดขึ้นเอง
ลักษณะรายวิชา	เป็นรูปธรรม	เป็นนามธรรม
การโต้เถียง	น้อย	มาก
ความรู้ของ น.ศ.	มากกว่าความรู้เดิม	น้อยกว่าความรู้เดิม

ในการแก้ปัญหาที่วิตกกฤตเหล่านี้ มีแนวทางปฏิบัติดังนี้ คือ

5.1 เรื่องที่วิตกกฤตน้อย อาจจัดการเรียนการสอนในลักษณะให้อภิปรายเป็น กลุ่มเล็ก ออกแบบสำรวจหรือออกแบบสอบถาม การทดลองในห้องปฏิบัติการ ให้ประเมินตนเอง ให้เขียนในห้องเรียน (In-Class Writing) การบรรยายร่วมกับการอภิปราย การบรรยาย ร่วมกับการหยุดเป็นระยะๆ และการไปทัศนศึกษา

5.2 เรื่องที่วิตกกฤตมาก อาจจัดการเรียนการสอนในลักษณะให้แสดงบทบาท สมมุติ ให้นำเสนอเป็นกลุ่มเล็กๆ นำเสนอเป็นรายบุคคล อภิปรายกลุ่มเล็ก เชิญวิทยากรผู้ เชี่ยวชาญมาบรรยายพิเศษ เป็นต้น

6. ข้อเสนอแนะในการเรียนการสอนเชิงรุก มีรายละเอียดดังนี้

6.1 เริ่มต้นโดยการให้นักศึกษาเขียนสรุปสั้นๆ ในเรื่องที่เรียนมาในชั่วโมงก่อน

6.2 ให้นักศึกษาดังคำถามคนละ 1 คำถาม จากเรื่องที่มอบหมายให้อ่าน

6.3 ให้นักศึกษากล่าวถึงแนวโน้มของประเด็นที่กำลังศึกษา

6.4 ให้นักศึกษาเขียนสิ่งที่ศึกษาพบ แล้วให้อภิปรายกับเพื่อนที่นั่งด้านหน้า 2-3

นาที

6.5 ใช้เทคนิค จิกซอร์ (Jigsaw Technique) เป็นการช่วยให้การทำกิจกรรม กลุ่มมีความคล่องตัว

6.6 ในการอภิปรายแสดงความคิดเห็น อาจกำหนดว่าถ้านักศึกษาคนใดเห็นด้วยให้เขียนเลข 1 ถ้าไม่เห็นด้วยเขียนเลข 2 และไม่แน่ใจให้เขียนเลข 3 หลังจากนั้นให้นักศึกษาแต่ละหมายเลขแสดงเหตุผล

6.7 เขียนคำถามที่เป็นข้อสอบเก่า ให้นักศึกษาลองฝึกตอบพร้อมให้เหตุผล

6.8 หยุดการบรรยาย 2 นาทีเพื่อตั้งคำถาม เพื่อสรุปสิ่งที่พูดไปตั้งแต่หยุดครั้งก่อน และให้นักศึกษาใช้เวลา 1 นาทีพูดคุยกับเพื่อนที่นั่งติดกัน

6.9 หยุดการบรรยาย 2 นาทีเพื่อให้นักศึกษาตอบคำถามแบบ Quiz และให้นักศึกษาใช้เวลา 1 นาทีพูดคุยกับเพื่อนที่นั่งติดกันเพื่อให้เพื่อนตอบ และมีการตรวจคำตอบ

9.10 แบ่งนักศึกษาวออกเป็นกลุ่มย่อย เพื่อให้นักศึกษามีกิจกรรม เช่น ทำแบบฝึกหัด สาธิต

6.11 เมื่อเสร็จสิ้นการเรียนการสอน ให้นักศึกษาเขียนอธิบายสั้นๆ

6.12 ให้นักศึกษาฝึกเขียนคำถาม และแลกเปลี่ยนกับเพื่อนที่นั่งติดกัน เพื่อนำมาพบกันในชั่วโมงต่อไป

6.13 ในเวลา 5-10 นาทีสุดท้าย ให้เพื่อนนักศึกษาที่นั่งติดกันอ่านสิ่งที่นักศึกษาบันทึกไว้ ถามนักศึกษาทีละคนถึงสิ่งที่เพื่อนบันทึกและไม่ได้บันทึก หรือถามเรื่องที่นักศึกษาคิดว่าเป็นการบันทึกของเพื่อนที่น่าสนใจ

6.14 ในตอนท้ายของการเรียนการสอนนี้ ให้นักศึกษาได้พิจารณาถึงการบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียน

6.15 ให้นักศึกษาเขียนตัวอย่างประกอบจากประสบการณ์ของแต่ละคนที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในวันนี้

บทบาทหน้าที่ของครูผู้สอนและนักศึกษา

จากแนวปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกดังกล่าว ครูผู้สอนและนักศึกษาคควรมีบทบาทต่อเรื่องนี้ กูดและโบรफी (Good and Brophy, 1987) กล่าวไว้ว่า การจะบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนแบบเชิงรุก (Active Learning) หรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับการจูงใจอย่างเหมาะสมของอาจารย์และการเป็นแหล่งข้อมูลให้นักศึกษา อาจารย์ผู้สอนควรตระหนักต่อเรื่องนี้ และแสดงบทบาทที่เหมาะสม บทบาทของผู้สอนในการเรียนการสอนเชิงรุกควรมีทั้งในและนอกห้องเรียน ดังนี้

บทบาทในห้องเรียน

1. จัดให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียน
2. สร้างบรรยากาศแห่งการมีส่วนร่วมและมีการเจรจาโต้ตอบที่ก่อให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน
3. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นพลวัต การจัดผู้เรียนให้มีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมที่สนใจ รวมทั้งกระตุ้นให้ประสบความสำเร็จในหลายๆ วิชาด้วย กิจกรรมที่เป็นพลวัตได้แก่ การฝึกแก้ปัญหา การให้ทำงานด้านศิลปะ และการศึกษาด้วยตนเอง เป็นต้น
4. แจ้งให้ผู้เรียนเข้าใจวัตถุประสงค์ของการเรียนอย่างถ่องแท้ และเข้าใจการได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้
5. จัดสภาพการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaboratory Learning) ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในกลุ่มผู้เรียน
6. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ท้าทาย และให้โอกาสผู้เรียนได้พบวิธีการสอนที่หลากหลาย
7. ให้ข้อมูลย้อนกลับ เช่น เรื่องการประเมินผล ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดความรู้สึกของผู้เรียน
8. วางแผนเรื่องเวลาให้ชัดเจน ทั้งในเรื่องการเรียน การจัดกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียน
9. แจ้งความคาดหวังด้านการเรียนให้ผู้เรียนทราบ เพื่อเตรียมตัว
10. ใจกว้าง ยอมรับในความสามารถในการแสดงออกต่อวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียน เข้าใจผู้เรียน ตระหนักในความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมถึงต้องมีความยุติธรรม

บทบาทนอกห้องเรียน

1. ปรับปรุงวิธีการจัดการเรียนการสอน หรือจัดประสบการณ์การเรียนรู้ใหม่ที่สนับสนุนการเกิดความฝึกฝนในการศึกษา
2. จัดเตรียมทรัพยากรทางการศึกษา เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้
3. สนับสนุนการจัดตั้งชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Community Learning) ตามความสนใจของผู้เรียน เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความสามารถ เกิดความสามัคคี ป้องกันปัญหาทางพฤติกรรม
4. สนับสนุนให้เกิดระบบอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์แนะแนว และเปิดบริการตลอดเวลา
5. วางแผนร่วมกับผู้บริหารในการบริหารจัดการผู้เรียนที่อยู่หอพัก ที่มีเวลาว่างมาก ให้ใช้เวลาให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น จัดเป็นชั่วโมงสอน หรือชั่วโมงพบอาจารย์

6. ปฐมนิเทศ แนะนำการใช้ชีวิตภายในสถาบัน แนะนำการเรียนการสอน เพื่อช่วยในการปรับตัว

7. ให้การช่วยเหลือด้านการเงิน โดยการหางานนอกเวลาให้ทำ แต่ไม่ควรเกิน 20 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

8. สนับสนุนการจัดตั้งระบบเก็บข้อมูลนักศึกษาทั้งหมด

9. สนับสนุนงานกิจการนักศึกษา เพื่อให้เป็นศูนย์กลางการพบปะสังสรรค์ของนักศึกษา และปลูกฝังทัศนคติ

เมเยอร์และเมเยอร์ (Myers and Myers, 1995) ได้เสนอกลวิธีของครูที่มีประสิทธิภาพในการสอนเชิงรุก ได้แก่

1. สอนให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์การเรียนรู้
 2. มีการทบทวน ตรวจสอบทุกวัน อาจสอนซ้ำถ้าจำเป็น
 3. วางแผนกระบวนการสอนเป็นขั้นตอน
 4. หารายละเอียดในเนื้อหาที่สอน
 5. ตั้งคำถามถามผู้เรียนอย่างทั่วถึงและบ่อยครั้ง
 6. ให้ข้อมูลย้อนกลับกรณีเรียนรู้เรื่องใหม่ๆ
 7. ตอบคำถามผู้เรียนอย่างทันเหตุการณ์
 8. กำหนดเกณฑ์ความสำเร็จในงานของผู้เรียนอย่างชัดเจน
 9. แบ่งงานออกเป็นส่วนๆ
 10. ให้นักศึกษาฝึกปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง
 11. เอาใจใส่ดูแลนักศึกษาอย่างทั่วถึง
 12. ประเมินความก้าวหน้าเมื่อนักศึกษาตอบถูก และแก้ไขเมื่อตอบผิด
- นอกจากนี้ยังคำนึงถึงจิตใจนักศึกษา ความเข้าใจของนักศึกษา และเทคนิคในการตั้งคำถามด้วย

ครูผู้สอนควรได้ศึกษาถึงตัวชี้วัดการเรียนการสอน เพื่อตรวจว่าการเรียนการสอนที่ดำเนินไปมีประสิทธิผลหรือไม่ โดยประเมินได้จากลักษณะต่างๆดังนี้

1. การที่ผู้เรียนเข้าไปเรียนรู้สภาพการณ์ที่เป็นจริง และมีรูปแบบหลากหลาย
2. การตีค่าผลงาน (Assess) ควรพิจารณาผลงานจริงของผู้เรียน
3. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิสัมพันธ์ในการสอน
4. ผู้เรียนทำงานร่วมกัน
5. กลุ่มของผู้เรียนมีลักษณะที่มีความแตกต่างกัน
6. ผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้อำนวยการความสะดวกในการเรียนรู้
7. ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตลอดการศึกษา

ในด้านผู้เรียน บทบาทของผู้เรียนตามแนวคิดการเรียนการสอนเชิงรุก มีดังนี้

1. ควบคุมตัวเอง
2. รับผิดชอบตัวเองและการเรียนการสอน
3. คิด วางแผน และทำกิจกรรมต่างๆตามที่วางแผนไว้ โดยร่วมมือกับกลุ่ม
4. ให้ความร่วมมือกับกลุ่ม และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
5. ฟัง พูด ฟัง อ่าน เขียน แสดงความคิดเห็น ชักถาม และแก้ปัญหา
6. สร้างให้เกิดสัมพันธภาพกับทุกคนในห้องเรียน
7. ยอมรับกัน สนับสนุนกันอย่างจริงใจ
8. แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นกับเพื่อนและผู้สอน
9. สร้างแรงจูงใจในตัวเอง ดังนี้
 - 9.1 ตั้งความคาดหวังในความสำเร็จไว้
 - 9.2 เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน
 - 9.3 ให้ความสนใจกิจกรรมต่างๆอย่างต่อเนื่อง
 - 9.4 รับผิดชอบการเรียนในระดับสูง
 - 9.5 อดทน

วิธีสอนตามแนวคิดเชิงรุก

ซูเธอร์แลนด์ (Sutherland, 1996) กล่าวว่าไว้ว่า อาจารย์ผู้สอนสามารถพัฒนาพฤติกรรมการสอนเชิงรุกได้โดยจัดให้นักศึกษาเข้าไปอยู่ในกิจกรรมนั้นๆ (Active Engage Student) ส่วนซีล (Sheal, 1984) อธิบายว่าการจัดให้นักศึกษาเข้ากลุ่มแบบซิมโพเซียม (Symposium) หรือสัมมนา (Semminar) เป็นกิจกรรมที่พัฒนานักศึกษาด้านการติดต่อสื่อสารได้ดี เมเยอร์และโจห์น (Meyers and Jones, 1993) เสนอไว้ว่าวิธีการสอนเชิงรุกได้แก่ การสอนแบบแก้ปัญหา สอนกลุ่มย่อยแบบไม่เป็นทางการ สอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง กรณีศึกษา บทบาทสมมุติ จัดผู้เรียนเป็นกลุ่มเล็กๆ จัดการเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจ (Cooperative Learning) สอนแบบอภิปราย (Discussion Teaching) และให้เขียนบทความ (Journal Writing) และกิจกรรมอื่นที่ต้องการให้นักศึกษาประยุกต์ความรู้ที่เรียนไปจากการศึกษาวิธีการสอนต่างๆ และพบว่าวิธีการสอนอื่นอีกจำนวนมากที่สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนการสอนเชิงรุกนี้ โดยเฉพาะการสอนที่เน้นนักศึกษาเป็นศูนย์กลางต่างๆ ที่มีวิธีการสอนกระตุ้นนักศึกษาให้ตื่นตัว เร่งเร็ว และน่าสนใจ รวมถึงการกระตุ้นส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน (Involvement) ในระดับสูงด้วย (Astin, 1988)

จากรูปแบบการสอน เทคนิค และกลวิธีการสอนต่างๆ เพื่อการเรียนรู้การสอนเชิงรุกตามที่มีผู้ศึกษาและกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยขอเสนอวิธีสอนบางวิธีอย่างสรุป เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก ดังเรื่องต่อไปนี้

1. การเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจ (Cooperative Learning)
2. การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem Based Learning)
3. การสอนแบบสัมมนา (Seminar)
4. สอนแบบอภิปราย (Discussion)
5. การสอนแบบใช้เทคนิคระดมพลังสมอง (Brain Storming)
6. การสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง (Simulation)
7. การสอนโดยใช้บทบาทสมมติ (Role Playing)

วิธีสอนแต่ละวิธี มีรายละเอียดพอสังเขปดังต่อไปนี้

1. การเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจ (Cooperative Learning)

เป็นวิธีการเรียนที่เน้นการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ สมาชิกแต่ละคนจะต้องมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และในความสำเร็จของกลุ่ม ทั้งโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้ รวมทั้งการเป็นกำลังใจแก่กันและกัน สมาชิกแต่ละคนจะต้องรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองพร้อมๆ กับการดูแลเพื่อนสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ความสำเร็จของแต่ละบุคคลคือความสำเร็จของกลุ่ม ความสำเร็จของกลุ่มคือความสำเร็จของทุกคน (สุมณฑา พรหมบุญ และคณะ, 2541) หรือกล่าวสั้นๆ ว่าเป็นการสอนที่แบ่งนักศึกษาออกเป็นกลุ่มเล็กๆ เพื่อให้นักศึกษาได้ทำงานร่วมกัน เกิดการเรียนรู้สูงสุดทั้งของแต่ละบุคคลและของกลุ่ม (Johnson and Johnson, 1987)

องค์ประกอบสำคัญ

สมิท (Smith, 1996) ได้เสนอลักษณะของการเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจว่ามีองค์ประกอบดังนี้

1. มีลักษณะการพึ่งพาอาศัยกัน (Positive Interdependence) นักศึกษาผู้เป็นสมาชิกในกลุ่มต้องยอมรับว่า ต่างร่วมเป็นร่วมตาย ผูกพันกัน ต่างคนต่างจะรับรู้ว่าจะต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
2. มีปฏิสัมพันธ์กัน (Face-to-face Promotive Interaction) ทุกคนเชื่อมั่นว่าการมีปฏิสัมพันธ์จะช่วยให้งานสำเร็จและสนับสนุนให้ผู้อื่นสำเร็จด้วย นักศึกษาจะได้รับการคาดหวัง

ว่าจะสามารถอธิบายให้เพื่อนฟังถึงวิธีแก้ปัญหา อภิปรายและสอนเพื่อเชื่อมโยงความรู้ ตลอดจนกระตุ้นสนับสนุนให้เพื่อนเกิดความพยายาม

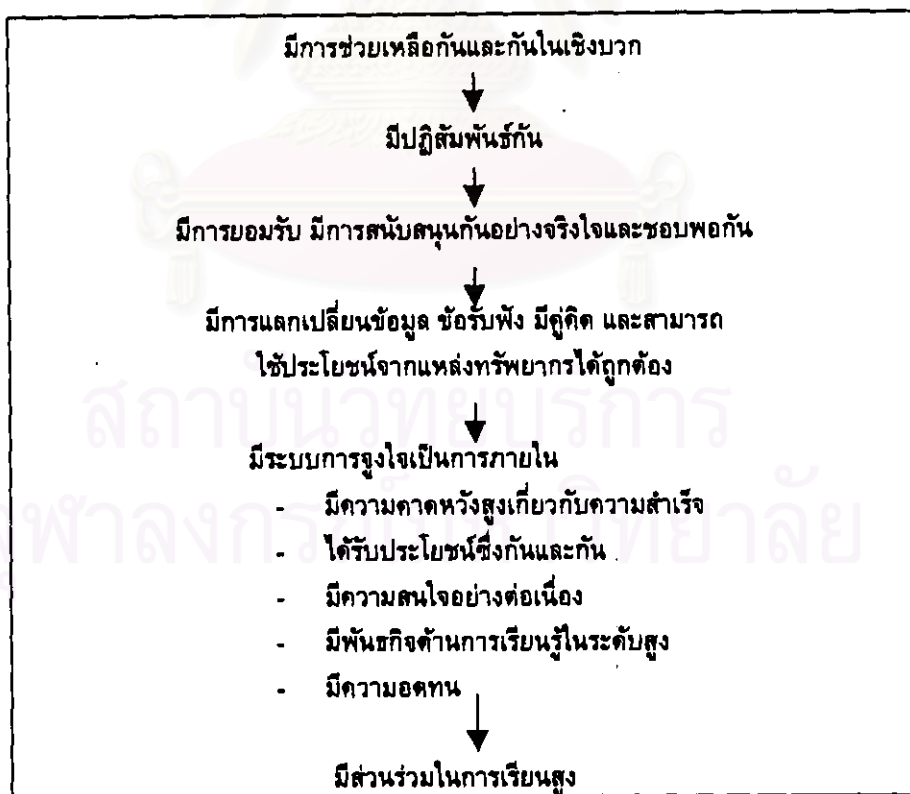
3. มีความรับผิดชอบ (Individual Accountability/Personal Responsibility) ทุกคนต้องรับผิดชอบต่อการเรียน โดยมีวัตถุประสงค์ของการเรียนคือประโยชน์สูงสุด มีการแบ่งปันงานกันทำ สนับสนุนและช่วยเหลือเพื่อนได้อย่างเหมาะสม

4. มีทักษะการทำงานเป็นทีม (Teamwork Skills) เป็นทักษะที่ต้องการให้เกิด ควรมีการฝึกทักษะภาวะผู้นำ มีการตัดสินใจ มีความจริงใจต่อกัน มีการติดต่อสื่อสาร และมีทักษะแก้ไขความขัดแย้ง

5. กระบวนการกลุ่ม (Group Processing) จะช่วยดำรงความเป็นกลุ่มไว้ ความสะดวกในการเรียนรู้เกิดจากความร่วมมือ และสมาชิกควรมีการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่กันด้วย

องค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจดังกล่าวนี้ สามารถเขียนเป็นแผนผัง ดังแผนภูมิที่ 3

แผนภูมิที่ 3 ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปัจจัยการเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจ

แหล่งข้อมูล Johnson and Johnson, 1987.

Learning Together and Alone. P.29.

ขั้นตอนในการจัดกลุ่ม

สตอล (Stahl, 1994) ได้เสนอขั้นตอนวิธีการเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจ ดังนี้
 ขั้นที่ 1 (Forming) เป็นขั้นที่นักศึกษาต้องเรียนรู้พื้นฐานของการเข้ากลุ่มที่มี
 ประสิทธิภาพ เข้าใจต่อวิธีการปฏิบัติต่อกัน ฝึกการพูด การฟัง การยอมรับความคิดเห็นของผู้
 อื่น บทบาทของครูระหว่างก่อตั้งกลุ่มเป็นดังนี้

1) กำหนดรายละเอียดของงานที่ต้องทำโดยกลุ่มอย่างชัดเจน ระบุขั้นตอน วิธี
 ปฏิบัติ เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มปฏิบัติ

2) ครูควรมีประสบการณ์ช่วยนักศึกษาให้เรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับคนอื่น โดยเฉพาะ
 เรื่องของกระบวนการกลุ่ม

ขั้นที่ 2 เข้าภาวะปกติ (Norming) เป็นขั้นที่นักศึกษาต้องรู้วิธีปฏิบัติต่อเพื่อนๆ
 เช่น พฤติกรรมในการแสดงออกหรือแสดงการสะท้อนความคิด บทบาทครูเป็นดังนี้

1) เป็นผู้อำนวยความสะดวก และดูแลทักษะที่จำเป็น เช่น วิธีการทำงานร่วมกับ
 ผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ

2) สอนพฤติกรรมเฉพาะบางอย่างที่กลุ่มต้องการ

ขั้นที่ 3 ระดมความคิด (Storming) เป็นขั้นที่พบว่าอาจมีความขัดแย้งทางความคิด
 ของนักศึกษาเกิดขึ้น อาจรวมถึงนักศึกษาอาจขัดแย้งความคิดกับครูด้วย บทบาทครูเป็นดังนี้

1) อธิบายให้นักศึกษาทราบว่าเป็นเรื่องปกติที่อาจเกิดขึ้นได้ของกลุ่มที่มีการ
 พัฒนา นักศึกษาต้องรู้วิธีตกลงกัน

2) ครูสอนทักษะการติดต่อกับผู้อื่น เพื่อจัดการข้อขัดแย้ง

ขั้นที่ 4 ได้ผลงาน (Performing) ถึงขั้นนี้นักศึกษาในกลุ่มจะจัดการตนเองได้ จะ
 เกิดทักษะการติดต่อกับผู้อื่น เป็นกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ สามารถแก้ไขปัญหาใดๆได้ บทบาทครู
 เป็นดังนี้

1) ช่วยระคับประคองให้กลุ่มอยู่อย่างยาวนาน

2) เป็นผู้อำนวยความสะดวก และเป็นที่ปรึกษาให้กลุ่ม

ดังนั้น ในการจัดกลุ่มของการเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจ ครูควรมีบทบาทที่เกี่ยวข้อง
 กับกลวิธีการสอน ดังนี้

1. กระจ่างในวัตถุประสงค์เฉพาะของบทเรียน
2. กำหนดกลุ่มผู้เรียนก่อนเริ่มบทเรียน
3. มีความชัดเจนในการอธิบายงานและเป้าหมายของงานให้นักศึกษาฟัง
4. จัดประสบการณ์ให้นักศึกษาเกิดทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม และทักษะการ
 ทำงานกับผู้อื่น
5. ประเมินความสำเร็จของนักศึกษา

2. การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem Based Learning)

วิธีการเรียนการสอนที่ใช้ปัญหา (Problem) เป็นเครื่องกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความ ต้องการที่จะใฝ่หาความรู้เพื่อแก้ปัญหา (Wood, 1994) หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นกระบวนการ เรียนรู้ของมนุษย์ในการหาวิธีให้ชีวิตรอด หรือถ้าจะอธิบายให้ชัดเจนที่สุดคือ การเรียนรู้ที่เป็นผล จากกระบวนการทำงาน ที่จะทำให้เกิดความเข้าใจอย่างแท้จริงต่อสาเหตุของปัญหานั้นเอง (Barrows and Tamblyn, 1980) ทั้งนี้ โดยการเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ตัดสินใจแก้ปัญหา รู้จักการ ทำงานร่วมกันเป็นทีม ภายในกลุ่มผู้เรียน โดยผู้สอนมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องน้อยที่สุด

กลไกพื้นฐานในการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก

ในการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลักนั้น สิ่งที่สำคัญที่ต้องคำนึงถึงก็คือ การ ให้ผู้เรียนได้ผ่านขั้นตอนต่าง ๆ อย่างครบถ้วน 3 ประการ คือ

1. Problem Based Learning คือ กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนใช้ “ปัญหา” เป็นหลักในการแสวงหาความรู้ด้วยกลวิธีหาข้อมูลเพื่อพิสูจน์สมมุติฐาน อันเป็นการแก้ปัญหา นั้น ๆ โดยผู้เรียนจะต้องนำปัญหามาเชื่อมโยงกับความรู้เดิม, ความคิดที่มีเหตุผล และการแสวงหาความ รู้ใหม่ กระบวนการเรียนรู้แบบ Problem-Based Learning สามารถเกิดขึ้นได้กับการเรียน รายบุคคล หรือการเรียนกลุ่มย่อยได้ แต่การเรียนแบบกลุ่มย่อยจะช่วยให้รวบรวมแนวความคิด ในการแก้ปัญหาได้กว้างขวางมากกว่า

2. Self Directed Learning คือ กระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนมีเสรีภาพใน การใช้ความรู้ ความสามารถในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยผู้เรียนจะต้องรับผิดชอบทั้ง ในด้านการกำหนดการดำเนินงานของตนเองยอมรับผิดชอบของตนเองที่มีต่อกลุ่ม, คัดเลือก ประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการประเมินผลตนเอง ตลอดจนการวิพากษ์วิจารณ์ งานของตนเองด้วย

3. Small Group Learning การเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อย เป็นวิธีการที่ทำให้ผู้เรียน ได้พัฒนาความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นทีมและยอมรับประโยชน์ของการทำงาน ร่วมกันให้ค้นคว้าหาแนวความคิดใหม่ ๆ

สมรรถภาพในการเรียนแบบ PBL. แบ่งเป็น 3 สมรรถภาพย่อย ๆ คือ

1. สมรรถภาพในการชี้นำการเรียนรู้ด้วยตนเอง หมายถึง ความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ที่เพียงพอของนักศึกษา ในการที่จะตัดสินใจกำหนดสิ่งที่ตนต้องการที่จะเรียนรู้ ตรวจสอบด้วยตนเองได้ถูกต้องว่าได้มีกิจกรรมที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ขึ้น และประเมิน ตนเองได้ตรงกับประเมินของอาจารย์ว่าตนรู้ในเรื่องนั้น ๆ เพียงใด ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นใน การชี้นำการเรียนรู้ด้วยตนเอง คือ

1.1 การตัดสินใจว่าต้องการทักษะและความรู้อะไร

1.2 วินิจฉัยความต้องการเรียนรู้อย่างเป็นจริง ภายใต้การช่วยเหลือของเพื่อน

และครู

1.3 แปลความต้องการเรียนรู้ให้อยู่ในรูปจุดประสงค์ของการเรียนในลักษณะที่จะทำได้และประเมินได้

1.4 สัมพันธ์กับครูในฐานะเป็นผู้สนับสนุน ผู้อำนวยการความสะดวก ช่วยเหลือและคอยให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรอื่น ๆ

1.5 สัมพันธ์กับเพื่อนและร่วมมือช่วยเหลือกันมองเห็นว่าต่างก็เป็นแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ด้วยกัน

1.6 แยกแยะแหล่งทรัพยากรที่เป็นคนและเป็นวัตถุที่เหมาะสมกับจุดประสงค์การเรียนรู้ทุก ๆ ประเภท

1.7 เลือกวิธีการที่มีประสิทธิภาพและเป็นความคิดริเริ่มในการเรียนรู้

1.8 ได้รับความรู้และทักษะจากแหล่งทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ

1.9 ประเมินผลงานของตนและยอมรับฟังคำติชม เพื่อพัฒนาความสามารถของ

ตน

1.10 เพิ่มแรงจูงใจในการเรียนให้แก่ตัวเองได้

2. สมรรถภาพในการใช้กระบวนการค้นคว้าหาความรู้ หมายถึง ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่เพียงพอของนักศึกษา ในการที่จะค้นคว้าหาความรู้ แสวงหาความรู้ ซึ่งต้องอาศัยความสามารถในการแยกแยะและวิเคราะห์ข้อมูล การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ การให้เหตุผลการคิดอย่างละเอียดรอบคอบและการสรุป ทั้งหมดนี้ก็คือทักษะการแก้ปัญหา ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับกระบวนการค้นคว้าหาความรู้หรือแก้ปัญหา คือ

2.1 มีสมรรถภาพ (Competency) หมายถึง การมีความรู้ความสามารถ ทักษะในการใช้ความคิดและทักษะทางสติปัญญา

2.2 ความสามารถในการติดต่อกับผู้อื่น (Communicative Skill) ทั้งนี้เพราะการจะได้ความรู้หรือประยุกต์ใช้ความรู้ได้ ต้องอาศัยการสื่อสารตลอดเวลา สื่อสารกับเพื่อนในกลุ่มกับอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญ และแหล่งความรู้อื่น ๆ

2.3 การตระหนักในความสำคัญ (Concern) ตระหนักในความสำคัญของการเรียนรู้ที่จะเรียนมากกว่าที่จะเรียนรู้เนื้อหา

2.4 ความกล้าตัดสินใจ (Courage) ด้วยผู้เรียนเป็นผู้ที่จะต้องใช้ความรู้และเหตุผลในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ตลอดเวลาในการเรียนและการปฏิบัติงานข้างหน้า ความสามารถในด้านนี้จึงเป็นลักษณะที่จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นและนำไปสู่การเรียนรู้ต่อไป

2.5 ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creativity) การที่ผู้เรียนเป็นผู้มีความคิดริเริ่ม จะทำให้มองปัญหาหรือสถานการณ์ที่เผชิญได้กว้างขวาง เมื่อเป็นเช่นนั้น การนึกถึงเนื้อหาความรู้

ที่จำเป็นต้องมี เพื่ออธิบายและแก้ปัญหา นั้น ก็จะกว้างขวางไปด้วย คนที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จึงจะเรียนรู้ได้มากในการเรียนด้วยวิธีนี้

3. สมรรถภาพในการทำงานเป็นกลุ่ม หมายถึง ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ที่เพียงพอของนักศึกษาในการมีบทบาทในกลุ่ม มีส่วนร่วมในการทำงานเป็นกลุ่มมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นผู้นำ เป็นสมาชิกกลุ่ม และมีส่วนช่วยให้งานกลุ่มสำเร็จในเวลาที่กำหนด พฤติกรรมที่แสดงว่าผู้เรียนมีความสามารถในการกระบวนกรกลุ่ม ได้แก่

- 3.1 สมาชิกกลุ่มทุกคนแสดงความสนใจในการเรียน
- 3.2 ประธานกลุ่มนำการอภิปรายได้ดี
- 3.3 เลขานุการกลุ่มสรุปหรือเสริมความรู้ได้ดี
- 3.4 สมาชิกกลุ่มช่วยกันทำงานอย่างกระตือรือร้น
- 3.5 มีการตั้งคำถามที่เป็นประโยชน์ มีความหมาย และสนับสนุนการเรียนรู้
- 3.6 สมาชิกในกลุ่มช่วยให้ความกระจ่างต่อการอภิปรายร่วมกัน
- 3.7 ช่วยให้เกิดบรรยากาศของการเรียนรู้
- 3.8 ช่วยให้เกิดความต่อเนื่องในการอภิปรายกลุ่ม
- 3.9 มีการตอบสนองคำถามหรือข้อเสนอแนะทุกครั้ง
- 3.10 มีส่วนร่วมในผลงานของกลุ่มอย่างเหมาะสม

เงื่อนไข 3 ประการที่ช่วยสนับสนุนการเรียนรู้

เงื่อนไขสำคัญที่จำเป็นต่อการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก มีอยู่ 3 ประการ คือ

1. การกระตุ้นความรู้เดิม (Activity of Prior Knowledge) ความรู้เดิมของผู้เรียนเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้มาก จึงควรกระตุ้นความรู้เดิมออกมาจากความทรงจำของผู้เรียนให้นำออกมาใช้ได้มากที่สุด สำหรับเป็นพื้นฐานในการเรียนความรู้ใหม่

2. เสริมความรู้ใหม่ที่เฉพาะเจาะจง (Encoding Specificity) ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้เดิมมาเป็นรากฐานในการเรียนความรู้ใหม่ จะช่วยให้เข้าใจข้อมูลที่เป็นความรู้ใหม่มากขึ้น ยิ่งมีความคล้ายกันกันระหว่างสิ่งที่เรียนรู้และสิ่งที่จะนำไปประยุกต์ใช้ มากเท่าไรก็จะยิ่งเรียนได้ดีมากขึ้นเท่านั้น

3. ต่อเติมความเข้าใจให้สมบูรณ์ (Elaboration of Knowledge) ความเข้าใจในข้อมูลต่าง ๆ จะสมบูรณ์ได้ หากผู้เรียนมีโอกาสเสริมต่อความเข้าใจนั้น โดยการกระทำหลายอย่าง เช่น การตอบคำถาม การจดบันทึก การอภิปรายกับผู้อื่น การสรุป การตั้งและพิสูจน์สมมุติฐาน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้เกิดการจดจำได้อย่างแม่นยำและสามารถนำออกมาใช้ได้อย่างรวดเร็ว

บทบาทอาจารย์ช่วยสอน (Tutor) ในการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก

1. **ขั้นเตรียม** ผู้เป็นอาจารย์ช่วยสอน(Tutor) ต้องเตรียมในเรื่องดังต่อไปนี้
 - 1.1 ทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร วัตถุประสงค์ของวิชา วิธีการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก
 - 1.2 ศึกษาบทบาทอาจารย์ช่วยสอน (Tutor) ที่ดี
 - 1.3 ศึกษาวิธีการตั้งคำถามที่กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดวิจารณ์ญาณ
 - 1.4 ทำความเข้าใจกับคู่มือครู โดยศึกษาด้วยตนเองหรือประชุมปรึกษาร่วมกัน
 - 1.5 เตรียมแหล่งความรู้ต่าง ๆ
2. **สร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก**
 - 2.1 สร้างความคุ้นเคย ให้ความเป็นกันเองกับผู้เรียน
 - 2.2 การจัดเตรียมที่นั่งอาจารย์ช่วยสอน(Tutor) ให้นั่งอยู่ในกลุ่มเดียวกับผู้เรียน
 - 2.3 อาจารย์ช่วยสอน(Tutor) เป็นผู้นำในการอภิปราย โดยการตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นการคิด
 - 2.4 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น
 - 2.5 รับฟังความคิดเห็น
 - 2.6 ตั้งใจและสนใจฟังการอภิปรายของผู้เรียน
 - 2.7 สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนทุกคน
 - 2.8 ให้กำลังใจและเสริมแรง
 - 2.9 ไม่ตำหนิ แต่ชี้แนะ
 - 2.10 ควบคุมและแสดงอารมณ์อย่างเหมาะสม
3. **ตั้งคำถามให้นักศึกษาคิด โดยใช้คำถามที่มีลักษณะดังนี้**
 - 3.1 การชี้แนะซ้ำ เช่น คนอื่นคิดว่าอย่างไร มีใครจะเสนอแนะแนวคิดอื่น ๆ
 - 3.2 การวิพากษ์วิจารณ์ เช่น มีใครคิดต้องการจะวิจารณ์เกี่ยวกับเรื่องนี้หรือไม่ มีข้อคิดที่จะเหมาะสมกว่านี้หรือไม่ สอดคล้องกับสิ่งที่คุณอ่านมาแล้วหรือไม่
 - 3.3 ความชัดเจน เช่น สามารถขยายความได้หรือไม่ ยกตัวอย่างได้หรือไม่
 - 3.4 ความละเอียดและครอบคลุม เช่น ใครจะบอกหรืออธิบายเพิ่มเติมได้บ้าง

แนวคิดดังกล่าวทำให้คุณรู้สึกอย่างไร ดี... คุณสามารถใช้ความคิดนี้ต่อไปได้

ลักษณะของอาจารย์ช่วยสอน(Tutor) ที่ดี

1. ตั้งคำถามและชักชวนให้หาเหตุผลและความคิด

2. อำนวยความสะดวกและสนับสนุนสัมพันธภาพที่ดีในกลุ่ม
3. เป็นสมาชิกกลุ่มที่กระตือรือร้น
4. เต็มใจที่จะเป็นทรัพยากรบุคคลให้
5. ชักนำให้การดำเนินงานของกลุ่มตรงกับวัตถุประสงค์ที่กำหนด
6. แนะนำแหล่งทรัพยากรที่เหมาะสม
7. ส่งเสริมการผสมผสานและสังเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร
8. มีความยืดหยุ่น
9. ใช้คำตามที่กระตุ้นความคิดตลอดเวลา

3. การสอนแบบสัมมนา (Seminar)

การสอนแบบสัมมนา มีเป้าหมายหลักที่จะให้มีการค้นคว้าโดยอิสระ โดยไม่ถูกควบคุมและถูกจำกัดขอบเขตโดยเนื้อหาหรือองค์ประกอบใดๆ ดังนั้น การสอนแบบสัมมนาเป็นการสอนที่ผสมเทคนิคการสอนและการเรียนแบบต่างๆเข้าด้วยกัน เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา การสอนแบบสัมมนามีลักษณะ ดังนี้

1. ผู้เรียนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นโดยอิสระ ไม่ถูกจำกัดจากผู้สอน
2. ทั้งผู้สอนและผู้เรียนมีสิทธิการแสดงออกและร่วมกันสัมมนาเท่าๆกัน
3. มีการจำกัดอยู่ในขอบเขตที่ได้มีการเตรียมมาแล้ว

แนวคิดการสอนแบบสัมมนา

วิธีการสอนแบบสัมมนามีหลายวิธีการ แต่มีแนวคิดกว้างๆดังนี้

1. การเลือกเรื่องที่จะสัมมนา หลักในการเลือกเรื่องอย่างกว้างๆ คือ เรื่องที่จัดสัมมนานั้นต้องไม่แคบหรือกว้างเกินไป ควรมีลักษณะที่เป็นปัญหาที่ต้องช่วยกันคิดและหาแนวทางแก้ปัญหา การเลือกเรื่องสัมมนาโดยทั่วไป มี 3 ลักษณะ

1.1 เรื่องเดียวกัน สัมมนานานทั้งภาคการศึกษา โดยผู้เข้าร่วมสัมมนาทุกคน ได้มีโอกาสอภิปรายทุกแง่ทุกมุม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน

1.2 กลุ่มหรือแต่ละบุคคลเลือกเรื่องที่ตนสนใจเสนอต่อชั้นเรียน แล้วจัดตารางวัน เวลา ผู้ที่จะนำสัมมนาต่อชั้นเรียนล่วงหน้า ผู้เข้าร่วมสัมมนาต้องเตรียมตัวตามวันเวลาที่กำหนดด้วย

1.3 ให้มีการเสนอเรื่องที่นำเสนอให้ครบจำนวนครั้งที่กำหนดให้เป็นการสัมมนา ผู้เรียนเตรียมตัวล่วงหน้าเพื่อเข้าร่วมสัมมนา ตามเรื่องที่กำหนดไว้

2. แยกกันไปศึกษา การแยกกันไปศึกษานี้ เป็นการรวบรวมวิธีการศึกษาหาความรู้ (Method of Inquiry) ต่างๆเข้าด้วยกัน โดยการอ่าน ทดลอง สืบค้นและวิจัย คิดฝึกภาคสนาม ตามความสามารถและความถนัดของตน

3. การกลับมาพบกันในชั้นเรียน ภายหลังแยกกันไปศึกษาแล้ว เป็นการนำเอาสิ่งที่ศึกษาค้นคว้าได้ มาอภิปรายตกเถียง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ขั้นตอนนี้ผู้เรียนต้องอาศัยทักษะอื่น ๆ ในการแสดงออกในกลุ่มมาร่วมด้วย จึงเป็นโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และฝึกฝนไปพร้อมๆกัน เป็นการศึกษาด้านเนื้อหาวิชาและพัฒนาความคิดด้วย รวมทั้งแสดงผลงานที่ตนได้ไปศึกษาค้นคว้ามาให้สมาชิกได้รู้ จึงต้องอาศัยทักษะในการพูด การอภิปราย การแสดงบทบาทสมมติ การเขียนรายงาน การเขียนเค้าโครงเรื่อง

กิจกรรมการเรียนการสอน ควรประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆดังต่อไปนี้

1. การเลือกเรื่องที่จะสัมมนา
2. การศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน
3. กิจกรรมกลุ่ม
4. การสรุปเมื่อการอภิปรายสิ้นสุด
5. การประเมินผล

วิธีดำเนินการสัมมนา ในการประชุมสัมมนา มีขั้นตอน 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนเตรียมการสัมมนา ขั้นตอนดำเนินการสัมมนา ขั้นตอนปิดการสัมมนา และขั้นสรุปผลการสัมมนา

1. ขั้นตอนเตรียมการสัมมนา ต้องมีกลุ่มบุคคลที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการจัดการกลุ่มนี้เรียกว่า คณะกรรมการจัดการสัมมนา มีการแบ่งงานกันเป็นสัดส่วน ได้แก่ ประธาน รองประธาน เลขานุการ พิธีกร ฝ่ายเอกสาร ฝ่ายประชาสัมพันธ์ เทร่ญญิก ฝ่ายอาคารสถานที่ ฝ่ายต้อนรับ เป็นต้น

2. ขั้นตอนดำเนินการสัมมนา มีขั้นตอน ดังนี้

- 2.1 พิธีเปิดสัมมนา
- 2.2 มีการบรรยายเพื่ออภิปราย เพื่อเสนอข้อเท็จจริงหรือข้อมูล และความคิดเห็นพื้นฐานในการประชุมกลุ่มย่อย
- 2.3 การประชุมกลุ่มย่อยตามลักษณะปัญหาและความสนใจ
- 2.4 การประชุมใหญ่ เพื่อตัวแทนของกลุ่มย่อยต่างๆได้เสนอผลการประชุมต่อที่ประชุมใหญ่
- 2.5 สรุปและประเมินผลการสัมมนา
- 2.6 พิธีปิดการสัมมนา

ลักษณะของการสัมมนาที่ดี

1. สมาชิกทุกคนทราบวัตถุประสงค์ของการสัมมนาเป็นอย่างดี
2. สมาชิกเข้าร่วมสัมมนาตลอดระยะเวลาของการสัมมนา ตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุด
3. จัดให้มีประสบการณ์ในการแก้ปัญหาาร่วมกัน

4. จัดให้มีประสบการณ์ในการเรียนรู้ร่วมกัน
5. มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อเท็จจริงระหว่างสมาชิกในกลุ่ม
6. สมาชิกมีทัศนคติที่ดีต่อเรื่องที่จะประชุม ปัญหาข้อเท็จจริง สมาชิกทั้งหมด และต่อตนเอง
7. สมาชิกต้องร่วมแสดงความคิดเห็นในการแก้ปัญหา
8. ต้องมีผู้นำการสัมมนาที่ดี
9. ต้องมีการฟังที่ดี
10. ต้องมีการพูดที่ดี
11. สมาชิกทุกคนรับผิดชอบและมีส่วนได้เสียในการดำเนินการประชุมสัมมนา
12. ผลของการประชุม ถือเป็นมติของการสัมมนาสมาชิกทั้งหมด

4. การสอนแบบอภิปราย (Discussion)

การสอนแบบอภิปรายเป็นการสอนที่นิยมใช้กันมากในการสอนระดับอุดมศึกษารวมถึงสถาบันการศึกษาพยาบาล การสอนแบบนี้จะดีกว่าการสอนแบบบรรยายในการเสนอข้อมูลข้อเท็จจริง ทฤษฎี แก่ผู้เรียนเป็นกลุ่มใหญ่ แต่การอภิปรายมีข้อดีหรือข้อที่เป็นประโยชน์หลายประการข้อดีเหล่านี้เป็นผลมาจากการที่ผู้เรียนได้มีบทบาทในการเรียนมากขึ้น จุดมุ่งหมายของการใช้วิธีสอนแบบอภิปราย คือ

1. เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่ให้ความรู้แก่กลุ่มด้วยตนเอง นั่นคือต้องการให้ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนมากขึ้น
2. ให้โอกาสผู้เรียนประยุกต์ความรู้และหลักการที่เรียนมาแล้ว
3. ให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) แก่ผู้สอนและผู้เรียนว่า การเรียนของผู้เรียนสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้นั้นมากน้อยเพียงใด
4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดเป็น ผู้เรียนจะมีโอกาสฝึกฝนการคิด โดยเริ่มจากการคิดเกี่ยวกับเนื้อหาสาระที่กำลังเรียนอยู่
5. ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิดอย่างสมเหตุสมผล โดยรู้จักประเมินเหตุผลที่ตนเองเสนอและเหตุผลที่ผู้อื่นเสนอด้วย
6. ส่งเสริมให้ผู้เรียนรับรู้ และกำหนดปัญหาที่จำเป็นที่จะต้องใช้ความรู้จากการอ่านหรือการฟังการบรรยาย
7. ให้ผู้เรียนยอมรับข้อมูลหรือทฤษฎีที่ไม่สอดคล้องกับประเพณี หรือความเชื่อเดิมของตนเองทั้งนี้เนื่องจากผู้เรียนได้มีโอกาสคิด วิเคราะห์ข้อมูล หรือทฤษฎีนั้นๆ ด้วยตนเอง เสนอความคิดของตนเองต่อกลุ่ม รับฟังข้อมูลย้อนกลับจากกลุ่ม และรับฟังความคิดของผู้อื่นในกลุ่มเดียวกับเรื่องนั้นๆ ทำให้ผู้เรียนมีการยอมรับ หรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติเดิมของตนเองได้ พัฒนาแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมต่อไป

รูปแบบการสอนแบบอภิปราย

การสอนแบบอภิปรายมีหลายรูปแบบ แต่ละรูปแบบจะมีลักษณะเฉพาะของตนเอง รูปแบบต่างๆ ของการสอนแบบอภิปรายได้แก่ การอภิปรายทั้งชั้น การอภิปรายแบบโต้วาที การอภิปรายเป็นคณะ การอภิปรายย่อย การอภิปรายกลุ่มใหญ่ เป็นต้น

การอภิปรายทั้งชั้น (Whole-Class Discussion) โดยทั่วไปจะหมายถึงการสอนแบบอภิปรายที่ผู้สอนเป็นผู้นำการอภิปรายในลักษณะไม่เป็นทางการ ผู้สอนในฐานะผู้นำการอภิปรายจะถามคำถาม ให้ความกระจ่างแก่ข้อวิจารณ์ของผู้เรียน สรุปเพื่อช่วยนักเรียนให้เกิดความเข้าใจในหัวข้อนั้นๆ

การอภิปรายแบบโต้วาที (Debates) ใช้สำหรับกรณีที่มีผู้เรียนจำนวนไม่มาก การอภิปรายแบบนี้จะแบ่งผู้เรียนออกเป็น 2 ฝ่าย โดยอยู่คนละข้างของประเด็นปัญหาฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายสนับสนุน อีกฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายคัดค้าน แต่ละฝ่ายจะอภิปรายเพื่อสร้างน้ำหนักแก่ความคิดเห็นของตัวเองในฝ่ายนั้นภายในเวลาที่กำหนดให้ อาจสลับกันเสนอและโต้แย้งเป็นคู่ๆ ในการสรุปการโต้แย้งผู้สอนอาจใช้วิธีการอภิปรายทั้งชั้นในประเด็นปัญหานั้น

การอภิปรายเป็นคณะ (Panels) วิธีการอภิปรายแบบนี้ ผู้สอนจะแบ่งชั้นเรียนออกเป็นกลุ่มๆ กลุ่มละ 3-6 คน ผู้เรียนแต่ละกลุ่มเป็นกรรมการ ศึกษาค้นคว้าในเรื่องที่ได้รับมอบหมายแต่ละเรื่องนำมาอภิปรายในกลุ่มแล้วจึงเสนอผล เพื่อนำไปสู่การอภิปรายทั้งชั้น

การอภิปรายย่อย (Buzz Group หรือ Buzz Session) วิธีนี้จะแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มขนาดเล็กเพื่อให้อภิปรายในเวลาสั้นๆ ในหัวข้อหรือประเด็นที่กำหนดให้ เมื่อเสร็จแล้ว แต่ละกลุ่มจะเสนอผลการอภิปรายเพื่อกระตุ้นให้อภิปรายทั้งชั้น การอภิปรายโดยใช้วิธีนี้จะกล่าวโดยละเอียดต่อไป

การอภิปรายกลุ่มใหญ่ (Forums) เป็นรูปแบบการอภิปรายเฉพาะที่มีผู้เรียนกลุ่มเล็กเสนอสารสนเทศ (Information) ที่ตนรอบรู้หรือเชี่ยวชาญต่อกลุ่มใหญ่ ในการสรุปเสนอข้อสนเทศจะเชิญชวนผู้ฟังถามคำถามในเรื่องที่เสนอไปนั้น

ข้อดีของการสอนแบบการอภิปราย

1. ผู้เรียนเรียนรู้จากการอภิปราย นำเอาสาระความรู้ไปใช้อย่างมีความหมาย
2. ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักใช้ความคิดวิเคราะห์วิพากษ์วิจารณ์ ผสมผสานความรู้ ประยุกต์ความรู้ และเสนอแนวความคิดนั้นเพื่อให้คนอื่นเข้าใจ จึงเกิดการพัฒนาด้านพุทธิพิสัยในระดับสูงและพัฒนาทักษะในการพูดแสดงความคิดเห็น
3. เทคนิคของการอภิปรายจะช่วยในการพัฒนาเจตคติ กล่าวคือ ในการอภิปราย ผู้เรียนจะได้แง่คิดต่าง ๆ มาทบทวนค่านิยมและเจตคติที่ตนมีอยู่เดิม ซึ่งอาจทำให้สามารถพัฒนาให้เหมาะสมขึ้นมาได้
4. ผู้เรียนมีโอกาสพัฒนาทักษะในการตั้งคำถาม คิดหาคำตอบอย่างเป็นระบบ จึงเป็นการคิดและจัดระบบความคิดที่เป็นของตนเอง
5. ช่วยให้มีความตื่นตัวทางสมองในระดับสูง ไม่เฉื่อยชาเหมือนการสอนบางวิธี
6. การใช้การอภิปรายอย่างเหมาะสม จะช่วยนักเรียนในการพัฒนามโนทัศน์ที่มีต่อตนเอง(Self Concept) ในทางบวก
7. ช่วยพัฒนาการรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น รู้จักประเมินเหตุผลที่คนอื่นเสนอ
8. ช่วยให้ได้ข้อสังเกตเกี่ยวกับผู้เรียน ทำให้เกิดความเข้าใจที่ดีต่อผู้เรียน การสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน ในการทำกิจกรรมของกลุ่มจะช่วยให้ได้ข้อสังเกตเกี่ยวกับการพัฒนาทางสังคม จิตวิทยา และอารมณ์ของผู้เรียน

ข้อจำกัดหรือจุดด้อยของการสอนแบบอภิปราย

1. ถ้าเทียบกับวิธีสอนโดยตรง วิธีสอนโดยใช้การอภิปรายนับว่ากินเวลามากกว่า
2. อาจมีผู้เรียน 2-3 คนผูกขาดการอภิปราย โดยที่ผู้เรียนบางคนไม่ได้แสดงความคิดเห็น
3. ในการอภิปรายอาจมีช่วงที่อยู่ในความเงียบบ่อยครั้ง และในบางครั้งอาจเงียบนาน ทำให้ผู้สอนเปลี่ยนใจมาใช้วิธีบรรยายหัวข้อนั้นต่อ
4. ผู้สอนมักเกิดความข้องคับใจ เนื่องจากการอภิปรายครั้งนั้นไม่สามารถนำไปสู่การสรุปหรือไม่สามารถสรุปในรูปที่ผู้สอนปรารถนาได้
5. ผู้สอนมักขาดพื้นฐาน หรือขาดวุฒิภาวะที่จะช่วยให้การอภิปรายมีความหมาย

ข้อเสนอแนะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการสอนแบบอภิปราย

1. ผู้สอนจะต้องวางแผนและเตรียมตัวอย่างดี โดยศึกษาเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง ศึกษา ลักษณะของกิจกรรมกลุ่ม ศึกษาแหล่งหรือสื่อที่จะแนะนำให้ผู้เรียนค้นคว้า
2. ส่งเสริมหรือสร้างบรรยากาศของการยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน ให้ผู้เรียนได้ พุดอย่างเปิดเผย โดยเกิดความรู้สึกเป็นอิสระจากการขู่บังคับ
3. ผู้เรียนจะต้องเตรียมตัวและมีความพร้อม มิฉะนั้นการอภิปรายก็จะกลายเป็น "การแลกเปลี่ยนความไม่รู้" ผู้สอนจึงต้องวางแผนให้มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่เพียงพอก่อนการ อภิปราย เช่น ให้ศึกษาจากตำรา เอกสาร บทความ ฯลฯ ก่อนการอภิปราย
4. ควรใช้วิธีสอนแบบอภิปรายเมื่อต้องการพัฒนาการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยในระดับ สูง ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะต่างๆ
5. ควรกำหนดหัวข้อการอภิปรายไว้อย่างเหมาะสม มีความชัดเจน
6. ควรเขียนหัวข้อการอภิปรายบนกระดานดำ หรือในเอกสารที่แจกให้ผู้เรียน อธิบายศัพท์ต่างๆ ให้แจ่มแจ้ง และการเสนอคำถามหรือประเด็นจะต้องให้มีความเฉพาะเจาะจง
7. พิจารณาเลือกใช้การอภิปรายหลายๆแบบ เพื่อนำไปสู่การอภิปรายทั้งชั้น การ ใช้หลายแบบจะช่วยจูงใจผู้เรียนได้ดีขึ้น
8. ในกรณีที่เกิดความเงียบ ถ้าเป็นการเงียบที่เกิดจากผู้เรียนต่างก็กำลังคิด ก็ควร ปลดปล่อยให้นักเรียนได้คิด ถ้าเกิดจากความรู้สึกสับสนก็ควรช่วยให้ความกระจ่างในคำถามสุดท้าย หรือให้ข้อสรุปการอภิปรายตั้งแต่ตอนเริ่มต้นมาจนถึงจุดนั้น
9. กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการอภิปราย แต่จะต้องตระหนักว่าไม่จำเป็นที่ผู้ เรียนทุกคนจะต้องพูดในทุกหัวข้อ ควรมีความพอใจเมื่อมีผู้เรียนหลายคนพูดในหัวข้อหนึ่งๆ และ ทุกคนได้อภิปรายในหลายหัวข้อ
10. กรณีที่มีผู้ผูกขาดการอภิปราย แก้ไขโดยติดต่อบุคคลนั้นเห็นการส่วนตัว โดยให้เขาเข้าใจว่า ผู้สอนประทับใจในความตั้งใจของเขา ต้องการให้อภิปรายต่อ แต่ก็อยากฟัง ความคิดเห็นของบุคคลอื่นเช่นกัน ปัญหานี้ควรใช้วิธีป้องกันดีกว่าแก้ไข วิธีป้องกันคือการ สร้างความเข้าใจให้กับผู้เรียนถึงจุดมุ่งหมายของเทคนิคการสอนแบบนี้ ลักษณะของผู้อภิปราย ประเภทต่างๆ สภาพของการอภิปรายที่เหมาะสม การใช้หลักการของประชาธิปไตยในการ อภิปราย
11. เมื่อการอภิปรายสิ้นสุดลงจะต้องมีการสรุปประเด็นและเนื้อหาสาระของการ อภิปราย ไม่ว่าจะช่วยกันสรุปหรือผู้สอนเป็นผู้สรุปก็ตาม

12. ไม่ควรให้คะแนนหรือประเมินผลการอภิปราย เว้นแต่จะมีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาความสามารถในการอภิปราย เพราะการที่ผู้เรียนทราบว่า จะไม่มีการให้คะแนนการอภิปราย จะกระตุ้นให้อภิปรายอย่างเสรีและตรงไปตรงมา

13. คิดหากิจกรรมต่อจากการอภิปราย โดยธรรมชาติแล้วการอภิปรายที่ประสบผลสำเร็จจะนำไปสู่กิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน

5. การสอนแบบระดมสมอง (Brain Storming)

ลักษณะกลุ่ม เป็นกลุ่มของบุคคลที่มาร่วมกันแสดงความคิดเห็นในเรื่องหนึ่งเรื่องใดอย่างมีความคิดเห็นของแต่ละคน ไม่มีการตัดสินว่าความคิดของใครดี-เลว หรือผิด-ถูก แต่อย่างไร มักใช้เป็นกิจกรรมในการประชุมสัมมนาต่าง ๆ

จุดมุ่งหมายของการสอนโดยใช้เทคนิคการระดมพลังสมอง

1. เพื่อรวบรวมความคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้หลายแง่หลายมุมที่สุด
2. เพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนได้พูด แสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึง จำนวนสมาชิก 4-8 คน

วิธีดำเนินการ

1. กำหนดหัวข้อหรือปัญหาที่ทุกคนต้องแสดงความคิดเห็น
2. อธิบายให้สมาชิกในกลุ่มทราบจุดมุ่งหมายของการประชุม รวมทั้งแจ้งกติกาให้แต่ละกลุ่มได้ทราบด้วย กติกาที่สำคัญคือ
3. ทุกความคิดได้รับการยอมรับไม่มีการโต้แย้งคัดค้าน
4. ต้องการปริมาณของความคิดมากกว่าคุณภาพ
5. ให้ทุกคนในกลุ่มนั่งเป็นวงกลมใกล้ชิดกัน ไม่มีผู้นำอภิปราย มีแต่คนคอยจดบันทึกข้อคิดเห็นทั้งหมด (ในสังคมไทยควรมีคนหนึ่งที่คอยกระตุ้นให้สมาชิกที่ยังไม่ได้พูดแสดงความคิดเห็นได้พูดออกมา)
6. นำความคิดทั้งหมดมาผสมผสานกันอีกครั้งหนึ่ง

ประโยชน์ของการสอนโดยใช้เทคนิคการระดมพลังสมอง

1. สมาชิกทุกคนมีโอกาสได้พูดแสดงความคิดเห็น

2. การเสนอความคิดเห็นโดยไม่มีใครโต้แย้งหรือประเมินความคิด จะช่วยให้คนที่ขี้อายไม่มั่นใจกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นออกมา

3. จะได้แนวคิดที่ลึกซึ้งทุกแง่ทุกมุม

6. การสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง (Simulation)

เกม - สถานการณ์จำลอง (Simulation Game) เป็นการสอนวิธีหนึ่งที่ผสมผสานการสอนวิธี Simulation (การใช้สถานการณ์จำลอง และ Game (เกม) เข้าด้วยกัน คำศัพท์ที่ใช้ อาจจะแตกต่างกันออกไป เช่น Simulation Game , Game - Simulation หรือ Simulation Gaming

สถานการณ์จำลอง หมายถึง การจำลองสถานการณ์จริงมาไว้ในห้องเรียน สถานการณ์ที่จำลองมานี้ นอกจากจะมีลักษณะหรือส่วนประกอบที่เหมือนของจริงแล้ว ยังจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงขององค์ประกอบเหล่านั้นเกิดขึ้นคล้ายกับการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์จริงอีกด้วย ตัวอย่างของการใช้สถานการณ์จำลอง เช่น การฝึกนักบินโดยใช้เครื่องบินจำลอง

สถานการณ์จำลองที่นิยมใช้กันทั่วไป ได้แก่

1. รูปของการเขียน (Written Simulation - Game) หมายถึงการเลียนแบบสถานการณ์จริงในรูปของการเขียน เป็นการจำลองส่วนหนึ่งของสังคมออกมาเป็นการเขียนแล้วผู้เล่นทุกคนตัดสินใจจากข้อมูลที่ได้จากเอกสารที่มีอยู่เท่านั้น การตอบสนองของผู้เล่นซึ่งจะมีก็คนแล้วแต่บทบาทที่กำหนดไว้ก็เป็นไปในรูปของการเขียนด้วย

2. รูปแบบที่ใช้คอมพิวเตอร์เข้าช่วย (Computer Assisted Simulation Game) เป็นการลอกเลียนแบบส่วนหนึ่งของสังคมจริงในรูปของการเขียนรวมกับการใช้คอมพิวเตอร์เป็นผู้ให้ข้อมูล และให้ผลสะท้อนกลับของการตัดสินใจ ดังเช่นเกมส์การเล่นด้วยคอมพิวเตอร์ ปัจจุบันหากใส่สถานการณ์จำลองลงไป และให้ผู้เล่นได้แสดงบทบาทตามที่สถานการณ์จำลองกำหนด ก็จะเป็นเกม - สถานการณ์จำลองนั้น และถ้าการแสดงบทบาทการณ์จำลอง เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน เราก็จะได้เทคนิควิธีสอนใหม่อย่างหนึ่ง

3. การแสดงบทบาทจริง (Life Simulation Game) เป็นรูปแบบที่คล้ายกับการแสดงบทบาทสมมุติ (Role Play) ที่สุด การสวมบทบาทสมมุติ มีผู้ดู ผู้เล่น แต่ในเกม-สถานการณ์จำลอง ไม่มีผู้ดู ทุกคนเป็นผู้เล่น ซึ่งจะได้รับประสบการณ์ตรง อันจะทำให้เกิดการเรียนรู้หมด อีกประการหนึ่ง ในการแสดงบทบาทสมมุตินั้นส่วนใหญ่จะใช้เวลาประมาณ 15-20 นาที ส่วนเกม-สถานการณ์จำลอง อาจดำเนินต่อไปเรื่อย ๆ ยาวนานถึง 1-2 ชั่วโมง ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของส่วนของสังคมที่ถูกจำลองมา และความต้องการของผู้เล่นเอง

เกม-สถานการณ์จำลองมีความแตกต่างจากการแสดงบทบาทสมมุติ (Role Play) ในการแสดงบทบาทสมมุติ ผู้เล่นมีอิสระและสามารถจะแสดงบทบาทโดยการตัดสินใจหรือเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ได้อย่างอิสระ โดยที่ไม่มีผลในทางลบหรือไม่ถูกต้องทำโทษ แต่ในเกม-สถานการณ์จำลองนั้นการแสดงบทบาทของผู้เรียนหรือผู้เล่น ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของผู้เล่นเอง โดยมีข้อจำกัดว่ามีทรัพยากรเท่าที่กำหนด มีกฎเกณฑ์ในการเล่นบังคับอยู่ และการตัดสินใจนั้นจะต้องให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในบทบาทของตน ซึ่งการตัดสินใจนี้จำลองจากสถานการณ์จริง ๆ สำหรับจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้นี้ อาจจะทำหน้าที่ในรูปแบบ การแพ้ ชนะ เหมือนเกม หรือสามารถจะเล่นได้จนจบก่อนผู้อื่น หรือกระทำกิจกรรมใดสิ่งหนึ่งได้ตามที่ต้องการก็ได้

7. การสอนโดยใช้บทบาทสมมุติ (Role Playing)

เป็นเทคนิคการสอนแบบหนึ่ง ซึ่งใช้ในการพัฒนาทักษะการติดต่อสื่อสารและมนุษยสัมพันธ์ และการฝึกภาวะในการเป็นผู้นำ นอกจากนี้ยังเป็นการฝึกคนให้มีความชำนาญในด้านการเผชิญสภาพการณ์ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น จำนวนสมาชิก แล้วแต่ประเภทของการแสดงบทบาทสมมุติ แต่ไม่ควรเกิน 9 คน

วิธีดำเนินการ การแสดงบทบาทสมมุติ แยกออกได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. การแสดงบทบาทสมมุติแบบมีการชักซ้อมล่วงหน้า ผู้เรียนจะสังเกตการดำเนินเรื่อง แล้วมาวิจารณ์และถกเถียงแลกเปลี่ยนความเห็นกันว่าการแสดงที่ผ่านไปนั้นเป็นวิธีการที่ดี หรือบกพร่องในด้านใด และควรแก้ไขอย่างไร ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้วิธีการหรือเรื่องต่าง ๆ ได้

2. การแสดงบทบาทสมมุติแบบทันทีทันใด เป็นการแสดงบทบาทของผู้เรียนในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งโดยไม่ต้องมีการเตรียมมาก่อน สภาพการณ์ที่กำหนดขึ้นจะเป็นผลมาจากการอภิปรายเรื่องหนึ่งเรื่องใด หลังจากนั้นก็จะให้ผู้เรียนวิจารณ์หรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทที่แสดงไป

3. การแสดงบทบาทแบบมีการควบคุม เป็นวิธีแสดงบทบาทโดยกำหนดสถานการณ์ขึ้นประกอบด้วยเนื้อหาเบื้องต้นส่วนหนึ่งซึ่งผู้แสดงควรรู้และแสดงตามนั้น อีกส่วนเป็นสิ่งที่ผู้แสดงจะกำหนดบทบาทเอง

การใช้เทคนิคการแสดงบทบาทสมมติ

ใช้แสดงประกอบการอภิปรายกลุ่มหรือประกอบการบรรยาย (Case Study) เพื่อแสดงจุดสำคัญในเรื่องหนึ่งหรือใช้เป็นจุดเริ่มต้นของการอภิปราย การใช้เทคนิคจะได้ผลดีเมื่อมีการแสดงแบบไว้อย่างรัดกุม ใช้และความคุมวิธีใช้อย่างระมัดระวังตามสถานการณ์อันควร และระมัดระวังอย่าให้ผู้เรียนมีโอกาสกระทบกระทั่งกันได้

ประโยชน์ของเทคนิคการแสดงบทบาทสมมติ

1. ช่วยให้ผู้เรียน มีโอกาสที่จะนำความรู้มาปฏิบัติจริง เป็นการเรียนรู้โดยวิธีปฏิบัติ
2. ช่วยให้ผู้เรียนเห็นคุณค่า เห็นทัศนคติของบุคคลอื่น เช่น ในกรณีที่มีการให้แสดงบทบาทกลับจากนายกลายเป็นลูกน้อง และลูกน้องกลายมาเป็นนาย
3. ช่วยให้ผู้เรียนทราบผลการเรียนทันที
4. ข้อเสียของเทคนิคการแสดงบทบาทสมมติ คือถ้าผู้เรียนต้องรับบทบาทที่ตนไม่ถนัด หรือขาดความรู้ในเรื่องนั้น ทำให้ต้องฝืนแสดงออกไป การแสดงอาจจะขาดรสไปด้วย นอกจากนี้ในการแสดงบทบาทอาจจะมีการแสดงที่เป็นเรื่องกระทบกระทั่งระหว่างผู้แสดงด้วยกัน หรือระหว่างผู้วิพากษ์วิจารณ์กับผู้แสดงจะทำให้บรรยากาศการเรียนอาจเสียไป

ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของนักศึกษา (Student Involvement) ของแอสติน

ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของนักศึกษา (Student Involvement) เป็นเครื่องมือที่จะทำให้เกิดการพัฒนาสติปัญญาของนักศึกษาโดยตรง ทฤษฎีนี้มีข้อดีหลายอย่าง คือ ทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้วิธีการร่วมมือ ประยุกต์ได้ทั้งอาจารย์และนักศึกษา นอกจากนี้ใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัย ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการตรวจสอบพัฒนาการของนักศึกษาและคณาจารย์โดยที่ผู้บริหารและคณาจารย์ เพื่อหาแนวทางการจัดสภาพการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพต่อไป :

การมีส่วนร่วมของนักศึกษา หมายถึงภาวะที่นักศึกษาทุ่มเททั้งร่างกายและแรงใจให้กับการมีประสบการณ์ทางวิชาการ นักศึกษาที่มีการมีส่วนร่วมสูง จะมีลักษณะที่มุ่งแต่เรียน ให้ความสำคัญกับสถาบัน เป็นสมาชิกที่แข็งขันขององค์การนักศึกษา ติดต่อกับอาจารย์และ

เพื่อนนักศึกษาอย่างสม่ำเสมอ ในทางตรงกันข้าม นักศึกษาที่ไม่มีความร่วมมือจะไม่มีเวลาให้กับสถาบัน เสี่ยงการเข้าร่วมกิจกรรมนอกหลักสูตร ติดต่อกับอาจารย์และเพื่อนนักศึกษา น้อยมาก

ในด้านการมีส่วนร่วมของอาจารย์ อาจารย์ที่มีการมีส่วนร่วมสูงจะมีลักษณะของการทุ่มเทร่างกายและแรงใจในการสอนนักศึกษา มีการพบปะนักศึกษาในความดูแล (Advisee) อย่างสม่ำเสมอและมีความคืบหน้า มีส่วนร่วมในงานต่างๆขององค์การอย่างเข้มแข็ง และเป็นผู้มีความพยายามที่จะทำวิจัยและการสอน

หลักการของทฤษฎีการมีส่วนร่วมของนักศึกษา

ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของนักศึกษา (Student Involvement) ประกอบด้วยหลักการ 5 ประการ คือ

1. การมีส่วนร่วมของนักศึกษาเป็นการทุ่มเททั้งร่างกายและแรงใจของนักศึกษา ในลักษณะที่ต่าง ๆ กัน การกระทำเหล่านี้อาจเป็นเรื่องทั่วไป เช่น การหาประสบการณ์ทางวิชาการของนักศึกษา หรืออาจเป็นเรื่องที่เจาะจง เช่น การเตรียมสอบวิชาเคมี เป็นต้น
2. นักศึกษาที่มีความแตกต่างกัน จะมีระดับความร่วมมือต่างกัน และการที่นักศึกษาคนเดียวกันมีระดับการร่วมมือต่างกัน ขึ้นอยู่กับสิ่งที่กระตุ้นให้ร่วมมือกับระยะเวลา
3. การมีส่วนร่วมของนักศึกษา มีลักษณะเป็นทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ลักษณะเชิงปริมาณ เช่น ความสามารถในการพูด ผลงานด้านวิชาการ ลักษณะเชิงคุณภาพ เช่น การวัดความเข้าใจของนักศึกษาที่เกิดจากการอ่าน เป็นต้น
4. ความสัมพันธ์ของการเรียนรู้ และการพัฒนาส่วนบุคคลของนักศึกษา กับ โปรแกรมการศึกษาต่างๆ มีความสัมพันธ์โดยตรงกับการมีส่วนร่วมของนักศึกษาต่อเรื่องนั้นๆทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ
5. ประสิทธิผลของนโยบายหรือแนวทางการปฏิบัติทางการศึกษา มีความสัมพันธ์โดยตรงกับนโยบายในการเพิ่มการมีส่วนร่วมของนักศึกษา

ทฤษฎีทางการสอนที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของนักศึกษา (Student Involvement) มีความสำคัญต่อการสอนในห้องเรียน แอสตินพัฒนาทฤษฎีนี้ขึ้นมาจากแนวคิดการสอนเดิมที่กระทำต่อนักศึกษาแบบที่เรียกว่าเชิงระบบ ที่มีปัจจัยนำเข้าคือ นโยบาย โปรแกรมการศึกษา ส่วนปัจจัย

นำออก ดูจากเกรด คะแนน หรือผลการสอบมาตรฐาน แต่ไม่ได้ให้ความสนใจถึงวิธีการที่จะ
 ดัดแปลงนโยบายหรือโปรแกรมการศึกษาไปสู่ความสำเร็จและให้เกิดการพัฒนาการศึกษา

แอสตินได้ศึกษารูปแบบการสอน 3 แบบคือ ทฤษฎีที่เน้นเนื้อหา (The Content Theory) ทฤษฎีที่เน้นทรัพยากร (The Resource Theory) และทฤษฎีการศึกษาส่วนบุคคล (The Individual Theory or Eclectic)

1. ทฤษฎีที่เน้นเนื้อหา (The Content Theory)

ทฤษฎีนี้เป็นแนวคิดเริ่มต้นของการสอน ลักษณะการจัดการเรียนการสอนตาม
 ทฤษฎีนี้ การเรียนรู้และการพัฒนานักศึกษาริขึ้นอยู่กับเนื้อหาวิชาและการประเมินผลซึ่งมีวิธี
 การหลายอย่าง จากการศึกษาที่เน้นเนื้อหามากนี้ ผู้ใช้ทฤษฎีนี้เชื่อว่านักศึกษาเรียนรู้โดยการฟัง
 การบรรยาย ปฏิบัติและทำตามที่ได้รับมอบหมาย และทำการบ้านในห้องสมุด น้อยมากที่จะ
 กำหนดให้นักศึกษาเสนอข้อมูลโดยทางวาจา วิธีสอนวิธีนี้ ผู้สอนมักเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ
 ในเรื่องนั้นๆ โดยเฉพาะ มักเป็นผู้ที่มีชื่อเสียงในการสอน มีการแบ่งเนื้อหาออกเป็นส่วนๆ
 ตามความเฉพาะเจาะจงและตามความสนใจของผู้สอน เพื่อให้งานสอนเท่าเทียมกัน ข้อเสีย
 ของวิธีสอนแบบนี้ คือ นักศึกษามิบทบาทเป็นฝ่ายรับ (Passive) จะดีสำหรับนักศึกษาที่มีความ
 ความตั้งใจสูง เพราะอาจเป็นนักฟังและนักอ่านที่ดี แต่จะไม่ดีสำหรับนักศึกษาที่อ่านซ้ำหรือ
 ไม่ค่อยตั้งใจเรียน ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว ผู้สอนต้องให้ความสนใจต่อนักศึกษาที่มีความบก
 พร่องในการเตรียมตัวด้วย

2. ทฤษฎีที่เน้นทรัพยากร (The Resource Theory)

ทฤษฎีนี้เกิดจากแนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรของสถาบันที่ดีมากๆ ความหมาย
 ของ ทรัพยากร (Resource) คือ อะไรก็ตามที่คิดว่าเป็นตัวกระตุ้นสนับสนุนการเรียนรู้ของนัก
 ศึกษา มีทั้งทรัพยากรที่เป็นของเครื่องใช้ บุคคล และเงิน ตัวอย่างของทรัพยากรที่เป็นของ
 เครื่องใช้ เช่น ห้องทดลอง ห้องเรียน ห้องสมุด สื่อการสอนต่างๆ เป็นต้น ตัวอย่างทรัพยากร
 บุคคล เช่น ครูที่ได้รับการฝึกอบรมมาดี ครูผู้ช่วย ครูแนะแนว และบุคลากรสายสนับสนุน
 เป็นต้น และตัวอย่างทรัพยากรด้านการเงิน เช่น งบประมาณ ทุนการศึกษา เงิน
 สนับสนุนการวิจัย เป็นต้น มีผู้กล่าวว่า การที่มีทรัพยากรที่เพียงพอ จะนำไปสู่การเรียนรู้
 และเกิดการพัฒนานักศึกษา ถ้ายังมีทรัพยากรมาก การเรียนรู้และการพัฒนานักศึกษาก็ยิ่ง
 มาก การตรวจสอบจำนวนทรัพยากรบุคคลที่ใช้กันมากคือ การดูอัตราส่วนของครูกับนัก

ศึกษา เชื่อว่า ถ้าอัตราส่วนต่ำหรือน้อย การเรียนรู้และการพัฒนานักศึกษาก็ยิ่งมาก อีกมุมมองหนึ่ง คณาจารย์และผู้บริหารเชื่อว่า การที่สถาบันมีนักศึกษาที่มีคุณภาพ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงเป็นจำนวนมากนั้น เป็นสิ่งกระตุ้นให้เกิดคุณภาพของสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของนักศึกษาทั้งหมด จึงพบว่ามีสถาบันบางแห่งลงทุนจำนวนมากเพื่อสรรหานักศึกษาผู้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมาเรียนในสถาบัน

3. ทฤษฎีการศึกษาารายบุคคล (The Individual Theory or Eclectic)

ทฤษฎีนี้พัฒนามาจากที่นักจิตวิทยาที่ตั้งสมมุติฐานว่า ไม่มีวิธีการสอนใดเพียงวิธีเดียวที่มาจากทฤษฎีที่เน้นเนื้อหา (The Content Theory) หรือมาจากทฤษฎีแห่งทรัพยากร (The Resource Theory) หรือมาจากเทคนิคการสอน ที่จะใช้ได้กับนักศึกษาอย่างเพียงพอ ควรพยายามนำวิธีการตามทฤษฎีที่เน้นเนื้อหา และทฤษฎีแห่งทรัพยากรนั้น มาตอบสนองความต้องการของนักศึกษาเป็นรายบุคคลให้ได้ดีที่สุด เท่ากับเป็นการดึงวิธีการหรือแนวคิดในการสอนของทฤษฎีอื่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ จึงเรียกได้ว่าสร้างทฤษฎีนี้ขึ้นมาจากการเลือกเอามาจากแหล่งต่างๆ (Eclectic)

แนวปฏิบัติตามแนวคิดทฤษฎีนี้ คือ การให้คำปรึกษาแนะนำ และการศึกษาด้วยตนเองของนักศึกษา เป็นข้อตกลงชัดเจนว่าถ้าจะปฏิบัติตามแนวคิดทฤษฎีนี้ ปรัชญาของสถาบันนั้นต้องเน้นเรื่องกิจการนักศึกษา โดยเฉพาะด้านการให้คำปรึกษาแนะนำ แนะนำการเลือกสถานที่เรียน และการสนับสนุนด้านบริการนักศึกษาต่างๆ เทคนิคการสอนตามแนวคิดทฤษฎีนี้ เช่น การทำสัญญาการเรียน (Contract Learning) การศึกษาด้วยตนเองเป็นรายบุคคล (Individual Learning) จึงเรียกว่าเป็นการเรียนรู้ที่อยู่บนความสามารถของนักศึกษา (Competency Based) โดยมีวัตถุประสงค์ของการเรียนเพื่อนักศึกษาทุกคน

สถานการณ์ของทฤษฎีการมีส่วนร่วมของนักศึกษา

แอสตินเปรียบเทียบทฤษฎีทั้งสามข้างต้นกับทฤษฎีการมีส่วนร่วมของนักศึกษา ทฤษฎีที่เน้นทรัพยากร (The Resource Theory) ให้ผลโดยตรงต่อความตั้งใจ จึงจำเป็นต้องเสริมทรัพยากรให้นักศึกษาอย่างเพียงพอ และต้องออกแบบเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนานักศึกษาอย่างจริงจัง ส่วนทฤษฎีที่เน้นเนื้อหา (The Content Theory) นั้น นักศึกษาถูกกำหนดบทบาทเป็นฝ่ายรับ (Passive) ไม่มีส่วนร่วม ย่อมไม่ทำให้อัตราสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง เพราะเชื่อว่า การเรียนรู้จะดีมาก ถ้ามีการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียน และมีการ

กระตุ้นจูงใจนักศึกษาให้มีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็ง ซึ่งทฤษฎีการมีส่วนร่วมของนักศึกษา (Student Involvement) มีลักษณะที่ดีดังกล่าว นอกจากนี้ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของนักศึกษา กระตุ้นครูไม่ให้สนใจต่อนักศึกษาทั้งกลุ่มว่าทำอะไร แต่ให้สนใจนักศึกษารายบุคคลว่าแต่ละคนทำอะไร จะจูงใจนักศึกษาได้อย่างไร และทำอะไรนักศึกษาจึงจะทุ่มเทเวลาและร่างกายแรงใจให้กับการเรียน โครงสร้างของทฤษฎีนี้ ให้ความสำคัญต่อการโน้มน้าวใจนักศึกษา ซึ่งมีความหมายมากกว่าการจูงใจ (Motivation) ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของนักศึกษานี้จะเกี่ยวข้องกับวิธีการเชิงพฤติกรรม หรือวิธีการต่างๆที่จะทำให้นักศึกษาเกิดการพัฒนา ตัวแปรที่สำคัญที่สุดของการเกิดพฤติกรรมตามทฤษฎีนี้ คือ เวลา และความพยายาม (Effort) ของนักศึกษาต่อการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ตัวอย่างเช่น ถ้านักศึกษาต้องการเก่งวิชาประวัติศาสตร์ นักศึกษาต้องมีเวลาฟังอาจารย์บรรยาย ต้องมีเวลาอ่านเรื่องทางประวัติศาสตร์ มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเรื่องทางประวัติศาสตร์กับเพื่อนๆ ถ้านักศึกษามีพฤติกรรมทำนองนี้มาก นักศึกษาจะสามารถเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ได้มากขึ้นและเก่งวิชานี้ได้ในที่สุด

ปัจจัยอื่นๆที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของนักศึกษา คือ ครอบครัว เพื่อนๆ งานวิชาการ และกิจกรรมที่มาจากภายนอก เพราะปัจจัยเหล่านี้มีผลโดยตรงต่อการมีเวลา และเกี่ยวข้องโดยตรงต่อการเพิ่มขึ้นหรือการลดลงของร่างกายแรงใจ (ความพยายาม) ของนักศึกษา ต่อการที่จะทุ่มเทให้กับกิจกรรมทางการศึกษาของเขาเอง ดังนั้น ในการประยุกต์ใช้ทฤษฎีนี้ ผู้บริหารและอาจารย์ต้องตระหนักถึงนโยบายและแผนภาคปฏิบัติของสถาบัน เช่น ตารางการเรียน เวลาเรียน การสอนเสริม การมีส่วนร่วมในการหลักสูตรพิเศษ นโยบายการทำงานของอาจารย์ การประชุมพิเศษ และการให้ค่าปรึกษา เป็นต้น เพราะสิ่งเหล่านี้มีผลต่อการใช้เวลาและต่อการทุ่มเทร่างกายแรงใจของนักศึกษา รวมถึงเรื่องที่ไม่ใช่ทางวิชาการ เช่น กฎระเบียบหอพัก การออกแบบที่อยู่อาศัย ก็มีผลต่อการใช้เวลาและต่อการทุ่มเทร่างกายแรงใจของนักศึกษาด้วย

การมีส่วนร่วมของคณาจารย์ในสถาบัน ก็มีความสำคัญต่อประสิทธิผลของโปรแกรมการศึกษาของสถาบันเช่นกัน ตัวอย่างของการไม่มีส่วนร่วมของคณาจารย์ในสถาบัน เช่น สภาพที่อาจารย์ทำงานเพียงบางเวลา กับสภาพที่อาจารย์ออกไปทำกิจกรรมต่างๆเช่น การสอน นอกสถาบันมากขึ้น ทั้งสองอย่างนี้ทำให้เวลาของอาจารย์ที่อยู่ในสถาบันลดลง เกี่ยวข้องโดยตรงกับการให้เวลาและการทุ่มเทร่างกายแรงใจในภาระหน้าที่ของอาจารย์โดยตรง

ผลของการมีส่วนร่วมของนักศึกษา กับสภาพการณ์ต่าง ๆ

1. การมีส่วนร่วมของนักศึกษากับการอยู่หอพัก นักศึกษาที่ชอบมีส่วนร่วมเมื่ออยู่ในหอพักจะแสดงถึงความสามารถมากกว่านักศึกษาที่เดินเรียนในเรื่องความสนใจทางศิลปะ งานห้องสมุด ความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง การมีปฏิสัมพันธ์กับคณาจารย์และกับองค์กรนักศึกษา การเป็นสมาชิกของชุมนุมนักศึกษาที่อยู่ในหอพักทั้งชายและหญิง การพักอยู่ในหอพัก เป็นการเพิ่มโอกาสการสำเร็จทางการเรียนสูง เพราะพบว่า นักศึกษาที่อยู่ในหอพักจะมีผลสัมฤทธิ์สูงกว่านักศึกษาเดินเรียน โดยเฉพาะทักษะความเป็นผู้นำ ทักษะทางการกีฬา ความรู้สึกพึงพอใจต่อการเรียน และทักษะการใช้ชีวิตในสังคม แต่ขณะเดียวกันก็พบว่านักศึกษาที่อยู่ในหอพักจะมีศรัทธาทางศาสนาลดลง และมีโอกาสติดอบายมุข เช่น ดื่มเหล้า สูบบุหรี่ การมีเพศสัมพันธ์ ฯลฯ มากขึ้น
2. การมีส่วนร่วมของนักศึกษากับการศึกษาในโปรแกรมปริญญาณ (Honor Program) นักศึกษาที่อยู่ในโปรแกรมปริญญาณซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการศึกษาสูงอยู่แล้วจะเป็นผู้ที่มีความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองสูง จะมีความสนใจด้านศิลปะ นักศึกษาจะมีความพึงพอใจต่อการศึกษาในโปรแกรมนี้ พึงพอใจต่อสภาพที่ใกล้ชิดกับอาจารย์ และพึงพอใจต่อคุณภาพการสอนของอาจารย์ แต่ขณะเดียวกันจะไม่ค่อยมีสัมพันธภาพกับเพื่อนๆคนอื่น และไม่ค่อยสนใจความมีชื่อเสียงของสถาบัน เห็นได้ว่านักศึกษาในโปรแกรมปริญญาณ มีความสัมพันธ์กับอาจารย์ดี แต่แยกตัวจากเพื่อนๆ
3. การมีส่วนร่วมของนักศึกษากับผลงานทางด้านวิชาการ เนื่องจากนักศึกษาที่มีส่วนร่วมสูงต้องทุ่มเทต่อการเรียนอย่างหนัก ต้องมุ่งเรียน ให้ความสนใจต่อรายวิชา สร้างนิสัยที่ดีทางการเรียน จึงดูเหมือนว่านักศึกษาที่มีส่วนร่วมจะเป็นผู้ที่สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทางความต้องการด้านสถานภาพ พบว่านักศึกษากลุ่มนี้มีความพึงพอใจสูงกับสภาพที่มีการยอมรับซึ่งกันและกันกับเพื่อนๆภายในสถาบัน แต่ขณะเดียวกันจะพบลักษณะความเป็นนักประชาธิปไตยน้อยลง อาจติดอบายมุข ความสนใจด้านศาสนาและกิจการด้านธุรกิจต่าง ๆ ลดน้อยลง
4. การมีส่วนร่วมของนักศึกษา กับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการมีปฏิสัมพันธ์กับอาจารย์สูงกว่าความพึงพอใจด้านอื่นๆ เป็นสิ่งที่ดี เพราะการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา เป็นวิธีการกระตุ้นการมีส่วนร่วมของนักศึกษาอย่างยิ่งใหญ่ เป็นวิธีการที่สร้างผลดีต่อสถาบัน
5. การมีส่วนร่วมของนักศึกษากับการกีฬา นักศึกษาที่สนใจด้านการกีฬา จะมีการพัฒนาทักษะของความเป็นนักประชาธิปไตย ด้านการศาสนา ด้านความสนใจในศิลปะต่างๆ แต่จะให้ความสนใจน้อยในเรื่องของด้านธุรกิจ แต่ก็อาจแสดงให้เห็นว่ามีการแยกตัวออกจากเพื่อนๆ การแยกตัวนี้เป็นผลมาจากการทุ่มเวลาและความพยายามให้กับการฝึกฝน

กีฬาที่ต้องใช้เวลายาวนาน รวมถึงการที่ต้องเดินทางไปแข่งขันกีฬา จึงทำให้มีเวลาอยู่กับเพื่อน ๆ ลดน้อยลงได้

6. การมีส่วนร่วมของนักศึกษา กับองค์กรนักศึกษา การที่นักศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วม กับองค์กรนักศึกษา มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะความเป็นนักประชาธิปไตย ความสนใจด้านศิลปะ และความต้องการด้านสถานภาพสูงกว่าเกณฑ์เฉลี่ย แต่ก็มีโอกาสติด อบายมุขด้วย ขณะเดียวกัน นักศึกษาจะมีความพึงพอใจเรื่องการมีสัมพันธ์ภาพกับบุคคล อื่นๆ มากมายในองค์กร ผลที่เกิดขึ้น คือ นักศึกษาจะมีการเปลี่ยนเจตคติและพฤติกรรม ซึ่งเป็นผลมาจากการขัดเกลาโดยกลุ่มนั่นเอง

การประยุกต์ใช้ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของนักศึกษา

ผู้ที่จะนำทฤษฎีนี้ไปใช้ ได้แก่ อาจารย์ ผู้บริหาร บุคลากรฝ่ายกิจการนักศึกษา ทำได้ดังนี้

1. คณาจารย์และผู้บริหาร คณาจารย์และผู้บริหารต้องมีเวลาเพื่อสังเกตนัก ศึกษา ถ้าพบว่านักศึกษามีลักษณะแบบรับฟัง เจียบ(Passive) หรือนักศึกษาที่บกพร่องใน การเตรียมตัว ซึ่งเป็นอาการเตือนว่า ในสถาบันนั้นขาดภาวะการมีส่วนร่วมของนักศึกษา ควร แก้ปัญหาโดยใช้ประโยชน์จากแนวคิดของทฤษฎีนี้ โดยในการสอน ให้อาจารย์ให้ความสนใจ ต่อเนื้อหาให้น้อยลง แต่เพิ่มความสนใจต่อเรื่องที่ว่า นักศึกษาทำอะไร จะจูงใจนักศึกษาอย่าง ไรเพื่อให้นักศึกษาทุ่มเวลาและความพยายามต่อการเรียนให้มากขึ้น

2. ผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ นักแนะแนว และบุคลากรฝ่ายกิจการนักศึกษา เหล่า นี้เป็นผู้ที่มีบทบาทต่อการมีส่วนร่วมของนักศึกษา เพราะมีลักษณะของการปฏิบัติต่อนักศึกษา เป็นแบบหนึ่งต่อหนึ่ง ต้องหาวิธีการให้นักศึกษาเพิ่มการมีส่วนร่วมด้านประสบการณ์ต่างๆใน สถาบันให้มากขึ้น เช่น การจัดรายวิชาที่หลากหลาย เปลี่ยนแปลงการอยู่หอพัก การเข้าไป มีส่วนร่วมกับกิจกรรมนอกหลักสูตรให้มากขึ้น เป็นต้น

การเพิ่มภาวะการมีส่วนร่วมของนักศึกษา

วิธีปฏิบัติตามทฤษฎีการมีส่วนร่วมของนักศึกษาเพื่อพัฒนาสติปัญญาและความ สามารถของนักศึกษา สามารถทำได้ 3 ด้าน คือ ด้านการเรียนการสอน (Instruction) ด้านกิจกรรมชีวิตความเป็นอยู่ของนักศึกษา (Student Life Activity) และด้านการประเมินและการให้ ข้อมูลย้อนกลับ(Assessment and Feedback)

1. การเพิ่มภาวะการมีส่วนร่วมของนักศึกษาทางด้านการเรียนการสอน (Instruction) ในการจัดการเรียนการสอน มีวิธีการหลายอย่างที่ทำให้นักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่

1.1 ใช้ทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพที่สุด (Better Use of Resource) กลไกที่สามารถใช้เพื่อการพัฒนาและสนับสนุนการเกิดการเรียนรู้ของนักศึกษา คือ การเพิ่มทรัพยากร สถาบันควรทุ่มเทและเตรียมจัดสรรทรัพยากรไว้ให้พร้อม เพื่อเป็นเครื่องมือกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้

1.2 สอนแบบเชิงรุก (Active Method of Teaching) เป็นการสอนที่นักศึกษาต้องรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง เช่น การศึกษาอิสระ (Independence Study) การจัดประสบการณ์วิชาชีพ (Internship) การทำวิจัย และการมีส่วนร่วมในการอภิปรายกลุ่มเล็กๆที่มีการกระตุ้นให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็น

1.3 ตั้งชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Community Learning) เพื่อให้นักศึกษาปรับตัวเข้ากับชีวิตในมหาวิทยาลัยได้ และได้แสดงออกซึ่งความสามารถของตนเอง การตั้งชุมชนแห่งการเรียนรู้อาจตั้งได้ตามความสนใจของนักศึกษา เช่นความสนใจเกี่ยวกับอาชีพ ทำให้สร้างความรู้ถึงความเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม เกิดความสามัคคี ถ้าได้ทำต่อเนื่องและมีการบูรณาการหลักสูตรที่หลากหลายเข้าด้วยกัน จะเกิดประสบการณ์ด้านการประสานหลักสูตรทั้งหมดนี้ยังเป็นการป้องกันปัญหาที่เกิดจากนักศึกษาที่มีพฤติกรรมแยกตัวอีกด้วย

1.4 ศึกษาด้วยตนเองเป็นรายบุคคล (Individualization) เป็นภาวะที่อาจารย์จัดการทรัพยากรการเรียนรู้ให้พร้อม ในวิธีการสอนจะแจ้งให้นักศึกษาทราบว่า อะไรที่ควรอ่าน อะไรที่ควรรู้ และแนะนำแหล่งค้นคว้าให้ เพื่อให้นักศึกษาศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองอย่างเต็มที่ โดยมีอาจารย์ผู้ดูแลอย่างใกล้ชิด ซึ่งเรียกว่าอาจารย์พี่เลี้ยง มีการตั้งเกณฑ์ของคะแนนสอบไว้ นักศึกษาต้องได้ไม่ต่ำกว่าเกณฑ์ แต่ถ้านักศึกษาคนใดต่ำกว่าเกณฑ์ อาจารย์พี่เลี้ยงต้องเรียกพบเพื่อให้ข้อมูลและให้คำแนะนำถึงวิธีการศึกษา นักศึกษาทุกคนจะถูกคาดหวังไว้ว่าจะต้องจบการศึกษาระดับปริญญาตรีภายใน 4 ปี ให้เรียนรู้เป็นรายบุคคลนี้ เป็นวิธีการเรียนการสอนที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมของนักศึกษาเป็นอย่างดี แม้ว่าจะยากต่อการปฏิบัติ แต่ก็ควรจัดให้มีการศึกษาเป็นรายบุคคลในลักษณะที่แตกต่างกัน เช่น การทำสัญญาการเรียน (Contract Learning) เป็นต้น

1.5 การสร้างประสบการณ์การเรียนรู้แบบใหม่ (Curriculum Innovation) เพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมของนักศึกษา โดยวางแผนสอนให้นักศึกษาพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เช่นการสอนโดยวิธีสัมมนา ที่บูรณาการเนื้อหาวิชาในลักษณะสหวิทยาการ ทำให้เนื้อหากว้างขวางขึ้น เป็นที่สนใจของนักศึกษา เป็นวิธีการที่กระตุ้นให้นักศึกษาต้องใช้เวลาในการค้นคว้า

1.6 มีการติดต่อกันระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา (Student-Faculty Contact) เป็นวิธีที่ดีที่สุดที่ทำให้นักศึกษาเกิดการมีส่วนร่วมในด้านการใช้ชีวิตอยู่ในสถาบันการศึกษา คือ มีการกระตุ้นให้มีการติดต่อกันระหว่างนักศึกษาและอาจารย์ให้มากที่สุด แต่ก็มักพบว่า นโยบายของสถาบันจำนวนมากที่ไม่เห็นความสำคัญของเรื่องนี้ เช่น การจัดให้นักศึกษาเรียนด้วยกันเป็นจำนวนมากในห้องเดียวกัน ชั่วโมงการทำงานของอาจารย์มีขอบเขต งานปรึกษาแนะนำที่ทำโดยบุคคลที่ไม่ใช่อาจารย์ เป็นต้น แอสตินจึงเสนอวิธีการหลายรูปแบบที่เป็นการสร้างการติดต่อกันระหว่างนักศึกษากับอาจารย์ เช่น การตั้งชุมนุมแห่งการเรียนรู้ การให้นักศึกษาช่วยอาจารย์ทำวิจัย เป็นต้น ความสำคัญของเรื่องนี้ คือ เป็นวิธีการที่ง่ายและได้ผลในการสร้างความสนใจเรียนให้นักศึกษา

1.7 พัฒนาคณาจารย์ (Faculty Development) ในสถาบันการศึกษา อาจารย์ถูกคาดหวังว่าจะต้องปฏิบัติหน้าที่สำคัญ 2 อย่าง คือ งานสอนและงานวิจัย สถาบันควรเน้นการพัฒนาทักษะอาจารย์ใน 2 เรื่องนี้ อาจโดยฝึกอบรมด้านความรู้และทักษะการทำวิจัย อบรมทักษะในการปฏิบัติงาน (In-service Training) เป็นต้น

1.8 ช่วยเหลือนักศึกษาที่บกพร่องในการเตรียมตัว (Underprepared Student) นักศึกษาที่บกพร่องในการเตรียมตัวเป็นผู้ที่มีปัญหา โดยเฉพาะปัญหาด้านการร่วมมือ เนื่องจากทักษะของเขาไม่ได้รับการพัฒนา จะทำให้เข้าใจสิ่งต่างๆยากกว่าผู้อื่น ในที่สุดนักศึกษาผู้นั้นจะเบื่อ ขาดการกระตุ้น กลายเป็นคนเฉื่อยเฉย และอาจต้องลาออกไป ในการแก้ปัญหาเรื่องนี้ควรทำอย่างจริงจังด้วยการใช้กลุ่มเพื่อนช่วยติว หรือให้คำแนะนำ เพราะการได้รับคำแนะนำจากเพื่อนเป็นวิธีการที่ดีที่สุด

2. การเพิ่มภาวะการมีส่วนร่วมของนักศึกษาด้วยกิจกรรมชีวิตความเป็นอยู่ของนักศึกษา (Student Life Activities) กิจกรรมนอกห้องเรียนช่วยสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของนักศึกษาได้มากมาย เช่น การให้คำปรึกษาแนะนำ ระบบความสะอาดในหอพัก เป็นต้น มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 ให้คำแนะนำทางวิชาการ (Academic Advising) จากความจริงที่ปรากฏ นักศึกษาระดับปริญญาตรีมักไม่พึงพอใจต่อบริการการให้คำปรึกษาแนะนำและการปรึกษาเพื่อเลือกอาชีพมากกว่าเรื่องอื่นๆ มีข้อแนะนำในเรื่องนี้ว่า บุคลากรทุกคนในสถาบันการศึกษาควรมีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษาทางวิชาการเหมือนกัน เหมือนเป็นครอบครัวเดียวกัน ที่สำคัญคือต้องคงไว้ซึ่งการพบปะนักศึกษา

2.2 การใช้ชีวิตในหอพัก (Residential Life) นักศึกษาที่พักในหอพักของมหาวิทยาลัยจะมีเวลามาก ผู้บริหารและอาจารย์ควรวางแผนกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดการมีส่วนร่วมของนักศึกษา โดยการกระตุ้นการใช้เวลาว่างของนักศึกษา อาจจัดเป็นชั่วโมงสอนหรือชั่วโมงพบอาจารย์ เป็นต้น และควรมีการศึกษาพฤติกรรมของนักศึกษาขณะอยู่หอพัก เพื่อวางแผนจัดสิ่งอำนวยความสะดวกขณะอยู่หอพัก

2.3 ปรุมนิเทศ (Orientation) สถาบันการศึกษาจำนวนมากที่จัดการปรุมนิเทศไม่เพียงเป็นส่วนหนึ่งของวิชาการ แต่เป็นการแนะนำการใช้ชีวิตภายในมหาวิทยาลัย และรวมถึงเรื่องหลักสูตรด้วย การปรุมนิเทศจะช่วยในการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเพื่อการประเมินการพัฒนาสติปัญญา สถาบันควรจัดให้มีชั่วโมงการปรุมนิเทศในเทอมแรกของการเรียน ซึ่งจะทำให้ นักศึกษารู้จักและเข้าใจลึกซึ้งต่อเรื่องต่างๆที่เอื้ออำนวยความสะดวกและเอื้อโอกาสทางการศึกษาที่มีในสถาบัน ทำให้นักศึกษาได้เชื่อมโยงประสบการณ์ในมหาวิทยาลัยกับการวางแผนชีวิตตนเอง เป็นการช่วยในการปรับตัวของนักศึกษาด้วย

2.4 การจัดหาทุนการศึกษา (Financial Aid) มีข้อเสนอแนะว่า การจัดให้นักศึกษาทำงานบางเวลา (Part Time) ในมหาวิทยาลัย เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาปรับปรุงการมีส่วนร่วมของนักศึกษา แต่การทำงานไม่ควรเกิน 20 ชั่วโมง/สัปดาห์ เพื่อไม่ให้รบกวนเวลาเรียนของนักศึกษาได้

2.5 ให้คำปรึกษาแนะแนว (Counseling) เป็นบริการที่มีลักษณะบริการแบบเผชิญหน้า และมักเป็นบริการที่นักศึกษาไปใช้บริการน้อย แต่ถ้าบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะเป็นการช่วยสนับสนุนให้นักศึกษามีส่วนร่วม ควรจัดเตรียมนักแนะแนวไว้ตลอดเวลา เพื่อให้ นักศึกษาสะดวกที่จะเข้าพบได้เสมอ

2.6 กิจกรรมอื่นๆ เช่นการตั้งคำถามถึงการใช้ชีวิตความเป็นอยู่ขณะอยู่หอพัก การถามถึงกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่างๆ และความสนใจในกิจกรรมพิเศษต่างๆ เป็นต้น

3. การเพิ่มภาวะการมีส่วนร่วมของนักศึกษาด้านการประเมินและการให้ข้อมูลย้อนกลับ (Assessment and Feedback) แอสตินเชื่อว่าการวางแผนประเมินนักศึกษาและอาจารย์ที่ดี จะต้องสอดคล้องกับปรัชญาของสถาบันและทฤษฎีทางการเรียนการสอน แนวคิดในการประเมินควรคำนึงถึง 3 เรื่อง คือ วิธีการปฏิบัติที่เหมาะสม ประเมินความรู้ของนักศึกษา และการประเมินผลงานของอาจารย์

3.1 วิธีการปฏิบัติที่เหมาะสม ซึ่งเป็นความรับผิดชอบของผู้บริหาร ควรมีการพิจารณาความต้องการด้านข้อมูลข่าวสาร ควรเสาะแสวงหาข้อมูลข่าวสารในลักษณะที่แตกต่างกัน ข้อมูลที่จำเป็นได้แก่ ข้อมูลทุกอย่างของผู้สำเร็จการศึกษา ความต้องการด้านพัฒนาความรู้ของนักศึกษา การมีส่วนร่วมของนักศึกษา และความพึงพอใจของนักศึกษา

3.2 ประเมินความรู้ของนักศึกษา ทักษะทางความรู้ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานที่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในนักศึกษา ได้แก่ ความสามารถของการพูด ความสามารถทางเชิงการคำนวณ ความสามารถทางวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล ความสามารถทางการสังเคราะห์ ความสามารถด้านมนุษยสัมพันธ์และความสามารถในการเข้าใจวัฒนธรรมที่หลากหลาย อาจารย์ทุกคนควรตระหนักในเรื่องนี้ และพยายามประเมินการเปลี่ยนแปลงในทักษะดังกล่าว และควรวัดและประเมินผลนักศึกษาอย่างถูกต้องตามหลักการ และแจ้งข้อมูลกลับแก่นักศึกษาด้วย

3.3 ประเมินการปฏิบัติงานของอาจารย์ คณาจารย์ก็ควรได้รับการประเมิน โดยเฉพาะเรื่องการพัฒนาทักษะการสอน คณาจารย์สามารถพัฒนาสติปัญญาของนักศึกษา ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยใช้ความรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้ของมนุษย์ (Human Learning) มีวิธีการ 3 ขั้นตอน เพื่อการปรับปรุงคุณภาพของการให้ข้อมูลย้อนกลับของ คณาจารย์ คือ

3.3.1 ให้นักศึกษาประเมินผลการสอนของอาจารย์ในห้องเรียน

3.3.2 ผู้เป็นที่ปรึกษาทางการสอน ควรมีโอกาสเข้าไปเยี่ยมชมการสอนของอาจารย์ผู้สอนในชั้นเรียน

3.3.3 กรณีที่ไม่มีห้องสำหรับการพบปะกันระหว่างอาจารย์และนักศึกษา ควรดัดแปลงใช้แหล่งอื่น หรือใช้ในวิชาอื่น ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลย้อนกลับแก่อาจารย์

สรุป

ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของนักศึกษาของแอสติน คือทฤษฎีที่มีทั้งลักษณะที่ปฏิบัติได้ง่ายๆ และลักษณะที่มีความสลับซับซ้อน ที่ไม่เพียงแต่เสนอแนวทางในการพัฒนานักศึกษาทั้งด้านการเรียนรู้และด้านการพัฒนาส่วนบุคคลแล้ว แต่ยังเสนอให้ผู้รับผิดชอบทางอุดมศึกษา นำไปเป็นแนวทางในการจัดสภาพการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพด้วย

ความภาคภูมิใจในตนเอง (Self Esteem)

ความหมาย

ความภาคภูมิใจในตนเอง มีความหมายตาม Webster's Dictionary หมายถึง ความเชื่อมั่นในตัวเองและความพึงพอใจของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ความหมายตามคำนิยามของนักการศึกษาอื่นได้แก่ ความภาคภูมิใจในตนเอง เป็นความรู้สึกที่ดีที่ไม่ใช่ความฟุ้งเฟ้อหรือหยาบ เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นต่อชีวิตอย่างแท้จริง (<http://www.ptc.tec.mn.us/programs/osp/iosp1128/slideshow/selfest/index.htm>) เป็นองค์ประกอบด้านอารมณ์ของตนเอง (Self) ที่ประกอบด้วย การประเมินตนเองทั้งทางบวกและทางลบ (Brehm and Kasson, 1993) เป็นระดับของการเอาใจใส่ที่บุคคลพึงมีต่อตนเองในฐานะเป็นบุคคล (Harter, 1985) เป็นทัศนคติที่สะท้อนเกี่ยวกับตนเองที่เป็นผลจากการมองและประเมินตนเอง (Cambell and Lavallo, 1993) เป็นความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองในเรื่องการยอมรับตนเอง เห็นคุณค่าตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง และประเมินตนเองทั้งด้านบวกและด้านลบ (Rosenberg, 1979)

สรุปได้ว่า ความภาคภูมิใจในตนเอง คือการที่บุคคลประเมินและตัดสินเกี่ยวกับตนเอง ได้รู้ถึงความสามารถ ความสำเร็จ และคุณค่าตนเอง ซึ่งสังเกตได้จากคำพูดและพฤติกรรมที่แสดงออกมา

ความสำคัญของความภาคภูมิใจในตนเอง

แคมเบลและลาวาลี (Cambell and Lavalle, 1993) กล่าวไว้ว่า ความภาคภูมิใจในตนเองเปรียบเสมือนเป็นวัคซีนของสังคม (Social Vaccine) ที่สามารถใช้รักษาปัญหาสังคมบางอย่างได้ เช่น ปัญหาติดเหล้า ดินยา ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น และปัญหาเด็กผิดเพศ เป็นต้น เพราะความภาคภูมิใจในตนเองที่มีอยู่เป็นรากฐานของภาวะสุขภาพจิตสังคม และบอกได้ถึงคุณภาพชีวิตที่เป็นสิ่งที่ส่งเสริมและคงไว้โฉมโนภาพแห่งตน (Self Concept) ของบุคคล ความภาคภูมิใจในตนเองเป็นผลที่เกิดจากการกระทำและการมองดูตนเองในฐานะที่เป็นมนุษย์คนหนึ่ง จึงเป็นสิ่งที่ทำให้ความคิดและความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองดีขึ้นทั้งทางบวกและทางลบ มีผลต่อการดำเนินชีวิต เพราะเป็นตัวกำหนดให้คิด ปฏิบัติ และแสดงออกต่อความรู้สึกที่มีต่อตนเองและผู้อื่น มีอิทธิพลต่อความสำเร็จต่อการตั้งเป้าหมายในชีวิต ความภาคภูมิใจในตนเองจึงเป็นลักษณะที่แสดงความเป็นตัวของตัวเองที่อยู่ภายในที่ไม่เหมือนใคร เป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลนั้นรู้คุณค่าของสิ่งที่เขาเชื่อ เขาเป็น เขาคิด ซึ่งส่งผลกระทบต่อที่สำคัญมากคือต่อความสำเร็จในชีวิต

ในการพิจารณาความภาคภูมิใจในตนเองในบุคคลที่อยู่ในวัยเรียน ซึ่งมีความหมายแบบเดียวกับความเชื่อมั่นในตนเอง แบบเดียวกับความรู้สึกว่าตนมีคุณค่า และความเชื่อในความสามารถด้านต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเล่าเรียน คนที่มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ คือผู้ขาดสติปัญญาหรือความสามารถทางการเรียน จะเป็นตัวตัดสินถึงการประสบความสำเร็จในการเรียนด้วย แต่ผู้เรียนที่มีความภาคภูมิใจในตนเองทางบวก จะเป็นผู้สามารถช่วยตัวเองได้ มองเห็นทางเลือกต่างๆ แสวงหาข้อมูลทางการเรียนได้ และรู้วิธีปฏิบัติต่อต้านการเรียนต่างๆ

สำหรับผู้ที่มีประสบการณ์แล้ว ที่มีความภาคภูมิใจในตนเองอยู่ในระดับต่ำ จะมีความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมการทำงานต่างจากผู้มีอยู่ในระดับที่สูง เช่น มักชอบเลี้ยงงานที่จะต้องถูกทดสอบความสามารถหรือทดสอบบิวสัยทัศน์การทำงาน มองดูเหมือนเป็นคนที่ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง พฤติกรรมการแสดงออกเกี่ยวกับการพูด การแสดงท่าทาง ไม่เหมาะสม บางคนไม่สนใจตนเองในเรื่องการกิน การดื่ม จึงพบว่ามักเป็นผู้ที่ติดเหล้า ติดยาเสพติด และไม่มีความสัมพันธ์ บางคนมีพฤติกรรมปกป้องตนเอง บางคนก้าวร้าว แต่

ตรงกันข้ามกับคนที่มีความภาคภูมิใจในตนเองสูง มักเป็นผู้ที่มีความสามารถในการทำงาน และรู้สึกว่าคุณค่าในองค์กร (<http://www.mhsource.com/expert/exp1110397a.html>) วิลสัน-บราวน์ (Wilson-Brown, 1994) ได้ศึกษาพบว่า ครูที่มีความภาคภูมิใจในตนเองสูง เป็นคนที่มีลักษณะเป็นผู้มีความสามารถ มีความเชื่อมั่นในสิ่งที่มีคุณค่า มีความเข้มแข็ง กล้าแสดงออก มีพฤติกรรมที่เหมาะสมและมีมนุษยสัมพันธ์ ครูเหล่านี้เป็นคนที่ฟังตนเองได้ กระตือรือร้น มีอำนาจ มีความซื่อสัตย์ และเป็นคนน่าคบ เห็นได้ว่าครูที่มีความภาคภูมิใจในตนเองสูง จะมีพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสม แต่ครูที่มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำจะมี พฤติกรรมการแสดงออกไม่เหมาะสม

อาการแสดงของการมีความภาคภูมิใจในตนเอง

ความภาคภูมิใจในตนเองของบุคคลสามารถเปลี่ยนแปลงมากขึ้นหรือน้อยลงได้ ขึ้นอยู่กับว่าเขามีความรู้สึกว่าเป็นที่รักของคนอื่น มีความเข้มแข็ง มีความสามารถ เป็นคนดี และรักผู้อื่น ขึ้นอยู่กับความรู้สึกว่าเขาไม่เป็นที่รักของใครๆ ปราศจากคนช่วยเหลือ เป็นผู้นำ ที่ไม่มีประสิทธิภาพ หรือมีลักษณะของคนที่ขาดความภาคภูมิใจในตนเอง มีผู้ศึกษาถึงลักษณะอาการของผู้มีความภาคภูมิใจในตนเองไว้ดังนี้

ศูนย์อาชีพสตรีและครอบครัว (Meriter Women and Family Center) <http://www.meriter.com/meriter/living/library/personal/character.htm> ให้ทัศนะไว้ว่า ความภาคภูมิใจในตนเองผันแปรได้ แสดงได้ทั้งลักษณะสูงและต่ำในขณะเวลาที่ต่างกัน ขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ ผู้คนที่เกี่ยวข้อง หรือประสบการณ์ที่มีอิทธิพลในช่วงเวลานั้นๆ และเสนอไว้ว่า บุคคลที่มีความภาคภูมิใจในตนเองสูง จะมีลักษณะดังนี้

1. มีลักษณะที่ช่วยตัวเองได้ ดัดสินใจเองได้ทั้งในเรื่องการเงิน งาน การแต่งกาย การเข้าสังคม และอื่นๆ
2. มีความรับผิดชอบ พร้อมและมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีการแสดงถึงความรับผิดชอบโดยไม่ต้องร้องขอ ขณะเดียวกันก็ไม่ทำตัวเป็นที่รบกวนของเพื่อนร่วมงาน
3. มีความภาคภูมิใจในความสำเร็จของงานที่ทำ
4. เป็นผู้มีความพยายาม สนใจหาประสบการณ์การเรียนรู้ใหม่ๆ
5. แสดงออกถึงความเป็นผู้มีอารมณ์และความรู้สึกที่เปิดเผยกว้างขวาง
6. ทนต่อความคับข้องใจได้
7. มีความรู้สึกว่ามีความสามารถในการชักจูงผู้อื่นได้

นอกจากนี้ยังเสนอว่าผู้ที่มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำมีลักษณะอาการแสดงดังนี้

1. มักชอบพูดว่า “ฉันทำไม่ได้ ฉันไม่รู้ ฉันไม่เคย”
2. รู้สึกไม่ดีต่อการรับการสนับสนุนจากผู้อื่น หรือต่ออารมณ์ของผู้อื่น
3. รู้สึกว่าตนไม่มีอำนาจ ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่กล้าตัดสินใจแก้ปัญหา

ใดๆ

4. ถูกชักจูงจากผู้อื่นได้ง่าย
5. แสดงออกถึงการเป็นบุคคลที่มีอารมณ์และความรู้สึกที่คับแคบและจำกัด
6. ชอบเลี้ยงสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความวิตกกังวล เพราะเป็นคนที่ทำอะไร

ไม่ได้

7. ชอบปกป้องตนเองและคับข้องใจง่าย
8. ชอบตำหนิจุดด้อยของผู้อื่น

วิทยาลัยเทคนิค ไพน์ (Pine Technical College, 1998) ได้ศึกษาเรื่องความภาคภูมิใจในตนเอง เสนอไว้ว่าเป็นสิ่งที่สามารถเรียนรู้ได้ แต่ค่อยเป็นค่อยไปและไม่ใช้เป็นไปอย่างบังเอิญ และไม่คงตัวตลอดไป คืออาจเปลี่ยนแปลงได้ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ โดยที่ผู้ที่มีความภาคภูมิใจในตนเองสูงมักเป็นผู้ที่ชอบผู้อื่น สู้งาน รับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง รวมทั้งมีความภาคภูมิใจในตนเองด้วย ดังนั้นผู้ที่มีความภาคภูมิใจในตนเองสูง จึงเป็นคนที่มีความสุข ประสบความสำเร็จ มีมนุษยสัมพันธ์ และเป็นคนดีซึ้งๆเรื่อยๆ มีผู้สรุปไว้ว่าผู้ที่มีความภาคภูมิใจในตนเองสูง เท่ากับเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมดี (Good Behavior) (Sears and Sears, 1995) ส่วนผู้ที่มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ มักมีลักษณะเป็นคนที่คิดว่าตนไม่มีอำนาจในการเปลี่ยนแปลงใดๆ ไม่สู้งาน ไม่ชอบตัวเอง ทำงานกับผู้อื่นไม่ได้นาน (Pine Technical College, 1998) ผู้ที่ไม่มีความภาคภูมิใจในตนเอง จะมีพฤติกรรมและความคิดโน้มเอียงไปในทางที่แย่งๆ มองตัวเองไม่ดี มีโอกาสที่จะกลับไปติดอยู่กับอดีต และหนีสังคมในที่สุด (Sper, 1988)

การสร้างเสริมความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง

ความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง เป็นสิ่งที่สร้างให้เกิดขึ้นได้ หรือทำให้ลดน้อยลงได้เช่นกัน มีผู้เปรียบไว้ว่าความภาคภูมิใจในตนเองเปรียบเหมือนหนังสือเดินทาง (Passport) ที่นำไปสู่ความมีสุขภาพจิตที่ดีของชีวิตและความเป็นสุขในสังคม เพราะมันเป็นรากฐานของความเป็นเด็กดีและเป็นสิ่งสำคัญต่อความสำเร็จเมื่อโตเป็นผู้ใหญ่ จึงมีผู้ศึกษาทฤษฎีต่างๆ เพื่อสร้างเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง ดังนี้

ศูนย์เสริมทักษะการเรียนรู้แห่งมหาวิทยาลัยเท็กซัส (Learning Skill Center, University of Texas, 1999) เสนอกลยุทธ์ในการสร้างเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง ดังนี้

1. ให้ค้นหาสิ่งในชีวิตที่ต้องการเป็น ต้องการเก่ง ที่มีคุณค่า แล้วปฏิบัติอย่างเต็มศักยภาพเพื่อสิ่งนั้น
2. เคารพในความต้องการที่แท้จริงของตนเองที่จะช่วยให้เกิดความรู้สึกมีคุณค่า
3. ตั้งเป้าหมายเพื่อความสำเร็จและทำตามขั้นตอนด้วยความสามารถ
4. พุดแต่สิ่งดี ๆ
5. เป็นคนทำงานจริง
6. ศึกษาประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จ
7. แสวงหาโอกาสบางประการหรือการเรียนรู้ใหม่ๆ เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นในตัวเอง และยอมรับความผิดพลาดที่เกิด อย่าคิดว่าตนเองต้องเป็นคนที่มีสมรรถนะแบบทำอะไรผิดไม่ได้ สร้างความรู้สึกที่ดีต่อความพยายามที่จะทำอะไรใหม่ๆ เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าและเพิ่มความสามารถ
8. ฝึกแก้ปัญหา อย่างเสี่ยงปัญหา เพราะถ้าหนีปัญหาเป็นการลดความเชื่อมั่นในตนเองลง
9. ฝึกตัดสินใจ โดยทำอย่างนุ่มนวลแต่มั่นคง
10. พัฒนาทักษะตนเองทุกด้าน
11. เน้นแต่จุดดีของตนเอง
12. เชื่อมั่นในความคิดตนเอง ฟังผู้อื่นแต่อย่าเชื่อทั้งหมด ควรต้องคิดเอง ตัดสินใจเองในสิ่งที่คิดว่าถูกต้อง

ศูนย์สุขภาพฟรอนเก้ แห่งมหาวิทยาลัยนอร์ทเทิร์น อารีโซนา (Fronke Health Center, Northern Arizona University, 1995) เสนอขั้นตอนการเพิ่มความภาคภูมิใจในตนเอง ดังนี้

1. มองตนเองในเรื่องที่ดีๆ เช่น มองหาจุดเด่นด้านร่างกาย หรือความสามารถที่มี
2. ฝึกสร้างความรู้สึกพอใจในตนเอง ไม่พยายามไปเทียบกับผู้อื่นที่เด่นกว่า
3. มุ่งหาความสำเร็จ ชื่นชมกับความสำเร็จของตนเองไม่ว่าน้อยหรือมาก
4. เลือกปฏิบัติในช่องทางที่คิดว่าทำแล้วจะสำเร็จแน่นอน ขณะเดียวกันก็ศึกษาถึงความล้มเหลวด้วย

5. เรียนรู้เกี่ยวกับความเป็นจริงและยอมรับความจริงว่า ทุกสิ่งไม่มีอะไรที่สมบูรณ์แบบ ไม่ตำหนิสิ่งที่ทำผิดพลาดไป ให้โอกาสต่อเรื่องที่จะทำได้ และยอมรับในความรู้ของตนเองที่มี

6. รู้จักการหัวเราะต่อสิ่งที่ทำแล้วไม่สมหวังในอดีต ใช้มันให้เป็นโอกาสในการจูงใจภายในเพื่อสร้างความก้าวหน้าให้ตัวเอง

7. มีวิสัยทัศน์เรื่องความสำเร็จ

8. ดูแลสุขภาพ กินดี พักผ่อนเพียงพอ ออกกำลังกาย และเรียนรู้เรื่องการเล่นต่างๆด้วย

9. พัฒนาระบบสนับสนุนบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

10. ให้อภัยตัวเองและผู้อื่น จงตระหนักว่าตนเองไม่เหมือนใคร

11. ระลึกถึงความเจ็บปวดในอดีตเมื่อเป็นเด็ก พยายามช่วยเหลือแก้ปัญหาให้แก่เด็กๆที่มีปัญหาแบบเดียวกับที่เคยประสบ

วิลสัน-บราวน์ กายน์ (Wilson-Brown Gwynn, 1994) เสนอแนวทางในการเสริมสร้างความภาคภูมิใจในตนเอง โดยเฉพาะในวัยรุ่น ดังนี้

1. พุดกับตัวเองด้วยข้อความที่ดีๆบ่อยๆ

2. ตั้งความคาดหวังสูงไว้

3. คิดแต่ในเรื่องที่ดีๆ

4. ค้นหาความเป็นตัวของตัวเอง

5. เขียนเกี่ยวกับสิ่งที่ชอบ

6. รับฟังแต่เรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จทุกวัน

7. ทำในสิ่งที่อยากทำ

8. ทำในบางสิ่งที่ไม่เคยทำมาก่อน

9. ทดสอบหรือประเมินซ้ำๆในสิ่งที่ควรทำ

10. ตรวจสอบความเชื่อเก่าๆ ถ้าไม่ยอมรับก็หาเรื่องใหม่มาแทน

11. ตั้งเป้าหมายให้ชัดเจน

12. อย่าเปรียบเทียบตัวเองกับผู้อื่น

13. ยอมรับคำติชม

14. ให้อภัยตัวเอง และลดความเป็นคนสมบูรณ์แบบลง

15. เปลี่ยนไปเป็นคนใหม่ผู้มีทักษะ

ในด้านการสร้างเสริมความภาคภูมิใจในตนเองให้นักศึกษา มีแนวทางดังนี้
(http://www.onent.net/~errw/self_est.HTM)

1. สอนนักศึกษาแบบรวมกันโดยไม่มีการแบ่งกลุ่มตามความสามารถ พยายามช่วยเด็กที่เรียนช้าด้วยวิธีพิเศษ

2. สร้างบรรยากาศให้มีลักษณะมีความเคารพซึ่งกันและกัน
3. แจ้งความคาดหวังสูงที่ตั้งไว้ให้นักศึกษาทราบ
4. พูดแต่ในเรื่องที่นักศึกษาทำได้
5. เน้นนักศึกษาด้วยข้อความที่ดีๆทุกวัน
6. ยิ้ม สัมผัส และใช้คำพูดแบบกรุณากับนักศึกษา
7. จัดโอกาสแห่งความสำเร็จให้นักศึกษาทุกคน
8. มีการติดต่อสื่อสารกัน
9. แสดงความชื่นชมยินดีด้วยคำพูดที่กระตุนใจ
10. จัดโอกาสให้นักศึกษามีการตัดสินใจ
11. จัดโอกาสให้นักศึกษาประเมินกันเอง และตั้งคำถามถามกันเอง

องค์ประกอบของความภาคภูมิใจในตนเอง

มาสโลว์ (Maslow, 1970) ได้แบ่งความภาคภูมิใจในตนเองออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. เกี่ยวข้องกับความรู้สึกรับรู้ความภาคภูมิใจในตนเองที่เกิดด้วยตนเอง เป็นเรื่องของการนับถือตนเอง ซึ่งประกอบด้วย จุดเด่นของตนเอง การมีผลสัมฤทธิ์ มีความสามารถ มีความเชื่อมั่น พึ่งพาตนเอง และมีความเป็นอิสระ

2. เกี่ยวข้องกับความรู้สึกรับรู้ความภาคภูมิใจในตนเองที่เกิดจากผู้อื่น ได้แก่ ชื่อเสียง เกียรติ ตำแหน่ง ยานาจ การได้รับการยอมรับ และได้รับการยกย่อง

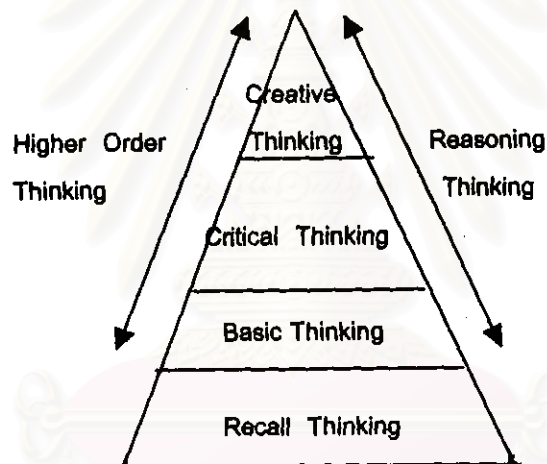
ในเรื่องนี้ แบตเติ้ล (Battle, James 1992) ได้เสนอเครื่องมือวัดระดับความภาคภูมิใจในตนเอง โดยแบ่งตามองค์ประกอบของความภาคภูมิใจในตนเองดังนี้

1. ความภาคภูมิใจในตนเองด้านทั่วไป เป็นความภาคภูมิใจที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับของบุคคลที่มีต่อคุณค่าต่างๆ
2. ความภาคภูมิใจในตนเองด้านสังคม เป็นความภาคภูมิใจที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีต่อคุณภาพของความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน
3. ความภาคภูมิใจในตนเองด้านส่วนตัว เป็นความภาคภูมิใจที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดที่สุดเกี่ยวกับคุณค่าของตนเอง

การคิดแบบมีเหตุผล (Reasoning Thinking)

ครูลีค และ รูดนิค (Krulik and Rudnick, 1993) เสนอไว้ว่าการคิดมี 4 องค์ประกอบ คือ การคิดระลึกได้ (Recall Thinking) เป็นความสามารถในการระลึกถึงเรื่องราวต่างๆที่ผ่านมาเมื่อได้รับการกระตุ้น การคิดพื้นฐาน (Basic Thinking) เป็นความคิดที่เกิดจากความเข้าใจ เป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้แก้ปัญหาประจำวัน การคิดวิจารณ์ญาณ (Critical Thinking) เป็นการคิดเชื่อมโยง ตรวจสอบ เพื่อหาคำตอบ และการคิดแบบสร้างสรรค์ (Create Thinking) เป็นความคิดที่จินตนาการขึ้นที่เกิดจากการสังเคราะห์ความคิด สร้างความคิด และนำความคิดไปใช้ ระดับความคิดเหล่านี้เรียงลำดับจากต่ำไปหาสูงได้ตั้งแผนภูมิที่ 4 ต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 4 ระดับของการคิด

แหล่งข้อมูล Krulik, Stephen and Rudnick, J. A. 1993.

Reasoning and Problem Solving. P3.

กลุ่มการคิดที่ประกอบด้วยระดับการคิดพื้นฐาน (Basic Thinking) การคิดวิจารณ์ญาณ (Critical Thinking) และการคิดแบบสร้างสรรค์ (Creative Thinking) เป็นการคิดที่มีลักษณะซับซ้อน จึงอาจเรียกว่าเป็นการคิดขั้นสูง (Higher Order Thinking) การเกิดการคิดแบบมีเหตุผลจะพัฒนาได้เมื่อบุคคลนั้นต้องมีทักษะการคิดที่ต้องอาศัยหลักการหรือข้อเท็จจริงที่ถูกต้องมาสนับสนุนอย่างเพียงพอ แต่เป็นทักษะที่พัฒนาได้ ผู้ที่มีทักษะการคิดแบบมีเหตุผลสูง ย่อมมีความคิดที่มีคุณภาพสูง ซึ่งความคิดที่มีคุณภาพสูงนั้น ย่อมช่วยแก้ปัญหา นานาประการให้มนุษย์ได้ และย่อมช่วยสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์ให้แก่มนุษย์ได้ นานาประการเช่นกัน (กรมวิชาการ, 2525) การคิดแบบมีเหตุผล เป็นความสามารถในการ

คิดเชิงตรรกะ ซึ่งเป็นรูปแบบของการคิดที่อยู่ในระดับสูงที่สุดแบบหนึ่งของความคิด (Boozkin and others, 1991) การคิดแบบนี้ คือจุดมุ่งหมายของกิจกรรมทางจิตใจที่ครอบคลุมการปฏิบัติบนข้อมูลที่มีอยู่ เพื่อนำไปสู่การสรุปความ โดยจะสรุปจากการสังเกต ความจริงและข้อสมมุติฐานในการใช้เหตุผล (Wade and Trivis, 1993) หรือกล่าวได้ว่าเป็นการคิดที่ต้องอาศัยข้อมูลต่างๆ พิจารณาความสัมพันธ์ของข้อมูล การคิดนี้จะคิดเมื่อเกิดปัญหาเท่านั้น จึงต้องใช้ประสบการณ์ ความรู้ สัญลักษณ์ ภาษา และอื่นๆ เข้ามาประกอบกันเพื่อแก้ปัญหา โดยแท้จริงแล้ว คนทุกคนแม้เป็นวัยเด็กสามารถคิดแบบมีเหตุผลได้ เพียงแต่เด็กที่โตกว่า ย่อมคิดแบบมีเหตุผลมากกว่า

จุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนตามแนวคิดของ บลูม และคณะ (Bloom and others, 1972) คือ เพื่อให้เกิดพฤติกรรมด้านความรู้ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า ในการสอน ผู้สอนต้องสอนทักษะการคิดควบคู่กับการสอนเนื้อหาวิชา หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ สอนเนื้อหาวิชาเพื่อให้เกิดพฤติกรรมการคิดต่างๆตามแนวคิดของบลูมและคณะนั่นเอง ฮิลล์ (Hill, 1984) ได้เสนอข้อสังเกตเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ดังนี้

1. พฤติกรรมด้านการคิด แบ่งออกเป็น 6 ระดับ เรียงตามความซับซ้อน คือ พฤติกรรมด้านความรู้ความจำ พฤติกรรมด้านความเข้าใจ ด้านการนำไปใช้ ด้านการวิเคราะห์ ด้านการสังเคราะห์ และด้านการประเมินค่า
2. การลำดับของพฤติกรรม มีลักษณะเป็นการสะสมพฤติกรรมด้วย คือ พฤติกรรมที่อยู่ในระดับสูงกว่า จะรวมลักษณะของพฤติกรรมที่อยู่ในระดับต่ำกว่าด้วย
3. กระบวนการของการจัดลำดับพฤติกรรมต่างๆนี้ ไม่ได้ขึ้นกับ อายุ ชนิดของกระบวนการคิด และเนื้อหาวิชา

การคิดแบบมีเหตุผล ได้เริ่มพัฒนามาเมื่อประมาณปี 1980 นี้เอง (Costa, 1985) ในประเทศไทยมีการศึกษาในเรื่องนี้น้อยมา เมื่อ พ.ศ. 2524 สำนักงานทดสอบทางการศึกษากรมวิชาการของกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานทดสอบทางการศึกษา, 2524) ได้ประเมินมาตรฐานการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ประจำปีการศึกษา 2524 พบว่า ผู้เรียนมีสมรรถนะต่ำในด้านการคิดอย่างมีเหตุผล ความสามารถการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน และความสามารถในการประยุกต์ความรู้ที่เรียนไปใช้กับสถานการณ์ชีวิตประจำวัน พ.ศ. 2530 สมเจตน์ ไวยากรณ์ (2530) ได้สร้างรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการใช้เหตุผล และนำไปใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการสอนที่สร้างขึ้นสามารถสอนผู้เรียนให้เกิดพฤติกรรมการคิดตามแนวคิดของบลูมและคณะได้ทุกระดับพฤติกรรม แต่พฤติกรรมการคิดดังกล่าวต้องสอนในเวลาที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะพฤติกรรมการคิดด้านการ

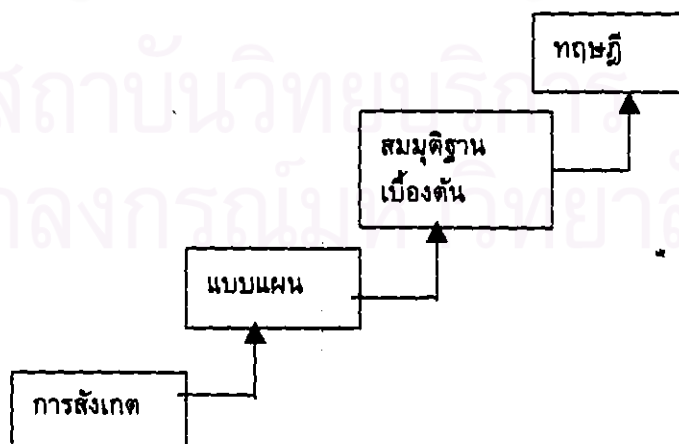
สังเคราะห์และการประเมินค่า ต้องการเวลาในการสอนมากกว่าพฤติกรรมความคิดด้านวิเคราะห์ และเมื่อเปรียบเทียบกับการสอนแบบปกติแล้ว รูปแบบการสอนที่สร้างขึ้นช่วยให้ผู้เรียนทุกชั้น ทั้งที่มีผลการเรียนดี ปานกลาง และผลการเรียนต่ำ มีความสามารถด้านการใช้เหตุผลในทุกๆด้านสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนการสอนแบบปกติช่วยส่งเสริมความสามารถด้านการใช้เหตุผลของผู้เรียนเฉพาะผู้ที่มีผลการเรียนระดับปานกลางเท่านั้น ต่อมา พ.ศ. 2539 บุญชู ชลัษเฐียร (2539) ได้สร้างข้อคำถาม 6 ชนิด เพื่อใช้วัดความสามารถด้านการเหตุผลเชิงวิเคราะห์ ได้แก่ ข้อคำถามเหตุผลด้านวิเคราะห์ การวิเคราะห์คำอธิบาย ความเห็นตรงกันข้าม เหตุผลทางตรรก เหตุผลทางตรรกเกี่ยวกับจำนวน และการระบุรูปแบบ ซึ่งข้อคำถามในแต่ละชนิดมี 2 แบบ คือแบบเลือกตอบ 5 ตัวเลือก และแบบเติมคำ

การคิดแบบมีเหตุผล มี 2 ประเภท คือ การคิดแบบอุปมาน (Inductive Thinking) และการคิดแบบอนุมาน (Deductive Thinking)

การคิดแบบอุปมาน (Inductive Thinking)

เป็นการคิดโดยอาศัยสิ่งเร้าหลายๆประการมาเป็นข้อมูลที่จะสรุปเป็นกฎหรือหลักการ แล้วจึงหาเหตุผลสรุปในเรื่องความจริงของกฎเกณฑ์นั้นๆ หรืออาจกล่าวได้ว่า เป็นการสรุปกฎทั่วไปจากการพิสูจน์ในสถานการณ์หนึ่งๆ (Boozin and others, 1991; <http://webpages.shepherd.edu/maustin/rhetoric/inductiv.htm> and <http://www.sisu.edu/depts/itl/graphics/induc/ind-ded.html>) ลักษณะวิธีคิดเป็นแบบ “ล่างสู่บน” (Bottom up) ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 วิธีคิดแบบอุปมาน (Inductive Thinking)

แหล่งข้อมูล Trochim, William M.K. 1999. Deductive and Inductive Thinking.
available from <http://trochim.human.cornell.edu/Kb/dedind.html>

จากภาพนี้อธิบายได้ว่า เริ่มจากการสังเกตต่อสิ่งเล็กๆหรือสิ่งที่มีความเฉพาะเจาะจง พิจารณาแบบแผนของการเกิด กำหนดข้อสมมุติฐานเบื้องต้นเพื่อการพิสูจน์ และในที่สุดสรุปผลการพิสูจน์เป็นข้อสรุป หลักการ กฎ หรือทฤษฎี (Trochim, 1999)

การคิดแบบอุปมาน ประกอบด้วยกระบวนการ 3 ขั้นตอน คือ การสร้างมโนทัศน์ การแปลความ และการประยุกต์หลักการ

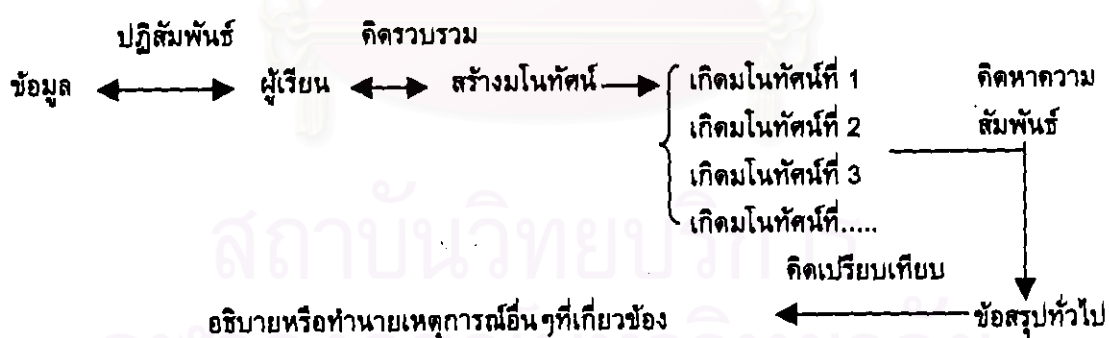
1. การสร้างมโนทัศน์ (Concept Formation) ประกอบด้วย การระบุข้อมูลที่สัมพันธ์กับปัญหา พิจารณาข้อมูลเหล่านั้นเพื่อจัดกลุ่มและตั้งชื่อ

2. การแปลความ (Interpretation of Data) เริ่มจากพิจารณาความสัมพันธ์ของข้อมูล เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ หรือหาแนวทางที่สัมพันธ์ของข้อมูล แล้วนำไปสร้างข้อสรุปอ้างอิงหรือสนับสนุนสมมุติฐานที่ตั้งไว้

3. การประยุกต์หลักการ (Application of Principle) จากสมมุติฐานที่ตั้งไว้เมื่อมีตัวอย่างมาสนับสนุนเพียงพอก็สรุป เป็นการทำนายพิสูจน์ ได้นำไปใช้โดยเปรียบเทียบเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์อื่นที่เกี่ยวข้องกับข้อสรุปที่มี เพื่ออธิบายหรือทำนายเหตุการณ์อื่น

กระบวนการคิดแบบอุปมานทั้ง 3 ขั้นตอนนี้ สรุปได้ดังแผนภูมิที่ 5

แผนภูมิที่ 5 สรุปกระบวนการคิดแบบอุปมาน

แหล่งข้อมูล สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ .2540.

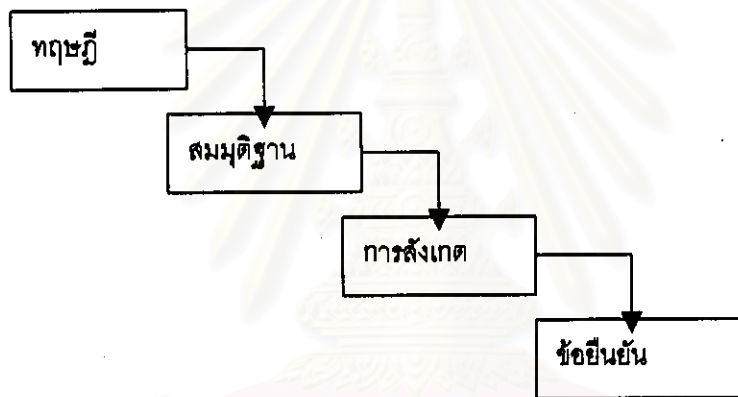
ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด, หน้า 165.

ในการสอนนักศึกษาตามแนวคิดนี้ ครูต้องรับผิดชอบตลอดทั้ง 3 ขั้นตอน โดยการตั้งคำถามอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ให้นักศึกษาตอบ ตัวอย่างคำถาม เช่น ได้เห็นอะไรบ้าง อะไรที่เป็นส่วนร่วมซึ่งกันและกัน จะสรุปว่าอย่างไร ทำไมจึงเกิดขึ้น และจะเกิดอะไร ถ้า....

การคิดแบบอนุมาน (Deductive Thinking)

เป็นการคิดหาเหตุผลโดยอาศัยความรู้ที่ทราบกันหรือตั้งสมมุติฐานไว้ แล้วนำความรู้ย่อยอื่นๆไปพิจารณาเปรียบเทียบ หรือเป็นแนวคิดที่เกิดจากมีหลักเกณฑ์ หรือสิ่งที่กำหนดไว้แล้ว เช่น กฎ กฎหมาย หลักการทั่วไป ปกติการคิดแบบนี้จะใช้วิธีการอ้างเหตุผลทางตรรกวิทยาที่อาศัยข้อเท็จจริง 2 ประการ ประการแรกเป็นเรื่องที่รู้จัก ประการที่สองเป็นการสรุปว่าต้องจริงถ้าเหตุผลข้อแรกเป็นความจริง เรียกว่า Syllogism (Zimbardo and Ruch, 1979; Bootzin and others, 1991; <http://www.sjsu.edu/depts/itl/graphics/induc/ind-ded.html>) ลักษณะวิธีคิดแบบนี้มีลักษณะ “บนลงล่าง” (Top-down) ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 วิธีคิดแบบอนุมาน (Deductive Thinking)

แหล่งข้อมูล Trochim, William M.K. 1999. Deductive and Inductive Thinking.

available from <http://trochim.humasn.cornell.edu/Kb/dedind.html>

จากภาพอธิบายได้ว่า เริ่มด้วยการคิดถึงทฤษฎี หรือหลักการในเรื่องที่สนใจ แล้วศึกษาส่วนที่เล็กลงๆ ตั้งเป็นสมมุติฐานแบบเฉพาะเจาะจงลงไปเพื่อทดสอบพิสูจน์ ใช้การสังเกตเพื่อการพิสูจน์สมมุติฐานนั้นๆ เพื่อให้ผลลัพธ์ยืนยันทฤษฎีที่กล่าวไว้แต่ต้น (Trochim, 1999)

จุดมุ่งหมายของการคิดแบบมีเหตุผล

การคิดแบบมีเหตุผล มีจุดมุ่งหมายของการคิดเพื่อให้ได้ความคิดที่สามารถอธิบายได้ด้วยหลักของเหตุผล ซึ่งมีลักษณะการคิดแบบรู้สติ หรือรู้สำนึก (Conscious) มีการแก้ปัญหา (Problem Solving) และมีการตัดสินใจ (Judgement)

วิธีคิดของการคิดแบบมีเหตุผล

การคิดแบบมีเหตุผล มีวิธีคิด 2 ลักษณะ คือ

1. จำแนกข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงและความคิดเห็นออกจากกัน
2. พิจารณาเรื่องที่คิดบนพื้นฐานของข้อเท็จจริงโดยใช้หลักเหตุผล 2 อย่าง คือ หลักอนุมานคือคิดจากกฎเกณฑ์ไปสู่ข้อเท็จจริงย่อย และหลักอุปมานคือ คิดจากข้อเท็จจริงย่อยไปสู่หลักการ (สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ,2540)

กล่าวโดยสรุป วิธีคิดของการคิดแบบมีเหตุผล ประกอบด้วย การสังเกตอย่างมีความหมาย วิเคราะห์ สังเคราะห์ ตั้งสมมุติฐาน พิสูจน์และทดลอง หาเหตุผล พิจารณาและสรุป

ขั้นตอนของกระบวนการคิดแบบมีเหตุผล

การคิดแบบมีเหตุผลมีกระบวนการคิดดังนี้

1. การเกิดปัญหา อาจเกิดได้ในลักษณะต่างๆกัน คนเราต้องจัดการกับปัญหานั้นๆ
2. การพิจารณาปัญหา ศึกษาปัญหาให้ทราบชัด
3. การตั้งสมมุติฐาน คิดหาวิธีแก้หลายๆอย่าง ในรูปสมมุติฐาน
4. พิจารณาและคัดเลือกสมมุติฐาน ตั้งสมมุติฐานไว้หลายๆอย่าง เลือกสมมุติฐานที่ดีที่สุด
5. การทดลองและทดสอบสมมุติฐาน ดำเนินการสู่เป้าหมาย
6. การประเมินและสรุป โดยการสรุปความคิด

ความแตกต่างระหว่างการคิดแบบมีเหตุผลกับการคิดสร้างสรรค์

การคิดทั้งสองอย่างนี้เหมือนกันที่วัตถุประสงค์ ต่างกันที่วิธีการและผล ถ้าผลของการคิดเป็นของตนเองแท้ๆไม่ได้ลอกเลียนใคร ไม่ซ้ำใคร ถือว่าเป็นความคิดสร้างสรรค์ ส่วนในเรื่องวิธีการนั้น การคิดสร้างสรรค์ไม่มีแบบแผนการคิดที่แน่นอน ไม่สม่ำเสมอ คาดเดาล่วงหน้าไม่ได้ แต่การคิดแบบมีเหตุผลมีวิธีการคิดที่ชัดเจน

ปัจจัยที่มีผลต่อการคิด

สุภัททา ปิณฑะแพทย์ (2541) เสนอปัจจัยต่างๆที่ทำให้ความคิดมีประสิทธิภาพ และปัจจัยที่ขัดขวางการคิด ไว้ดังนี้

ปัจจัยที่ทำให้ความคิดมีประสิทธิภาพ

1. สถิติปัญญา บุคคลที่มีสถิติปัญญาดี สามารถนำประสบการณ์เดิมที่เคยได้รับ หรือเคยบันทึกไว้ มาเป็นแนวทางในการคิดของตน ก่อให้เกิดการถ่ายโยงความรู้ในลักษณะที่จะเอื้อประโยชน์ให้การคิดนั้นกระจำ
2. ความเข้มข้นของการจงใจ การจงใจทำให้คนเกิดความคิดที่จะสำรวจปัญหาต่างๆ หรือนึกคิดวิธีการใดๆขึ้นมา ความเข้มข้นของการจงใจระดับปานกลางจะทำให้เกิดความคิดที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด เพราะถ้าความเข้มข้นของการจงใจมากเกินไป ก่อให้เกิดอารมณ์ที่รุนแรง ความคิดผิดพลาดได้
3. ประสบการณ์เดิมจะช่วยให้เห็นแนวทางในการคิดมากขึ้น บุคคลที่ไม่เคยพบปัญหาหรือคิดแก้ปัญหามาก่อน จะคิดไม่ค่อยทันหรือคิดไม่ออก การมีประสบการณ์ด้านการคิดจึงมีประโยชน์ด้านการคิดแก้ปัญหาและตัดสินใจ

ปัจจัยที่ขัดขวางการคิด

1. การยึดติดกับความคิดเดิม (Fixation) บุคคลจะรับรู้ข้อมูลเข้ามาตามที่ตนต้องการเท่านั้น ทำให้รับรู้ข้อมูลได้ในขอบเขตที่จำกัด เป็นผลเสียต่อพฤติกรรมการคิดต่างๆ เช่นการแก้ปัญหา การตัดสินใจ
2. การแยกกระจายของข้อมูล (Isolation of Knowledge) ทำให้บุคคลไม่สามารถรวบรวมข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่เพื่อการคิดเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้
3. อาการแปรปรวนทางด้านจิตใจ (Mental Disorder) อาการแปรปรวนที่เกิดทางด้านจิตใจจะมีผลทำให้บุคคลไม่สามารถคิดใคร่ครวญได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป การคิดเป็นสิ่งที่ฝึกหัดได้ การฝึกแก้ปัญหาบ่อยๆทำให้คิดได้คล่อง ทำให้มองเห็นแนวทางแก้ปัญหาได้หลายวิธี จะสามารถนำความรู้เดิมๆไปใช้แก้ปัญหาใหม่ๆได้อีกด้วย

การติดต่อสื่อสารในทีม (Team Communication)

การติดต่อสื่อสาร หมายถึงกระบวนการแลกเปลี่ยนข่าวสาร หรือข้อเท็จจริง หรือ ความรู้สึกระหว่างบุคคลตั้งแต่ 2 ฝ่ายขึ้นไป (ซงชัย สันติวงษ์และชัยยศ สันติวงษ์, 2533) กลุ่ม หมายถึงการที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนหรือมากกว่าเกี่ยวพันระหว่างกัน และมีอิทธิพลต่อกัน เพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายร่วมกัน (สมยศ นาวิการ, 2540) ดังนั้น การติดต่อสื่อสารในกลุ่ม ย่อมหมายถึงการที่บุคคลที่มาอยู่รวมกลุ่มนั้น ส่งข่าวสารแลกเปลี่ยนกัน หรือส่งความรู้สึกต่อกัน เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายนั่นเอง แต่ในปัจจุบันมีแนวคิดที่กว้างออกไปจากนี้คือการ สร้างทีมและการทำงานเป็นทีม การสร้างทีม หมายถึงกระบวนการของการทำให้กลุ่มของ บุคคลดำเนินงานเป็นทีมด้วยความร่วมมือร่วมใจ เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายร่วมกัน ส่วน การทำงานเป็นทีม หมายถึงการกระทำกิจกรรมใดๆก็ตามที่สมาชิกของทีมมีการร่วมมือและ ประสานงานกันอย่างราบรื่น สมาชิกแต่ละคนรับบทบาทหน้าที่ของตนอย่างชัดเจน และแสดง บทบาทหน้าที่ของตนได้อย่างเหมาะสม และเป็นการกระทำที่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ระหว่างสมาชิกเพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของทีม (นราทร ,2542) หลักสำคัญของการทำงาน เป็นทีมอยู่ที่การบริหารจัดการให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องกันได้มีส่วนร่วมกัน (Participation) ยึดหลัก การร่วมมือกัน (Co-operative) ทำงานเป็นแบบกลุ่มหรือทีม (Team Work) สร้างทีมงานให้ แข็งแกร่ง (Team Building) และการเน้นสมาชิกแต่ละคนให้เห็นความสำคัญของกระบวนการ ทำงานร่วมกันเป็นทีม หรือกระบวนการกลุ่ม (Group Process or Group Dynamic) (นิทรา คชรักษ์ ,2540) ดังนั้น การติดต่อสื่อสารในทีมจึงเน้นที่กระบวนการแลกเปลี่ยน ข่าวสารข้อมูลกันภายในกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย ดังที่มีการศึกษา และเสนอไว้ว่า ในการติดต่อสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องประกอบด้วย 6 C ได้แก่ มีความชัดเจน (Clear) สรุปลงและรวบรัด (Concise) ข้อมูลถูกต้อง ไม่บิดเบือน (Correct) ข้อ ความมีความสมบูรณ์ (Complete) สุภาพ ไม่มีข้อขัดแย้ง (Courteous) และมีความหมาย เชิงบวก เลี่ยงการติเตียน หรือเลี่ยงการใช้ข้อมูลเชิงลบ (Constructive) (<http://www.brainmac.demon.co.uk/commun.htm>) และขั้นตอนการปรับปรุงทักษะการติดต่อสื่อสารในทีม ต้องประกอบด้วย

1. ฝึกการฟังอย่างตั้งใจ อาจโดยการตั้งคำถามเพื่อให้ผู้พูดๆในสิ่งที่คิดออกมา อย่างชัดเจน และสามารถสรุปประเด็นได้
2. ยอมรับอิทธิพลของการติดต่อสื่อสารแบบใช้ท่าทาง ซึ่งพบว่าบ่อยครั้งที่การ แสดงออกและท่าทางใช้มากกว่าการพูดและมีอิทธิพลต่อสมาชิกในทีม
3. พูดแต่สิ่งดีๆ โดยเลี่ยงการพูดแบบเบาๆ ควรสบสายตากับสมาชิกในทีมขณะ พูดและฟัง พูดให้ชัดๆและพูดแบบตรงๆไปตรงมา

4. เลียงภาษาที่ไม่สุภาพ และเลียงการพูดขัดจังหวะผู้อื่น

(<http://www.howardcc.edu/hcc/cqi/commun.htm>)

ทีมงานเกิดจากบุคคลในกลุ่มร่วมมือระหว่างกันอย่างเข้มแข็ง เพราะนอกจากจะบรรลุเป้าหมายแล้ว ยังมีประสิทธิภาพด้วย ในการทำงานเป็นทีมสมาชิกแต่ละคนจะมีการพัฒนาความสามารถของตนเองเพื่อแก้ปัญหาของกลุ่ม ในการสร้างทีมงานจึงต้องมีการปรับปรุงในเรื่องกระบวนการระหว่างบุคคล การกำหนดเป้าหมาย การกำหนดบทบาท และการแก้ปัญหา ปัญหาส่วนใหญ่ที่พบในการสร้างทีมงานคือเรื่องของคน การสร้างทีมงานจึงควรสร้างจิตสำนึกในความรับผิดชอบร่วมกัน สร้างความร่วมมือร่วมใจ สร้างความรู้สึกที่ดีต่อกัน สร้างกิจกรรมการทำงานร่วมกัน และสร้างความคิดเห็นร่วมกัน (นราธร ,2542)

คุณลักษณะของกลุ่ม/ทีมงาน

การรวมบุคคลจำนวนหนึ่งที่มีทักษะที่เหมาะสมเข้าด้วยกัน เพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายร่วมกัน จะไม่เพียงพอต่อการสร้างทีมที่มีประสิทธิภาพ เพราะทีมที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยปัจจัยหลายประการเป็นส่วนประกอบ เช่น มีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน มีทักษะในงานที่ทำ มีความเชื่อถือกัน มีพันธสัญญา มีการสื่อสารทั่วถึง มีการสร้างข้อตกลง มีการสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ดี (โคมยง โตะทอง ,2540) นอกจากนี้แล้วทีมงานที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยลักษณะภายในกลุ่มที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกัน ได้แก่ ขนาดของคนในกลุ่ม บรรทัดฐานของกลุ่ม และความผูกพันของกลุ่ม และบทบาทของสมาชิกกลุ่มด้วย เป็นต้น

ขนาดกลุ่ม

จำนวนบุคคลภายในกลุ่มมีอิทธิพลต่อการกระทำระหว่างกันของสมาชิก กลุ่มขนาด 2 คน จะพยายามเลียงความคิดที่ขัดแย้งกัน ซึ่งอาจสะสมกลายเป็นความตึงเครียดได้ แต่ถ้ามีความขัดแย้ง จะไม่มีโอกาสยุติความขัดแย้งได้ เพียงแต่คนหนึ่งอาจออกไปจากกลุ่มงานก็ไม่บรรลุความสำเร็จ การเพิ่มเป็นกลุ่ม 3 คน มีความโน้มเอียงว่าจะมีการแตกแยกเป็นลักษณะ “สองต่อต้านหนึ่ง” กลุ่มที่มีสมาชิก 4 คนหรือ 6 คน อาจมีความลำบากเพราะสามารถแบ่งแยกออกเป็น 2 กลุ่มเท่าๆกันได้ กลุ่มขนาดกลางที่มีประมาณ 5-7 คน มีข้อดีหลายอย่าง เนื่องจากมีจำนวนเลขคู่ การตัดสินใจเป็นไปได้ดี ขณะเดียวกันจำนวนคนมีมากพอที่จะได้รับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ก่อให้เกิดผลดีต่อการตัดสินใจด้วย แต่ถ้ากลุ่มใหญ่ขนาด 10 คนขึ้นไป จะมีความยุ่งยากมาก ขึ้นต่อสมาชิกทุกคนที่มีส่วนร่วม แต่การ

กระทำระหว่างกันภายในกลุ่มใหญ่นี้ใช้เวลาค่อนข้างนาน โดยเฉพาะถ้าเป็นเรื่องที่มีความสลับซับซ้อน

บรรทัดฐานของกลุ่ม

บรรทัดฐานของกลุ่มเป็นสิ่งกำหนดมาตรฐานเพื่อพฤติกรรมของสมาชิก หน้าที่ที่สำคัญของบรรทัดฐานของกลุ่ม คือ การควบคุมและทำให้พฤติกรรมที่ถูกมองว่ามีความสำคัญโดยสมาชิกของกลุ่มเป็นมาตรฐาน บรรทัดฐานของกลุ่มอาจจะระบุว่าสมาชิกควรทำงานมากน้อยเพียงใดด้วย บรรทัดฐานของกลุ่มจะมีอยู่ภายใต้เงื่อนไข 3 ประการ คือ ประการแรก จะมีมาตรฐานของพฤติกรรมที่เหมาะสมเพื่อสมาชิกของกลุ่ม ประการที่สอง โดยทั่วไปสมาชิกจะต้องเห็นพ้องกับมาตรฐานเพื่อแนวทางในการปฏิบัติเดียวกัน ประการที่สาม สมาชิกต้องตระหนักว่ากลุ่มจะสนับสนุนบรรทัดฐานโดยการให้รางวัลและการลงโทษ การให้รางวัลกับการทำงาน และการลงโทษกับการละเมิด บรรทัดฐานของกลุ่มจะอธิบายว่าพฤติกรรมใดที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม มีการพัฒนาบรรทัดฐานของกลุ่มตลอดเวลา ซึ่งเกิดจากการกระทำระหว่างสมาชิกในกลุ่ม โดยปกติ บรรทัดฐานของกลุ่มออกเป็น 2 ประเภท คือ บวกและลบ บรรทัดฐานของกลุ่มทางลบ จะเป็นพฤติกรรมของกลุ่มที่จำกัดประสิทธิภาพขององค์การ เช่น การลดหย่อนระเบียบวินัยลง ส่วนบรรทัดฐานทางบวกจะเป็นพฤติกรรมของกลุ่มที่เพิ่มประสิทธิภาพขององค์การได้ เช่นการทำงานให้ถูกต้องตั้งแต่แรกหรือการประหยัด เป็นต้น

ความยึดเหนี่ยวผูกพันของกลุ่ม

ความยึดเหนี่ยวผูกพันของกลุ่ม หมายถึง ระดับของความดึงดูดที่สมาชิกมีต่อกลุ่มและมีต่อกัน ขึ้นอยู่กับความเป็นมิตรของสมาชิกในกลุ่มเอง ความจงรักภักดีต่อกลุ่ม ความรับผิดชอบต่อความพยายามของกลุ่ม เป็นต้น การแสดงความยึดเหนี่ยวผูกพันของกลุ่ม ทำให้ทราบถึงความต้องการที่จะอยู่เป็นกลุ่มอย่างมีความผูกพัน

บทบาทของสมาชิกในการทำงานเป็นทีม

การทำงานเป็นทีม ย่อมต้องมีการติดต่อสื่อสารกัน แต่สมาชิกในกลุ่มมีความแตกต่างกัน ย่อมมีพฤติกรรมที่แตกต่างกัน แต่ต้องมาทำงานด้วยกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของงานจึงสามารถแบ่งลักษณะของพฤติกรรมออกได้เป็น 3 อย่างคือ

1. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับหน้าที่การงาน หมายถึงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติเพื่อให้งานหลักสำเร็จลง

2. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการดำรงและรักษาความเป็นกลุ่มทางสังคม หมายถึงพฤติกรรมในส่วนที่แสดงออกเพื่อให้ความเป็นกลุ่มคงอยู่ได้ และให้สมาชิกของกลุ่มใช้เป็นสิ่งจูงใจทางสังคมของตนเองได้

3. พฤติกรรมส่วนบุคคล หมายถึงพฤติกรรมที่แสดงออกเพื่อตอบสนองความต้องการส่วนบุคคล

พฤติกรรมทั้ง 3 ลักษณะนี้มีอยู่เสมอในทุกกลุ่ม พบว่าสมาชิกในกลุ่มส่วนใหญ่จะมีลักษณะพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทำงาน บางส่วนมีลักษณะพฤติกรรมเกี่ยวกับการดำรงรักษาความเป็นกลุ่ม และส่วนน้อยจะมีลักษณะพฤติกรรมเป็นพฤติกรรมส่วนบุคคล สมาชิกทุกคนมีการแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างกันเมื่อเข้ากลุ่ม เพื่อให้งานสำเร็จ จึงกล่าวได้ว่าสมาชิกทุกคนของกลุ่มมีบทบาทที่แตกต่างกันด้วย บ้างก็ปฏิบัติตนในบทบาทหน้าที่การงาน บ้างก็ปฏิบัติตนในบทบาทที่จะสร้างและรักษาความเป็นกลุ่มและบ้างก็แสดงบทบาทส่วนบุคคล พฤติกรรมต่างๆในแต่ละบทบาท มีดังนี้

1. บทบาทที่เกี่ยวกับหน้าที่การงาน คือ พฤติกรรมที่แสดงออกเพื่อช่วยเหลือกลุ่มในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ได้แก่บทบาทของการเป็นผู้ริเริ่ม ผู้แสวงหาข้อมูล ผู้ให้ข้อมูล ผู้ประสานงาน ผู้สร้างความเข้าใจ และผู้กระตุ้น

2. บทบาทในการสร้างและรักษากลุ่ม หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกเพื่อช่วยให้กลุ่มรักษาความเป็นกลุ่มไว้ด้วยการโน้มน้าว กำกับ สนับสนุน เสริม หรือประสานให้สมาชิกกลุ่มทุกคนเข้าหากันด้วยดี ได้แก่บทบาทของการเป็นผู้สนับสนุน ผู้สร้างความปรองดอง ผู้กำหนดมาตรฐานการทำงาน ผู้สังเกตการณ์ และผู้ดำเนินการ

3. บทบาทส่วนตัวส่วนบุคคล หมายถึงพฤติกรรมที่แสดงออกและตอบสนองความต้องการส่วนตัวบุคคลโดยไม่นึกถึงความต้องการของกลุ่มโดยรวม ได้แก่บทบาทของความเป็นผู้ก้าวร้าว ผู้มีลักษณะความคิดและพฤติกรรมที่ครอบงำผู้อื่น ผู้แสวงหาการยกย่องและผู้ขัดขวางต่อต้านความคิดกลุ่ม

ในเรื่องนี้ พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ (2527) สรุปไว้ว่าบทบาทสมาชิกในการประชุมกลุ่มควรประกอบด้วย บทบาทของผู้ริเริ่ม ผู้ชี้แจง ผู้สรุปเหตุผล ผู้ประนีประนอม ผู้ประเมินผล ผู้เสนอแนะ ผู้ขัดคอ ผู้ข่มขู่ ผู้ก่อกวน และผู้วางเฉย กลาเซอร์ (Glaser, 1993) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารของสมาชิกในกลุ่ม และแบ่งบทบาทของสมาชิกในเวลาดำเนินงานในกลุ่มออกเป็น 2 ลักษณะ คือ บทบาทที่มุ่งเน้นงาน (Task Role) และบทบาทที่มุ่งสนับสนุนการเป็นกลุ่ม (Maintenance Role) มีรายละเอียด ดังนี้

1. บทบาทที่มุ่งเน้นงาน ได้แก่

1.1 ผู้ริเริ่ม(Initiator) เป็นลักษณะของผู้ที่ชอบทำอะไรก่อนผู้อื่น(Proactive) จะเป็นผู้ที่ช่วยกลุ่มไม่ให้เฉื่อยชา ทำให้กลุ่มมีการเคลื่อนไหว ไม่หยุดชะงัก และมีการเริ่มต้น และเป็นผู้เสนอวิธีการหรือรูปแบบ หรือแนวทางใหม่ๆในการทำงาน หรือเพื่อแก้ปัญหาภายในกลุ่ม

1.2 ผู้ให้ข้อมูล (Information Giver)เป็นผู้หาข้อมูล วิธีการหรือนำประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำงานกลุ่มมาเล่าสู่ให้กลุ่มฟัง เป็นการเสนอข้อมูลรอบด้านเพื่อประกอบการตัดสินใจของกลุ่ม ถ้าผู้ให้ข้อมูลเข้มแข็ง เขาจะรู้วิธีช่วยเหลือกลุ่ม

1.3 ผู้แสวงหาข้อมูล (Information Seeker) เป็นผู้หาข้อเท็จจริง หรือขอความชัดเจนจากคำแนะนำหรือความคิดเห็นจากสมาชิกในกลุ่ม ถ้าผู้แสวงหาข้อมูลเข้มแข็ง เขาจะเป็นผู้ที่ตั้งคำถามแก่กลุ่มต่อเรื่องทั้งหมดในการประชุม ทำให้ได้ข้อมูลมากมายที่จะช่วยให้กลุ่มตัดสินใจได้ดี

1.4 ผู้ท้าทายความคิด (Challenger) เป็นผู้กระตุ้นให้เพื่อนคิด พุด และฟังความคิดเห็นของเพื่อน เป็นผู้ที่ทำให้เกิดการโต้ตอบความคิดจากกลุ่ม ถ้าผู้ท้าทายความคิดเข้มแข็ง เขาจะเป็นผู้คิดวิเคราะห์ปัจจัยนำเข้าต่างๆ และกระตุ้นให้กลุ่มพิจารณามุมมองต่างๆด้วย

1.5 ผู้ประสานงาน (Coordinator) เป็นผู้ประสานเชื่อมโยงข้อมูลที่มีอยู่ หรือช่วยสรุปความจากข้อเท็จจริง ทำให้กลุ่มมีความชัดเจนต่อความคิดหรือข้อเสนอแนะต่างๆ ที่เสนอโดยสมาชิกกลุ่ม

1.6 ผู้ประเมิน (Evaluator) เป็นผู้ประเมินความคิดของกลุ่มและเทียบกับมาตรฐานที่เป็นรูปธรรมและไม่เป็นรูปธรรม จะเป็นผู้เสนอข้อพิจารณาเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับคุณภาพของการทำงานเป็นทีม ถ้าผู้ประเมินเข้มแข็ง จะเป็นผู้วิเคราะห์เกี่ยวกับการทำงานของกลุ่มและเสนอทางเลือกที่มีคุณภาพให้ทีมงาน รวมถึงการเป็นผู้ให้ความเห็นถึงความสมเหตุสมผลของของความคิดกลุ่มได้ด้วย

1.7 ผู้กำหนดความสำเร็จ (Completer) เป็นผู้เตือนสมาชิกถึงความจำเป็นที่ต้องติดตามงานที่ตั้งค้าง ถ้าผู้กำหนดความสำเร็จเข้มแข็ง เขาจะรู้สึกผูกพันกับงานที่ไม่สำเร็จ บางทีเขาอาจทำงานนั้นให้สำเร็จด้วยตัวเอง จึงเป็นผู้มีความมุ่งมั่นที่จะให้งานสำเร็จ แต่ก็พบว่าบางครั้งปล่อยให้สมาชิกพูดคุยจนหมดประเด็นแล้วจึงเปลี่ยนเรื่องใหม่ แต่ก็เป็นผู้ติดตามในรายละเอียด

2. บทบาทที่เน้นการสนับสนุนการเป็นกลุ่ม ได้แก่

2.1 ผู้กระตุ้นใจใจ (Encourager) เป็นผู้ส่งเสริมและให้กำลังใจเพื่อนในกลุ่ม สร้างโมดรี ประคับประคองบรรยากาศในการทำงานเป็นทีม และยอมรับความคิดเห็นของเพื่อน

2.2 ผู้พิทักษ์กลุ่ม (Gate Keeper) จะเป็นผู้ที่ไวต่อลักษณะของการขาดความร่วมมือร่วมใจจากสมาชิกกลุ่ม จึงเป็นผู้กระตุ้นให้เพื่อนๆ แสดงความคิดเห็น โดยมีคำพูดที่เพื่อนสมาชิกจะรู้สึกเป็นอิสระในการตอบ ถ้าผู้พิทักษ์กลุ่มเข้มแข็ง จะดึงข้อมูลจากสมาชิกในทีมได้เป็นอย่างดี

2.3 ผู้ประนีประนอม (Compromiser) เป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนๆ ทุกคน และเป็นผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยประนีประนอมกลุ่ม และเป็นผู้ที่ช่วยให้กลุ่มหาทางออกเวลา กลุ่มพบปัญหาความขัดแย้ง

2.4 ผู้ประสานจิตใจ (Harmonizer) เป็นผู้ที่รู้สึกไวต่อการเกิดความขัดแย้งกัน เป็นผู้สร้างอารมณ์ขันเพื่อลดความเครียดของกลุ่มในเวลาทำงานด้วยกัน หรือพยายามหาวิธีการให้เกิดความร่วมมือและลดความขัดแย้งในกลุ่ม และสนับสนุนให้เกิดสปีริตและความสามัคคี

2.5 ผู้จุดประกาย (Energizer) เมื่อพบปัญหาหรืออุปสรรคในเวลาทำงานเป็นกลุ่ม เป็นผู้เร่งเร้าให้กลุ่มสู้ต่อไป ถ้าผู้จุดประกายเข้มแข็ง เขาจะเป็นทั้งผู้ที่มีความคิดและพฤติกรรมเหมือนผู้นำเชียร์ เน้นให้ทุกคนเกิดความพยายามและทำงานได้ดีขึ้น

2.6 ผู้ดำเนินการ (Processor) เป็นผู้ที่พยายามพูดเฉพาะเรื่อง que คิดว่ากลุ่มสนใจ สร้างความรู้สึกที่ดีต่อกันเพื่อช่วยให้การทำงานประสบความสำเร็จ บางครั้งอาจแสดงท่าทีไม่สนใจเพื่อนในกลุ่มบางคน que สร้างปัญหา นอกจากนี้ยังมีลักษณะเป็นผู้ประคับประคองกลุ่มมากกว่าสร้างผลงาน ถ้าผู้ดำเนินการเข้มแข็ง เขาจะเป็นผู้หนุนหลังกลุ่ม กระตุ้นให้กลุ่มรู้ว่าควรคิดอะไร ควรทำอะไร

2.7 ผู้กำหนดมาตรฐาน (Standard Setter) เป็นผู้มุ่งมั่นทำงานกลุ่มให้มีประสิทธิภาพ ได้มาตรฐาน และรักษาสัมพันธภาพที่ดีภายในกลุ่มด้วย

สำนักงานทดสอบทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2539 ก) วางแนวทางในการทำงานเป็นทีมของนักเรียนไว้ว่า ต้องมีการตั้งกติกากลุ่มเพื่อถือปฏิบัติ กติกากลุ่มก็คือพฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดในการทำงานเป็นทีมนั่นเอง ได้แก่ลักษณะดังนี้ การให้เกียรติซึ่งกันและกัน ใจกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่เห็นแก่ตัว ไม่พูดหรือส่งเสียงดัง ตั้งใจทำงานกลุ่มจนสำเร็จ พูดให้กำลังใจ ยกย่อง ชมเชยเพื่อนตามโอกาสที่

เหมาะ ไม่รบกวนขณะที่เพื่อนทำงาน พุดจากกันด้วยดี สุภาพ ไม่วิจารณ์ตัวบุคคลให้เกิดความขัดแย้งกัน เต็มใจที่จะช่วยเหลือเพื่อน และไม่อายที่จะให้เพื่อนช่วยทำให้งานสำเร็จ และการอยู่กับกลุ่มตลอดเวลาจนทำงานเสร็จ นอกจากนี้แล้ว นักเรียนทุกคนยังต้องรู้จักแสดงบทบาทหน้าที่ของตนในการทำงานเป็นทีมด้วย เช่น เป็นผู้ประสานงานในการทำงานกลุ่ม เป็นผู้รักษาและควบคุมเวลาในการทำงาน เป็นผู้บันทึกสรุปมติกลุ่ม เป็นผู้กระตุ้นและติดตามงาน เป็นผู้สนับสนุนให้กำลังใจชมเชยต่อกัน เป็นผู้ป้อนข้อมูลให้แก่เพื่อนสมาชิก เป็นผู้อธิบายความคิดให้เพื่อนเข้าใจตรงกัน และเป็นผู้ประนีประนอมความขัดแย้ง เห็นได้ว่าการทำงานเป็นทีมนี้สามารถสร้างให้เกิดเป็นทักษะได้ เพื่อประโยชน์ของการเกิดผลงานที่ดี มีผู้เสนอปัจจัยสำคัญ 7 ประการเพื่อทักษะการทำงานเป็นทีม คือ (<http://www.bham.wednet.edu/mo8team.htm>)

1. ทักษะการฟัง นักศึกษาผู้เป็นสมาชิกกลุ่มควรฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เพื่อรู้ความคิดของแต่ละคน
 2. ทักษะการตั้งคำถาม ควรสร้างคำถามถามผู้อื่น เพื่อเห็นการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการอภิปราย
 3. ทักษะการพูดโน้มน้าวใจ เป็นลักษณะที่ควรนำไปใช้ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
 4. ทักษะการยอมรับซึ่งกันและกัน สมาชิกกลุ่มควรเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น เพื่อกระตุ้นการสนับสนุน ประดับประคองความคิดและความพยายามของผู้อื่น
 5. ทักษะการช่วยเหลือกัน
 6. ทักษะการแลกเปลี่ยนแบ่งปันกัน เพื่อเสนอความคิด และรายงาน หรือเล่าข้อมูลที่ค้นพบให้เพื่อนสมาชิกฟัง
 7. ทักษะการร่วมมือร่วมใจกัน เพื่อให้สมาชิกช่วยกันสร้างผลงานขึ้นมา
- ในการทำงานเป็นทีม ควรมีวิธีการวัดประสิทธิภาพของการทำงานร่วมกัน การที่ทีมจะบรรลุเป้าหมายในการทำงานได้ ต้องอาศัยกลไกของทีม ซึ่งกลไกของทีมจะครอบคลุมบทบาท ความรับผิดชอบ และการมีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน และรวมถึงการติดต่อสื่อสารในทีมด้วย เดอนใจ แวงงาม (2534) ได้เสนอลักษณะของทีมที่มีความพร้อม ซึ่งสามารถตรวจวัดได้โดยคุณลักษณะต่อไปนี้ คือ
1. สมาชิกกลุ่มมีความรู้สึกผูกพันเกี่ยวข้องกันในรูปแบบลักษณะเป็นเจ้าของ นำไปสู่ความรู้สึกรับผิดชอบ
 2. สมาชิกกลุ่มทุกคนจะรับผิดชอบต่อการแสดงออกในพฤติกรรมของตนเอง
 3. กลุ่มมีความไว้วางใจ เอาใจใส่กัน เข้าใจกัน มีอิสระในการแสดงออก
 4. การใช้ทรัพยากรต่างๆของกลุ่มเป็นไปโดยประหยัด และได้ประโยชน์สูงสุด

5. มีการรับฟังความคิดเห็นของกันและกันอย่างตั้งอกตั้งใจ
6. เชื่อถือและให้กำลังใจกัน
7. ไม่มีความคิดในการปกป้องตนเองในการทำงาน พร้อมทั้งแก้ปัญหาหากมี

ข้อบกพร่อง

8. กลุ่มมีความเต็มใจที่จะให้ทดสอบการทำงานแบบใหม่ๆ
9. การใช้กลุ่มย่อยจากกลุ่มใหญ่ ได้รับการยอมรับอย่างจริงจังและจริงใจ
10. แม้มีความแตกต่างทางความคิด แต่ทุกคนยอมรับมติกลุ่ม
11. กลุ่มให้ความสำคัญต่องานที่จะต้องทำให้เสร็จ
12. มีบรรยากาศในการต้อนรับสมาชิกใหม่ที่ดี

ชังและคณะ (Chang and others, 1994) ได้เสนอแนวทางในการวัดประสิทธิภาพของทีม โดยดูจากปัจจัยเหล่านี้

1. ความชัดเจนของเป้าหมายและวัตถุประสงค์
2. ผลสัมฤทธิ์
3. โครงสร้างทีม
4. ทักษะการแก้ปัญหา
5. การช่วยเหลือของผู้นำทีม
6. การใช้แหล่งประโยชน์ของทีม
7. การยอมรับและการจูงใจ
8. การบริหารความขัดแย้ง
9. การเข้าใจในบทบาท
10. ประสิทธิภาพของการติดต่อสื่อสารในทีม
11. การมีความสร้างสรรค์

ข้อดีและข้อเสียของการทำงานเป็นทีม

การทำงานเป็นทีมมีข้อดีอยู่มาก แต่ในบางสถานการณ์ก็อาจก่อให้เกิดข้อเสีย ดังการศึกษาของ บีบี และมาสเตอร์สัน (Beebe and Masterson, 1990) ได้เสนอไว้ดังนี้

1. ข้อดีของการทำงานเป็นทีม การทำงานเป็นทีมได้เปรียบกว่าการทำงานตามลำพัง ดังนี้

- 1.1 การทำงานเป็นทีมมีแหล่งข้อมูลมาก

1.2 ทีมสามารถแก้ปัญหาต่างๆได้มากกว่า ทั้งวิธีการและแนวทาง

1.3 การทำงานเป็นทีมส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้และการแสดงแนวความคิดต่างๆอย่างกว้างขวาง

1.4 สมาชิกมีความพึงพอใจต่อการตัดสินใจของกลุ่มมากขึ้น เพราะได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เป็นการสร้างความรู้สึกผูกพันและรับผิดชอบต่อเรื่องที่ตัดสินใจนั้นๆ

1.5 สมาชิกทีมเข้าใจตนเองมากขึ้น และเข้าใจผู้อื่นด้วย

2. ข้อเสียของการทำงานเป็นทีม บางครั้งการรวมกลุ่มก็มีปัญหา ดังเช่น

2.1 สมาชิกกลุ่มบางคนใช้ความกดดันแก่สมาชิกคนอื่นๆให้คล้อยตาม ก่อให้เกิดความขัดแย้งทางความคิด อาจทำให้ยอมรับความคิดโดยไม่เต็มใจได้

2.2 สมาชิกบางคนครอบงำการอภิปราย

2.3 สมาชิกบางคนมีลักษณะของพึ่งพาเพื่อนสมาชิกอื่นมากเกินไป ไม่ค่อยมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบต่างๆ

2.4 พบว่า เนื่องจากกลุ่มใช้เวลาในการอภิปราย กำหนดปัญหา วิเคราะห์ปัญหา และอื่นๆมากเกินไป เมื่อเวลาแก้ไขปัญหาจึงไม่มีเวลาพออาจเกิดการแก้ปัญหาที่ไม่เหมาะสมนัก

การศึกษาเอกสารและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเอกสารและรายงานวิจัยต่างๆต่อไปนี้เป็นผลงานต่างๆที่เกิดจากการจัดการเรียนการสอน และวิธีสอนต่างๆ ที่เป็นวิธีสอนตามแนวคิดเชิงรุก

เรื่องการจัดการเรียนการสอนแบบเชิงรุกของมหาวิทยาลัยยอลาสก้า แปซิฟิก (Alaska Pacific University) (<http://www.corecom.net/apu/active.htm>) ที่มีปรัชญาการศึกษาว่า "เชื่อว่าวิธีการเรียน สำคัญกว่าเนื้อหาที่เรียน" มหาวิทยาลัยยอลาสก้า แปซิฟิก มีการจัดระบบการศึกษา ดังนี้

1. การเรียนรู้โดยตรงด้วยตนเอง (Self Directed)
2. การบูรณาการเนื้อหาวิชา (Integrated)
3. การร่วมมือกัน (Collaboration)
4. มีจริยธรรม (Ethical Action)

มหาวิทยาลัยยอลาสก้า แปซิฟิก เน้นรูปแบบของการเรียนรู้โดยตรงด้วยตนเองว่า เหมือนกับการศึกษาด้วยตนเองที่อาศัยความร่วมมือและประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาตามสภาพที่เป็นจริง ได้เรียนรู้การกำหนดแนวคิด การวางแผน การยอมรับ การ

ประเมินผลและการนำเสนอผลงาน รวมถึงการเรียนรู้วิธีการทำงานแบบร่วมมือกันด้วย มีการจัดการเรียนการสอนในแต่ละชั้นปี ดังนี้

ปี 1 มีการปฐมนิเทศแนะนำวิธีการเรียนแบบเชิงรุก สอนให้นักศึกษารู้เรื่องของนักศึกษาเอง รูปแบบแผนการเรียน และรู้เกี่ยวกับการทำงานกับพี่เลี้ยง ฝึกทักษะการคิด ฝึกการเปลี่ยนความคิดไปสู่การวางแผน ติดตามผลการวางแผน ฝึกทักษะการนำเสนอ และประเมินผลลัพท์

ปี 2 เน้นการเรียนแบบเรียนรู้โดยตรงด้วยตนเอง (Self Directed) เป็นการเรียนรู้ภาคปฏิบัติที่นำไปสู่การแก้ปัญหา ทุกวิชาจะนำเทคนิคการสัมมนามาเป็นวิธีการสอนหลัก

ปี 3 นักศึกษาเลือกเรียนวิชาที่สนใจเป็นวิชาเอก แต่วิชาเอกแต่ละวิชาต้องมีวิชาโทมาช่วยเสริมให้เกิดความชัดเจนมากขึ้น สิ่งสำคัญของปีนี้ คือ นักศึกษาได้ฝึกวางแผนและบริหารโครงการเป็นรายบุคคล

ปี 4 นักศึกษาจะได้รับการเพิ่มความสามารถที่จะประยุกต์ความรู้ไปสู่สภาพการณ์ที่เป็นจริง

นิฟเฟนเจอร์ (Niffeneger, Joann Plutis, 1991) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลการสอน 2 วิธี เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ การเชื่อมโยง และความจำ (A Comparison of Two Instructional Approaches to Teaching Map Skills on Achievement, Trasfer and Retention Among First-Grade Students) การวิจัยครั้งนี้ศึกษาในนักศึกษา 117 คน ตัวแปรต้นคือ หน่วยการเรียนการสอนแบบเชิงรุก (Active Learning) เป็นการสอนในลักษณะแผนที่การเรียน ตัวแปรตามคือ ผลสัมฤทธิ์ ความจำ และการเชื่อมโยง ผู้ถูกทดลองและครู 5 คน ถูกสุ่มเลือกและแยกออกเป็น 3 กลุ่ม เพื่อรับการสอนแบบเชิงรุกตามการสอนในลักษณะแผนที่การเรียน และอีก 2 กลุ่มเป็นกลุ่มควบคุมซึ่งได้รับการสอนด้วยวิธีแบบดั้งเดิมคือใช้กระดาษ และดินสอ

เมื่อเสร็จสิ้นการทดลองใน 3 สัปดาห์แรก ผู้ถูกทดลองจำนวนครึ่งหนึ่งของแต่ละกลุ่ม รับการทดสอบเพื่อดูผลการทดสอบ ต่อมาผู้ถูกทดลองทั้งหมดรับการทดสอบอีกครั้งด้วยกระดาษ ดินสอ และประเมินผลงานเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ และการเชื่อมโยง ต่อมา 4 สัปดาห์หลังการทดลองนักศึกษากลุ่มเดิมได้รับการทดสอบด้วยแบบทดสอบชุดเดิม เพื่อศึกษาความจำ และการเชื่อมโยง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ t-test ที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 แบบทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า ไม่มีความแตกต่างระหว่างกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์กับความจำ การสอนแบบเชิงรุกกับการสอนแบบดั้งเดิม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในเรื่องการเชื่อมโยง และพบว่ากลุ่มทดลองมีความรู้เท่ากับกลุ่มควบคุม สรุปได้ว่า ในการสนับสนุนการสอนแบบเชิงรุก ควรมีการพิจารณาดังแต่วางแผนตั้งแต่เริ่มแรก

ซาปิโร (Shapiro, Wendy Lynne, 1993) ได้วิจัยเรื่อง การแก้ปัญหาในสถานการณ์จำลองแบบ Moonbase American (A Study of Collaborative Problem-Solving in Moonbase American Simulation :Active Learning) วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาการแก้ปัญหาใน Moonbase American Simulation เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้ทฤษฎี Glaser and Strauss' Grounded Theory เก็บข้อมูลจากผู้ถูกทดลองจำนวน 96 คน ด้วยวิธีบันทึกเทปวิดีโอ และการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูล 2 ลักษณะ คือ พิจารณาแก้ปัญหาตามอุปติการณ์ และวิเคราะห์อุปติการณ์กับผู้ถูกทดลองเป็นรายบุคคล ราย 2 คน และเป็นกลุ่ม

ผลการวิจัย ยืนยันได้ถึงการแก้ปัญหาขณะใช้สถานการณ์จำลอง รูปแบบแผนของการแก้ปัญหาได้ดังนี้

1. มีการตัดสินใจ มีการบวนการของการตกลงใจร่วมกันต่อแผนปฏิบัติการ
2. ทำงานเป็นทีม มีการกำหนดแผนปฏิบัติการที่ตกลงร่วมกัน
3. มีการร่วมมือแบบข้ามทีม
4. ทำงานในกลุ่มอย่างมีความเชื่อมั่น
5. มีการใช้ประโยชน์จากความเชี่ยวชาญพิเศษของสมาชิกทีม

บอททรอฟ (Bottroff, 1993) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องอิทธิพลของกลุ่มต่อกิจกรรมในห้องเรียน ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (The Impact of Group Versus Individualized Classroom Activities on the Levels of Achievement of Students in a Tenth-Grade Religion Course) โดยศึกษาในนักเรียนระดับเกรด 10 จำนวน 530 คน ที่ Loma Linda Academy, California ในปีการศึกษา 1992-1993 ตัวอย่างประชากรมี 142 คน อายุ 13-18 ปี เป็นนักเรียนที่ต่างวัฒนธรรมกัน และเป็นผู้ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาประวัติศาสตร์ 3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาผลของกลุ่มต่อกิจกรรมในห้องเรียนที่แตกต่างกัน ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ต่อแบบแผนการเรียน ต่อความภาคภูมิใจในตนเอง เครื่องมือวัดความภาคภูมิใจในตนเองเป็นเครื่องมือของ คูเปอร์สมิท (Coopersmith, 1990) เครื่องมือวัดแบบแผนการเรียน ใช้ของ Dum/Dum/Price-Learning Style Inventory (1990) โดยเก็บข้อมูลทั้งก่อนเรียน (Pretest) และหลังเรียน (Posttest)

ผลการศึกษาพบว่า

1. พฤติกรรมรายบุคคล มีผลมากที่สุดต่อการเปลี่ยนแปลงของคะแนนก่อนเรียน และหลังเรียน
2. กิจกรรม/พฤติกรรมกลุ่ม มีผลน้อยที่สุดต่อการเปลี่ยนแปลงของคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน
3. ความแตกต่างเรื่องเพศ มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4. มีความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์กับแบบแผนการเรียนรู้

จากข้อค้นพบนี้ สามารถนำไปพัฒนาพฤติกรรมรายบุคคล เพื่อให้เกิดการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้

เบอร์พิทท์ (Burpitt, 1995) ทำการวิจัยแบบสนามเรื่องอิทธิพลของพฤติกรรมหัวหน้าทีม หน้าที่ของทีมที่มีหลากหลาย และการติดต่อสื่อสารแบบ Team Cross Boundary (Pro-active Learning Among Project Team : The Influence of Leader Behavior, Functional Diversity, And Cross Boundary Communication) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยเกี่ยวกับองค์กรกับระดับการทำงานเป็นทีม ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้น 2 ตัว และตัวแปรตาม 3 ตัว ตัวแปรต้น คือ ประสิทธิภาพของทีมน และ Pro-active Learning ตัวแปรตามคือการติดต่อสื่อสารแบบ Team Cross Boundary หน้าที่ของทีมที่มีหลากหลาย และพฤติกรรมของหัวหน้าทีม

จุดเด่นของแนวคิด Pro-active Learning ซึ่งมีความหมายในการวิจัยครั้งนี้คือ เป็นการค้นหาวิธีปฏิบัติใหม่ ซึ่งอาจเป็นทักษะใหม่หรือเทคโนโลยีใหม่ๆที่เกิดจากทีม และเกี่ยวข้องกับกรเรียนรู้สิ่งต่างๆที่อาจมีความจำเป็นในอนาคต Pro-active Learning จะตรงกันข้ามกับการเรียนการสอนตามปกติที่เคยปฏิบัติกันมา (Routine) ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับการคงไว้ซึ่งระดับของสมรรถนะของเทคโนโลยีที่กำหนดขึ้นมา หรือเกี่ยวกับกิจกรรมและสิ่งที่เคยปฏิบัติกันมา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประสิทธิภาพของทีมน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับพฤติกรรมผู้นำทีมน
2. มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญระหว่าง Pro-active Learning กับทั้งพฤติกรรมผู้นำทีมนและการติดต่อสื่อสารแบบ Team Cross Boundary
3. ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างหน้าที่ของทีมนในกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน

ข้อค้นพบนี้ ผู้บริหารสามารถนำไปพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติงาน ปรับปรุงความสามารถในการเรียนรู้ การทำงานเป็นทีมนได้ ผลการศึกษาพฤติกรรมที่เฉพาะเจาะจงคือเรื่องของทีมนเองและหัวหน้าทีมน ซึ่งเป็นแนวทางที่จะทำให้ทีมนมีประสิทธิภาพ และได้กระตุ้นความสามารถและความตั้งใจของทีมนในการเริ่มต้นการเรียนรู้

ฮิลล์ (Hill, Karen, 1997) ศึกษาวิจัยเรื่อง "การศึกษาพยาบาลในสหัสวรรษใหม่" (Nursing Education for the New Millenium) วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาวิธีสอนที่ดีที่สุดที่มีความสามารถในการแก้ปัญหา โดยสอนนักศึกษาพยาบาลจำนวน 46 คนในวิชาเภสัชวิทยา แบ่งนักศึกษาออกเป็น 2 กลุ่มๆละ 23 คน กลุ่มที่ 1 สอนด้วยวิธีบรรยายและอภิปรายกลุ่มในลักษณะ Active Learning กลุ่มที่ 2 สอนด้วยวิธีการเรียนรู้ด้วย

ประสบการณ์จริง(Experience Learning) ทั้ง 2 กลุ่มมีการทดสอบก่อนเรียน หลังเรียน ด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา 30 ข้อ ประเมินแบบการเรียนรู้ด้วย Learning Style Inventory (LSI) ที่สร้างโดย David Kolb

ผลการศึกษาพบว่า

1. จากเป้าหมายของสถาบันที่ตั้งไว้ว่า เพื่อให้เกิดความสะดวกอย่างมีประสิทธิภาพในการเรียนรู้ด้วยตนเอง คณาจารย์จึงสอนด้วยวิธีการจัดประสบการณ์จริง (Experience Learning) ภายหลังจากที่ปรับปรุงหลักสูตรแล้วเมื่อภาคฤดูร้อนที่ผ่านมา ผลการสอบพบว่ามีความยากลำบากในการจัดการสอนแบบนี้ และนักศึกษาเองก็ต่อต้านการสอนแบบนี้ด้วย
2. หลักสูตรที่ปรับปรุงใหม่เน้นการคิดแบบวิจารณ์ญาณ (Critical Thinking)

ฟอกซ์ (Fox, 1998) ได้วิจัยเรื่องผลของการการสอนแบบเชิงรุก ในวิชาพีชคณิต (The Effect of Graphing Calculator Used in an Active Learning Environment on Intermediate Algebra Students' Achievement and Attitude) เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental Study) ศึกษาในนักศึกษา 6 ชั้นเรียนของวิทยาลัยชุมชน โดยใช้วิชาพีชคณิต ที่เรียนใน 7 สัปดาห์แรกของเทอม ขณะวิจัย นักศึกษากลุ่มทดลองจะได้รับเครื่องมือที่ใช้ในการเรียน คือ T1-82 Graphing Calculator (เป็นเครื่องมือกระตุ้นการเรียนการสอนแบบเชิงรุก) ส่วนนักศึกษากลุ่มควบคุมเรียนตามปกติ คือใช้ Scientific Calculator ของเขาเอง ทั้ง 2 กลุ่มถูกจัดอยู่ในสภาพการเรียนการสอนเชิงรุก ไม่มีผู้สอนคนใดเคยใช้ T1-82 Graphing Calculator มาก่อน นักศึกษาทั้งหมด 166 คน ได้ถูกทดสอบก่อน (Pretest) ข้อมูลทั้งหมดถูกรวบรวมไว้ในแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ 3 ชุด และสำรวจเจตคติหลังเรียนอีก 1 ชุด ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยไว้ว่า

1. การสอนแบบเชิงรุก (Active Learning) มีอิทธิพลทางบวกต่อการเรียนรู้
2. การใช้ T1-82 Graphing Calculator กระตุ้นการเรียนแบบ Active Learning สามารถช่วยนักศึกษาให้สามารถเชื่อมโยงระหว่างตัวเลข สัญลักษณ์ และกราฟได้
3. การช่วยเหลือนักศึกษา อาจไม่ต้องฝึกการใช้ T1-82 Graphing Calculator ให้เคยชินมาก่อน แต่ควรทดสอบพื้นฐานเดิมของการใช้ T1-82 Graphing Calculator ก่อนการวิจัย

ในวิทยาลัยชุมชนนี้มีนักศึกษาที่มีความหลากหลาย การนำเทคโนโลยีมาใช้สอนควรคำนึงถึงความเหมาะสม ความต้องการ และประสบการณ์ของเขาเหล่านั้น

เดซา นุนพันธ์ (2525) วิจัยเรื่องผลของการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ความภูมิใจในตนเอง และทัศนคติต่อการเรียนคณิตศาสตร์ ของนักเรียนมัธยมปีที่ 1 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนมัธยมปีที่ 1 โรงเรียน

เบญจมาชภูติ จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 70 คน กลุ่มทดลอง 37 คน และกลุ่มควบคุม 33 คน ศึกษาในปีการศึกษา 2524 กลุ่มทดลองได้รับการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ และกลุ่มควบคุมได้รับการสอนโดยการบรรยาย ผลการวิจัยพบว่า การสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ความภูมิใจในตนเอง และทัศนคติต่อการเรียนจริง แต่เมื่อตรวจสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวแปรทั้ง 3 ที่ละตัว ไม่พบหลักฐานว่ากลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 แตกต่างกันในคู่ใด แต่พบว่ามีแนวโน้มที่จะแตกต่างกันในเรื่องความภูมิใจในตนเอง

จุลจักร โนนพันธ์ (2529) วิจัยเรื่องการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคิดสร้างสรรค์ และมนุษยสัมพันธ์ ของนักเรียนมัธยมปีที่ 2 ที่เรียนวิทยาศาสตร์ด้วยวิธีการบวนการกลุ่มสัมพันธ์ที่ใช้เกม กับวิธีการบวนการกลุ่มสัมพันธ์ที่ใช้การบรรยาย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนมัธยมปีที่ 2 โรงเรียนสุวรรณสุทธารามวิทยา ปีการศึกษา 2528 เครื่องมือวิจัย คือ แผนการสอนวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ที่ใช้เกม แผนสอนวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ที่ใช้การบรรยาย แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทางวิทยาศาสตร์ แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ และแบบทดสอบวัดความมีมนุษยสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทางวิทยาศาสตร์ของกลุ่มทดลองแตกต่างและสูงกว่ากลุ่มควบคุม ความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของกลุ่มทดลองแตกต่างและสูงกว่ากลุ่มควบคุม ส่วนความมีมนุษยสัมพันธ์ไม่แตกต่างกัน

ทองคำ บุญประเสริฐ (2535) วิจัยเรื่องการทดลองใช้วิธีการกลุ่มสัมพันธ์ พัฒนาความสามารถทางสติปัญญา และความสามารถทางสังคมของเด็กระดับก่อนประถมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการสอนโดยใช้วิธีการกลุ่มสัมพันธ์ในด้านส่งเสริมความสามารถทางสติปัญญา และความสามารถทางสังคมของเด็กระดับก่อนประถมศึกษาศึกษาระดับอายุของเด็กระดับก่อนประถมศึกษา ซึ่งมีผลมากที่สุดจากวิธีการกลุ่มสัมพันธ์ เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างอายุและวิธีการกลุ่มสัมพันธ์ และเพื่อเปรียบเทียบความสามารถทางสติปัญญา และความสามารถทางสังคมของเด็กระดับก่อนประถมศึกษาในระดับอายุเดียวกัน กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กจากโรงเรียนอนุบาลชัยนาท จำนวน 36 คนที่มีอายุ 4.5-6 ปี ในปีการศึกษา 2534

ผลการวิจัยพบว่า

1. เด็กระดับก่อนประถมศึกษาที่สอนโดยวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีความสามารถทางสติปัญญาสูงกว่าเด็กที่สอนโดยวิธีปกติ โดยเฉพาะเด็กที่ระดับอายุ 4.5-5.5 ปี แต่ไม่พบความแตกต่างในกลุ่มอายุ 5-5.5 และ 5.5-6 ปี

2. เด็กระดับก่อนประถมศึกษาที่สอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีความสามารถทางสังคมสูงกว่าเด็กที่สอนโดยวิธีปกติ ในทุกระดับอายุ
3. ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับอายุและวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ทางด้านความสามารถทางสังคม
4. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับอายุและวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ทางด้านความสามารถทางสติปัญญา
5. เมื่อเปรียบเทียบความสามารถทางสติปัญญา และความสามารถทางสังคมของเด็กระดับอายุเดียวกัน พบว่าเด็กที่ได้รับการสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีความสามารถทางสังคมสูงกว่าเด็กที่ได้รับการสอนตามปกติ

นัชฐิตา และคณะ (2536) วิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักศึกษาพยาบาลมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา : วิทยาลัยพยาบาลในสังกัดกองงานวิทยาลัยพยาบาล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข วัดอุปประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักศึกษาพยาบาลมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และศึกษาความสามารถในการคิดแก้ปัญหานักศึกษาพยาบาล ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างสภาพการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักศึกษาพยาบาลมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาคงตามการรับรู้ของนักศึกษาความสามารถในการคิดแก้ปัญหานักศึกษา ศึกษาในนักศึกษาพยาบาลปีที่ 4 จำนวน 301 คน และอาจารย์ผู้สอนจำนวน 260 คน ในวิทยาลัยพยาบาลในสังกัดกองงานวิทยาลัยพยาบาล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข จำนวน 19 แห่ง เครื่องมือวิจัย คือแบบวัดสภาพการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักศึกษาพยาบาลมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาคงตามการรับรู้ของอาจารย์และนักศึกษา แบบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหานักศึกษาพยาบาล และแบบสังเกตสภาพการเรียนการสอน

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. สภาพการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักศึกษาพยาบาลมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาคงตามการรับรู้ของนักศึกษา เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่คณะผู้วิจัยสร้างไว้ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพการเรียนการสอนตามการรับรู้ของอาจารย์ผู้สอนอยู่ในเกณฑ์สูง และจากการสังเกตอยู่ในระดับปานกลาง
2. ความสามารถในการคิดแก้ปัญหานักศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับสูงกว่าเกณฑ์เฉลี่ยที่คณะผู้วิจัยสร้างไว้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาด้านทั่วไปในชีวิตประจำวัน และความสามารถในการคิดแก้ปัญหาด้านการพยาบาล อยู่ในระดับสูงกว่าเกณฑ์เฉลี่ย
3. สภาพการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักศึกษาพยาบาลมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาคงตามการรับรู้ของนักศึกษา มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสามารถในการคิด

แก้ปัญหามาโดยรวมน่าจะมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสามารถในการคิดแก้ปัญหาทั่วไปในชีวิตประจำวันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนความสามารถในการคิดแก้ปัญหาด้านการพยาบาล ไม่มีความสัมพันธ์กันทางสถิติ

กนกนุช ขำพักตร์ (2539) วิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสภาพการเรียนการสอนที่เน้นสถานการณ์จริง กับความสามารถในการคิดวิจารณ์ของนักศึกษาพยาบาล มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสามารถในการคิดวิจารณ์ของนักศึกษาพยาบาล และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพการเรียนการสอนที่เน้นสถานการณ์จริง ด้านกิจกรรมการสอน กิจกรรมการเรียน และกิจกรรมนักศึกษา กับความสามารถในการคิดวิจารณ์ของนักศึกษาพยาบาล กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาพยาบาลจากสถาบันการศึกษาจากภาครัฐ จำนวน 390 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามการเรียนการสอน และแบบสอบถามความสามารถในการคิดวิจารณ์ของนักศึกษาพยาบาล ผลการวิจัยมีดังนี้

1. ค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการคิดวิจารณ์ของนักศึกษาพยาบาล ด้านการอนุมาน การตีความ การประเมินข้อโต้แย้ง และรวมทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการคิดวิจารณ์ ด้านการนิรนัยอยู่ในระดับสูง

2. สภาพการเรียนการสอนที่เน้นสถานการณ์จริงด้านกิจกรรมการเรียน กิจกรรมนักศึกษา และกิจกรรมการสอน เรื่องวิธีสอน การใช้คำถาม และการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนของอาจารย์พยาบาล ไม่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการคิดวิจารณ์ของนักศึกษาพยาบาล ส่วนสภาพการเรียนการสอน เรื่องการประเมินผลการเรียนของอาจารย์ มีความสัมพันธ์ทางลบระดับต่ำกับความสามารถในการคิดวิจารณ์ของนักศึกษาพยาบาล

วัฒนา มัคคสมัน (2539) วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามหลักการสอนแบบโครงการ เพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยอนุบาล กลุ่มตัวอย่างเด็กอนุบาลวัย 5-6 ขวบ เป็นกลุ่มทดลอง 20 คน กลุ่มควบคุม 17 คน ขั้นตอนในการวิจัยประกอบด้วย การสร้างรูปแบบการเรียนการสอน การทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน และการแก้ไขปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอน

ผลการวิจัย เป็นไปดังสมมุติฐาน 2 ประการ คือ

1. หลังการเข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น เด็กกลุ่มทดลองเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม
2. หลังการทดลองใช้รูปแบบ เด็กกลุ่มที่เรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น เห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าเด็กที่เรียนตามปกติ

วราภา จันทรโชติ (2540) วิจัยเรื่องประสิทธิผลของการฝึกอบรมการสร้างพลังต่อการพัฒนาเจตคติ การเห็นคุณค่าในตนเอง และความเชื่อในความสามารถของตนเอง ในนักศึกษาพยาบาล เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสระบุรี จำนวน 34 คน กลุ่มทดลองได้รับการฝึกการสร้างพลังต่อการพัฒนาเจตคติติดต่อกัน 3 วัน กระตุ้นสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ติดต่อกันนาน 3 สัปดาห์ ส่วนกลุ่มควบคุมไม่มีการจัดกระทำใดๆ เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลเป็นแบบวัดเจตคติต่อวิชาชีพพยาบาล แบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเอง และแบบวัดความเชื่อในความสามารถของตนเอง เก็บข้อมูล 3 ครั้ง คือก่อนทดลอง หลังทดลอง และหลังทดลองแล้วนาน 4 สัปดาห์ ผลการวิจัยพบว่า ภายหลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเจตคติต่อวิชาชีพพยาบาล การเห็นคุณค่าในตนเอง และความเชื่อในความสามารถของตนเอง เพิ่มมากกว่าก่อนการทดลอง นอกจากนี้กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเจตคติต่อวิชาชีพพยาบาล การเห็นคุณค่าในตนเอง และความเชื่อในความสามารถของตนเองสูงกว่ากลุ่มควบคุมด้วย

สาวิตรี แยมบัวศรี (2540) วิจัยเรื่องผลของการใช้สถานการณ์จำลองในการสอนภาคปฏิบัติการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช ต่อความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดของนักศึกษาพยาบาล เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการใช้สถานการณ์จำลองในการสอนภาคปฏิบัติการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช ต่อความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดของนักศึกษาพยาบาล และเปรียบเทียบความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดของนักศึกษาพยาบาล ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง กับกลุ่มที่เรียนตามปกติในการสอนภาคปฏิบัติการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาพยาบาลปีที่ 2 วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ จำนวน 32 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มๆละ 16 คน คือกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มทดลองได้รับการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง และกลุ่มควบคุมเรียนตามปกติ เครื่องมือวิจัย คือ แผนการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง รวบรวมข้อมูลโดยการวัดความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดหลังการทดลองด้วยแบบวัดความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด และแบบตรวจนับพฤติกรรมการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดของนักศึกษาพยาบาล

ผลการวิจัยที่สำคัญ พบว่า ความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดของนักศึกษาพยาบาลกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง แตกต่างจากกลุ่มที่ได้รับการสอนตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อัจฉรา สิบสัจด์ (2540) วิจัยเรื่อง ผลของกระบวนการกลุ่มต่อการทำงานเป็นทีมของบุคลากรพยาบาล เป็นการวิจัยกึ่งทดลองแบบเปรียบเทียบ วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลของกระบวนการกลุ่มต่อการทำงานเป็นทีมของบุคลากรทางการพยาบาล

ระหว่างกลุ่มทดลอง ซึ่งได้รับกระบวนการกลุ่มในการส่งเสริมการทำงานเป็นทีม กับกลุ่มควบคุมซึ่งปฏิบัติงานตามปกติ กลุ่มตัวอย่างคือ พยาบาลและผู้ช่วยพยาบาลที่ปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยเด็กสามัญ โรงพยาบาลรามธิบดี กลุ่มทดลองมีจำนวน 25 คน และกลุ่มควบคุมมีจำนวน 26 คน เครื่องมือวิจัย คือแบบแผนการส่งเสริมการทำงานเป็นทีม และแบบประเมินการทำงานเป็นทีม

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. กลุ่มทดลอง ภายหลังได้รับกระบวนการกลุ่มในการส่งเสริมการทำงานเป็นทีม มีคะแนนเฉลี่ยของการทำงานเป็นทีมแตกต่างจากก่อนได้รับ
2. กระบวนการกลุ่มในการส่งเสริมการทำงานเป็นทีม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. กลุ่มทดลอง ภายหลังได้รับกระบวนการกลุ่มในการส่งเสริมการทำงานเป็นทีม มีคะแนนเฉลี่ยของการทำงานเป็นทีมแตกต่างจากกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสูงกว่า

ทิพพา เดียวประเสริฐ (2541) วิจัยเรื่อง ผลการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง ต่อความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาพยาบาล เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาพยาบาล กลุ่มที่เรียนโดยใช้สถานการณ์จำลอง กับกลุ่มที่สอนตามปกติ เปรียบเทียบความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาพยาบาล กลุ่มที่เรียนโดยใช้สถานการณ์จำลอง กับกลุ่มที่สอนตามปกติ และเปรียบเทียบความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล กลุ่มที่เรียนโดยใช้สถานการณ์จำลองระหว่างก่อนสอนและหลังสอน กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาพยาบาลปีที่ 2 คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต จำนวน 23 คน เครื่องมือวิจัยคือ แผนการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง แบบสอบถามวัดวิชาการพยาบาลมารดาและเด็ก และแบบวัดความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ผลการวิจัยพบว่า

1. นักศึกษาพยาบาลกลุ่มที่เรียนโดยใช้สถานการณ์จำลอง มีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองหลังสอนแตกต่างกับก่อนสอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสูงกว่า
2. นักศึกษาพยาบาลกลุ่มที่เรียนโดยใช้สถานการณ์จำลอง มีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองหลังสอนแตกต่างกับกลุ่มที่เรียนตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสูงกว่า
3. นักศึกษาพยาบาลกลุ่มที่เรียนโดยใช้สถานการณ์จำลอง กับนักศึกษากลุ่มที่เรียนตามปกติ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างกัน

ปรมาภรณ์ กองม่วง (2541) วิจัยเรื่องการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมสนทนายามเข้าเน้้นสิ่งแวดล้อมในห้องถึน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมสนทนายามเข้าเน้้นสิ่งแวดล้อมในห้องถึน กับการสนทนาแบบปกติ ศึกษาในเด็กอนุบาลปีที่ 2 อายุระหว่าง 5-6 ปี โรงเรียนบ้านนาแก จำนวน 60 คน เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ รายการสื่อประกอบการสนทนายามเข้าเน้้นสิ่งแวดล้อมในห้องถึน กับการทดสอบวัดการคิดเชิงเหตุผล

ผลการวิจัยพบว่า

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมสนทนายามเข้าเน้้นสิ่งแวดล้อมในห้องถึน กับการสนทนาแบบปกติ ก่อนและหลังการทดลอง มีการคิดเชิงเหตุผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมสนทนายามเข้าเน้้นสิ่งแวดล้อมในห้องถึน กับการสนทนาแบบปกติ มีผลของการคิดเชิงเหตุผลแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เปี่ยมสุข กลิ่นเกสร (2541) วิจัยเรื่องผลของการเรียนแบบร่วมมือต่อพฤติกรรมทำงานกลุ่มและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาพยาบาล เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการทำงานกลุ่มและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาพยาบาล ก่อนและหลังการเรียนแบบร่วมมือ และเปรียบเทียบพฤติกรรมการทำงานกลุ่มและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังการเรียนแบบร่วมมือของนักศึกษาพยาบาล ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาพยาบาลปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ จำนวน 70 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มๆละ 35 คน คือกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เครื่องมือวิจัยคือ แผนการสอนการเรียนแบบร่วมมือ แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่า

1. พฤติกรรมการทำงานกลุ่มและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาพยาบาล หลังการเรียนแบบร่วมมือ แตกต่างกับก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสูงกว่า
2. พฤติกรรมการทำงานกลุ่มและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาพยาบาล หลังการเรียนแบบร่วมมือ ของนักศึกษาพยาบาลกลุ่มทดลองแตกต่างกับกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสูงกว่า

วิภาภรณ์ บุญทา (2541) วิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก ในวิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข วัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก และเปรียบเทียบสภาพการ

จัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักจำแนกตามการรับรู้ของอาจารย์และนักศึกษาพยาบาล ขนาดของวิทยาลัย ระยะเวลาที่มีการใช้การเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก และการได้รับการอบรมของอาจารย์ในเรื่องการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก กลุ่มตัวอย่างคือ อาจารย์พยาบาลจำนวน 205 คน และนักศึกษาพยาบาล จำนวน 350 คน เครื่องมือวิจัย คือแบบสอบถามสภาพการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก

ผลการวิจัยพบว่า

1. ค่าเฉลี่ยสภาพการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักตามการรับรู้ของอาจารย์และนักศึกษาพยาบาล อยู่ในระดับมาก
2. อาจารย์พยาบาลรับรู้สภาพการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก แตกต่างกับการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสูงกว่า
3. อาจารย์พยาบาลในวิทยาลัยขนาดใหญ่ มีการรับรู้สภาพการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก แตกต่างกับอาจารย์พยาบาลในวิทยาลัยขนาดกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสูงกว่า
4. อาจารย์พยาบาลที่มีการใช้การเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลักเป็นเวลา 1 ปี 2-4 ปี และ 5 ปีขึ้นไป มีการรับรู้สภาพการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักไม่แตกต่างกัน
5. อาจารย์พยาบาลที่ได้รับการอบรมเรื่องการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก มีการรับรู้สภาพการจัดการเรียนการสอนแตกต่างจากอาจารย์พยาบาลที่ไม่ได้รับการอบรมเรื่องการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสูงกว่า
6. นักศึกษาพยาบาลในวิทยาลัยขนาดกลาง มีการรับรู้สภาพการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก แตกต่างจากนักศึกษาพยาบาลในวิทยาลัยขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสูงกว่า

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย